

ARGIA

1.984 - Azaroa 4 - XLVII. urtea - 1034 zenbakia. 100 pezta

Meteorologia, gaurko zientzia bat etorkizunari begira

«Euskal Herrian duela ehun
urtetik honako datuak daude
jasoak»

«2020 urtea baino lehen orain
baino bi gradu beroago izango
da tenperatura media»

Jose Angel Rebolledo,
«Fuego Eterno» errodatzen ari

Ehiartzen kultur etxea zabaldu dute

**«Liberación», Espainiako ezkerraren
itxaropena**

**EGLrekin
elkarrizketa**

Gure ahalegina Bizkaiaarentzat da.

Gaur, betiko moduan, gure herriaren bilakaerei laguntzeko gagoz.

Gaur, aurrera joteko sasoian, itxaropena oztopoen gainetik jarrita,
zerbitzu eta laguntzarako gure gogorik onena,
berriro eta gehiagotuz sortzen da.

Gaur, eta egunero, Bizkaiko izena ohore eta,
batez ere, konpromisu moduan daraman
Aurrezki Kutxaren lana, indarra eta ilusioak, ez dute huts egingo.

Berari erantzuten jarraituko diogu.

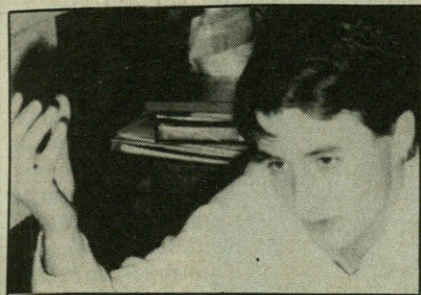
TXURRUKARI Oroikarria. Areetan
Itsasoaren oldarra gelditzen
gizonaren neurrigabeko
ahalegina.

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

Bizkaiko Foru Diputazioak sortu eta bultzatutako Erakundea

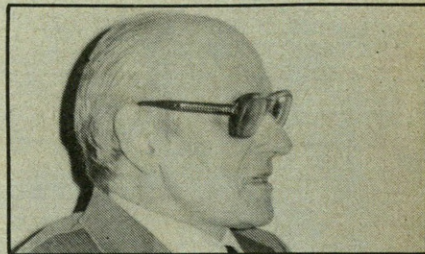
Gobernadore zibilen kontrako kanpaina bat egin berria dute PNVren gazedia biltzen duen EGIkoek. Zer dago Alderdi Egunean erakutsi zuten radikalismoaren atzean? Aspaldi honetan EGIren bozeramale azaltzen den Josu Jon Imaz gazteagana jo dugu. **11. or.**

Espektatiba haundiak sortu ditu «Liberación» egunkari jaioberriak Espainiako ezkerren baitan, Madrilen bereziki. Beren egoitzean izan ginen, Lorenza Correa kalean, egunkari hasiberri baten estuasunak ezagutzen. Eta Espainiako ezkerak hortik zer atera dezakeen eztabaidatzen. **26. or.**

non-zer

- 4.— Aste giroa.
- 10.— Ttanttaka.
- 11.— EGIko J.J. Imaz: Posibilitei helburuak gogoratu. **I. Zubiondo.**
- 14.— Torturaren akabatzea posible da... **Beltza.**
- 15.— Mundua ez da borobila.
- 16.— Nazioartekoa: Kurdoak hestu. **P. Sastre.**
- 18.— Ikusten duzu goizean... **L.M. Bandres.**
- 20.— Luma zorrotzuz: Savaterri erantzunez. **F. Rodrigex.**
- 22.— Meteorologia, etorkizuna begiratzen duen zientzia berria. **J.M. eta L.B.**
- 26.— Liberación: Espainiako ezkerren esperantza. **Artaso.**
- 28.— Debako udalak AEK kalean utzi nahiz. **T. Manterola.**
- 29.— Unibertsitatea eta garraioaren arazoa. **M.L.**
- 31.— Kulturaren ataria.
- 32.— Eihartzean kultur etxea ireki dute. **I.B.**
- 33.— Txiliku, haurrei eta literaturari dedikatutako maisua. **I.U.**
- 34.— Rebolledo: Istorio bat kontatu nahi dut. **J.L. eta M.A.**
- 36.— Antzerti erakusketa San Telmon. **M.A.**
- 39.— Txutxumutxuka. **Sabin.**
- 40.— Jo... Adarra.
- 41.— Bertsoak: Balendin Enbeitarenak.
- 42.— Azkena: «Euskera y Universidad» dela eta. **B. Bakaikoa.**

Eguraldia, klimaren aldaketa, zientziaren tresna berriak... hauek eta beste zenbait izan dira Erdiko erreportaian, meteorologiari eskeinitakoan, ikustu ditugunak. Antton Uriarteren laguntza izan dugu alde batetik eta bestetik Karlos Santamariari elkarrizketa txiki bat egin diogu ez bait zen alperrik izan berrogei urtez Igeldoko meteorologoa. **22. or.**

Kulturaren zinemagintzari buruzko elkarrizketa bat Rebolledorekin, beste bat literaturari buruzkoa Txilikurekin eta bi erreportaiak, bata Eihartzean ireki berria duten kultur etxeari buruz, beste Antzerti erakusketari buruzkoa. Gai hauez gain Baleren Bakaikoa eta Beltzaren artikulua bana ere badakartzagu. Zerorrek bilatu.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

Donostiako erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpuru.

Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Camino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfonsito Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriozandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behe. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria,	
Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Iparraldeko Euskal Herria,	
Beste atzerriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarrik.....	100 pta.

AZAROA 3 AZAROA 9

Azaroaren 8an ilbete

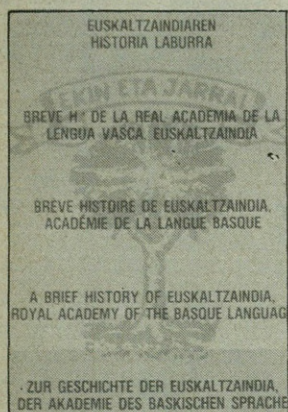
mareak: (Azaroaren 4koak)
gora: 02.01 eta 14.12-
behera: 08.01 eta
19.26.

eguzkia: (Azaroaren 4an)
irten: 07.47
sartu: 18.09

(ordularen ordutan)

liburuak

Inaki Camino

Titulua: Euskaltzaindiaren historia laburra
Egilea: Euskaltzaindia
Argitaletxea: Euskaltzaindia. Erribera 5. Bilbo
Ezaugarriak: 170 orrialde. 300 pta.

Sortuz geroztik Euskaltzaindiak izan dituen nondik norakoan bilduma ttipia dugu oraintsu 5 hizkuntzatan (euskara, espainola, frantsesa, ingelesa eta alemana) agertu dena. Sortu aurretik jende zenbaitek euskararen akademiaren beharra premiazkoa zela nola zeritzon ere aipatzen da lantxoan. Euskaltzaindia Espainian nola legeztatu zen. Alemanian nolatan

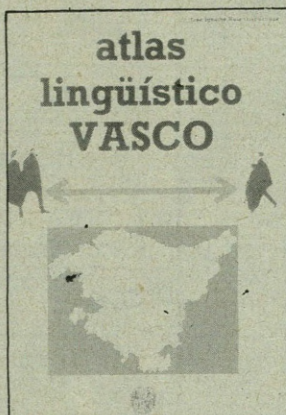
sortu zuten euskal ikasketez arduratzeko buletina. Bonaparte. Aabbadie. Duvoisin eta gainerakoak zein kezkatutik zebiltzan batasuna eta normalizazioaz. Hendaian ortografi batasunerako mende hasieran eginitako batzarraren porrotaldia. Bizkaiko Foru aldundiaren inguruan izandako elkarrizketak. akademiaren sorrera. orduan inguru hartan mugitzen ziren gizonak (garai haietako Euskara al-dizkaria irakurtzen duen edonor konturatuko da garbizaletasunak egindako kalteak zein handiak eta larriak izan ziren). lehen aroko lanak. batzarreak. euskaltzain izendatutakoak. Erizkizundia. RIEV eta gainerako bultzadak. Gerra zibilaren ondoko jexialdia. batzarreak eta pixkana pixkana Arantzazuko bilerara helduko gara. Euskara batua-ren sorrera. klasikoaren argitalpenak. aurreneko nazioarteko biltzar nagusia. D titulua. hiztegiak. azken sailak (Jagon. dialektologia. literatura. merkatalgoa e.a.) eta oraingo bideak nola hedatzen ari diren argitzen duten ohar ugariak. Azkue liburutegiaren berri ere badator. Arestian aipatu legez. bost hizkuntzatan dator oro Europa aldera hedatzeko gogoak tinko baitirau Euskaltzainien baitan antza denez.

Azkenez. Euskaltzaindiak izan dituen bost buruen berri zenbait. bertan Azkue. Etxaide. Lojendio. Lekuona eta Villasanteren lanak nondik nora ibili diren esanez.

Lan honetan inondik ere ageri ez denaren artean Euskaltzaindiari aspalditik egiten ari zaion eta orain ere egiten zaion kritika guztia dago, izan dituen barne arazoak. trapu zahar. saltsa bero. eta euskaltzainburu honen sarrera eta haren iteera direla ta sortutako iskanbilak.

Egilea: Jose Ignacio Ruiz Olabuenaga
Titulua: Atlas Linguistico vasco.

Argitaletxea: Eusko Jaurlaritza. Gabinete pro-pección sociológica.
Ezaugarriak: 500 pta. 121 orrialde.

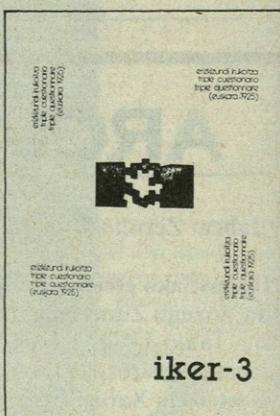

Bere garaiean hainbeste kritika ekarri zuen lana kallean dugu honez gero. Lanaren presentazioa argia dela esan behar. grafika. taula eta mapek ederki erakusten baitute idazleak adierazi nahi duena. Datuak askok jakinen duzuenek askotarikoak dira. eta era guztietako informazioa eskaintzen digute geroago aipatuko dugun bezala. Esatekoa ere lan honen mugak komunitate autonomoan bukatzen direla. Nafarroa eta Ifar Euskal Herria ez bait dira ia ezertarako hartzen kontutan. Optimistegizat jo zuten askok lan hau (direnak baino gehiago zekartzala. idazten dakitenak baino gehiago agertzen direla e.a.). Egileak ez du hau ukatzen. baina udalerrietako padroiean ageri diren datuekin ia erabateko parekotasuna duela ikusita eta lana ahalik ongien egin dela adieraziz. optimismo hori gaur egun egiaren ordez trukatzeko aukera gutxi dagoela dio.

Lana osatzen duten datuak hauek dituzue: irakurri. idatzi. ulertu eta hitz egiten ba ote dakien erantzuten duten galderak. Eta hori. ongi. erdizka ala gaizki. Euskara hiztun eta biztanleen arteko kinkan minoritarioa dela. geografian aldetik zehaztu egiten da hori herri bakoitza sail ba-

tean sarturik. Sailak: 0 eta % 20 euskaldunak. % 20 eta % 40 eta honela % 100era irit-siz. Adinak hizkuntza nola mugatzen duen ere aztertzen da lanean. eta ber gisan egiten da biztanlearen sor-terriaren arabera. kanpoan eta bertan jaiotakoan ara-bera alegia. Kapitulu hone-tan kanpotik etorritakoen artean zein euskaldunduta-ko gutxi dagoen garbi azaltzen da. Probintzia bakoitzak hauteskunde politikoetan dituen emaitzak eta dituen euskaldunak ere harremanetan jartzen dira. Ondoren Nafarroari buruzko atala dator. Eskualdeka datoz datuak. eta kontutan hartzen dena zera da: ezer ez. esaldi batzu eta ongi mintzatzen da. Azkenik Komunitate Autonomoko biztanleak emakumezkoak batetik eta gizonezkoak bestetik euska-raz mintzatzen diren. idaz-ten duten. ulertzen duten edota irakurtzen duten adierazten da ongi. gaizki eta erdipurdi egiten den zehaztuz. Herriz herri egina da hau.

Bukatzeke bi gauza. lanak zein ongaitz zuen aspal-di esan zen. eta bereziki gure orrialdeotan. Eta. lan hau ona ala oso txarra den adie-raziko digutenak etorkizun-ean egin behar izango di-ren ikerketek dira dudarik gabe.

Titulua: Erizkizundi Iru-koitza. 1925.
Argitaletxea: Euskaltzaindia. Iker 3.
Ezaugarriak: 2.500 pta. 387 orrialde. 350 mapa.

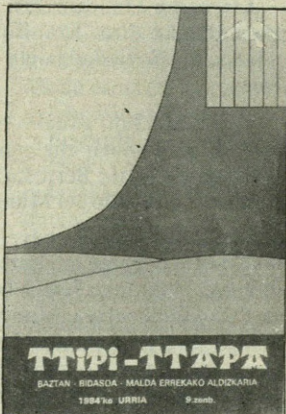
Batek baino gehiagok jakinen duzue nola dialektologia kontutan-eginiko gauzarik sakonena Erizkizundi Irukoitza zen. Erizkizundi horren datuak jasotzeko gerra aurreko «Euskera» aldizkaria jo beharra zen, eta gainera ez ziren datu guztiak topatzen. Erizkizundia mende hasieran eginiko inkesten fruitua dugu, euskaltzain sail batek (Orixe, Azkue, Intzagarai, Iraizoz, Dassance, Garitaonandia, Intza eta beste asko) herri bakoitzean galdera kopuru handia egiten zuten, eta herri guztietan galdera berbera, honela lanaren uniformidadea ziurtatzeaz gain erkakertarako bidea zabalik ematen zuten. Jakina da inkestari erantzuten zioten gehienak zaharrak izaten zirela. Egia da bai inkesta euskaraz hitz egiten zen herri guztietan (ia guztietan bai bederen) burutu zela, baino gero, eta zorritzarrez herri askotako erantzunak gordetzen zituzten kuaderno andana galdu egin da, eta guzti hori jakin gabe geratu gara. Inportantzia handia zuten koaderno horiek euskalkietako barriedeen arteko aldeak noraino heltzen diren jakiteko. Lanerako sistema oso erraza da. Herri bakoitzak zenbaki bana darama. Gero, jasotzen diren hitzaren aldaera guztiak bata bestearen azpian ipintzen dira, honela aldaera bakoitzaren ondoan aldaera hori gertatzen den herriaren zenbakia jartzen da. Sistema honek baditu bere ongaitzak. Liburua egiten duenari oso eroso gertatzen zaio, baina ez datu horiekin lanean ihardun behar duenari, herri bateko aldaera zein den ikusteko zenbaki multzo handi batean bilatu behar baitu bakar batez jabetu nahi duen une oro. Aipagarriena agian mapen kontua litzateke, idatziz emaniko erantzun asko mapetan barreiatzen baitira.

Bazter zenbaitetan datu hauen fidagarritasuna zailantzen ipini da, eta hori betiko leloa dute honelako lanek. Bestalde ere garai haie-tatik gaur artean herrietan

euskara nola aldatu den (lehen hau honela esaten zen, gaur berriz hala) ikusteko ere bere garrantzia luke honnek, baina beldur gara aldaketa hori somatzeko askozaz gauza sakonagoak behar ez ote diren.

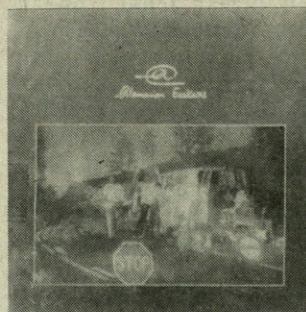
Teknikaren aldetik lana aski zehatza dugu alde batzutatik eta ez hainbeste beste batzutatik. Lexikoaren arloan alegia lanak ez du balio handiegirik (orain artean ez da ia ezer egin arlo honetan Azkueren hiztegia ez bada, eta dialektologiak Euskal Herrian egun duen arazorik larriena lexikoaren biltze eta herriz herri egin beharreko lanaren kontua dela esango nuke nik beldurrik gabe). Azentuaren kontua ez da ezertarako aitatzen lan honetan, eta hori ia ezin barkatuzko pekatua da horrelako lan batean. Diptongazioaz halaber ez dago ia ezer zehatzik. Bada ordea fonetikaren kontuan bustiduragatik arreta.

Esan beharrekoa da baitare, lan hau gerra aurrean egin den arren arras utzia zegoela eta Ana Maria Etxaidek hartu zuela beregain ordenazio guztia.

disakoak

artaso

Egilea: Oskorri.

Titulua: Alemanian Euskaraz.

Diskoetxea: Elkar.S.A.

Alemanian duten harrera ona aprobetxatuz «Alemanian Euskaraz» lana argitaratu zuten beren abesti ezagunenak direnen pupurri gisa hango «Folk Freak-Plane» diskotxean. Aurreko diskoak agortuak daudenez, horregatik hautatu du Elkar etxeak hemen ere bilduma hau plazaratzea.

«Aita semeak» zahar hartatik hasi eta hamar gai ezagun sartu dira «Alemanian Euskaraz» honetan. Zerbait aldatuak, baina ez beti onerako. Presaka egindako diskoak iruditu zaigu eta gai bakoitzean instrumentu asko sartzea erabaki bada, bozak ere batzutan bertsio zaharretatik ugarituz, produktuak entzuteko garbiago izan behar huen.

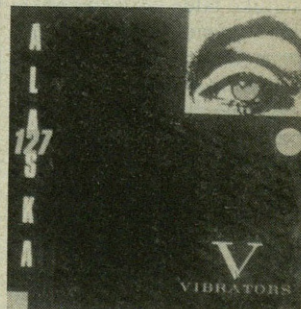
Natxok akordeoia jotzen asko meioratu du, eta aldiz bozari edadeak (edo grabazioak agian?) ez dio mesede haundirik egin. Beste alde batetik, Natxok «tranbiya» eta «trastiya» eta holakoekin torturatzen jarraitzen gaitu eta abisatzen diogu hola jarraitzekotan hurrengo kantaldiren batean «bacalado de Bilbao» bat botako diogula.

Bakoitzak bere gustoak eta bere lanak izaten ditu, baina Oskorri egin plazaratu dituen lanetan bere goia Lp doble harekin jo zuen gure us-tez. Orain disko hau entzuten dugunean, baju askorekin eta beste, baina instrumentu gehiagorekin sakontasun gutxiago lortuz, guri hainbeste

gustatzen zaigun Bixente inspiraziorik gabe jotzen aditzean... ño, lastima.

Gaineko anagrama eta beste okurrenteak dira, hori bai, baina oportunismo puntu bat aurkitu diogu produktu honi. Kritika gogorra dela? Baina Oskorri dagoeneko asko eskatu behar zaio!

Kaki

Egilea: The Vibrators.

Titulua: Alaska 127.

Diskoetxea: Twins Records.

Disko ugari argitaratzen dute munduan zehar azken urteotan sorturiko zigilu independentee, maiz hemen eskuraterik ez dagoen materiale diskografikoa. Ba 84-ean oraindik ere zutik dirauten zigilu estatalek atzerriko etxeekin kontaktatu eta hemen birjinak ditugun taldeen diskak argitara emateari ekin diote. Halaxe atera zituen DRO etxeak THE METEORS, COLOUR BOX ANTI NO WHERE LEAGUE eta ILLUMINATED RECORDS etxearen beste zenbait talde. Atzetik, hara non azaltzen zaigun zeregin honetxetarako sorturiko etxea, TWINS RECORDS deritzana, estatuko etxe independenteen joera berri hau indartuz. Duela gutxi GRABACIONES ACCIDENTALES etxeak TONES ON TAIL eta GENE LOVES JEZABEL taldeen Lp-ak argitaratu ditu.

Jarrera honen bi ertzeko ezpataren itxura nabaria da. Alde batetik balio handiko lan ezezagunak ezagutzera ematen dituzte materiale

arrotz honen editatzea dela medio. Baina haseratik ateratzen dituzten diskoek lan honetarako kalitate irizpide falta nabarmentzen badute, kaxoabur. Zertarako argitaratu bigarren maila baxuko lan erdirakoiak multinazionalak egiten dutenari jarraitkiz?

Baina ez da arazo hau ez-pataren ertzik zorrotzena. Etxe independente hauen editatze ahalmen mugatua kontutan harturik, kanpo-politika «ireki» honek estatuko talde gazteen berri emateko modua ezabatzen du, zigilu hauen lana, talde ospetsuen musikara mugatuko delarik. Halaxe, kontuak ondo lotu, talde errentableak produzitu eta kanpoko talde «berriztatzaileen» lp-ak argitaratuko litzukete, bertako mugida aldakorra popatik hartzera bidaliz.

Espero dezagun halakorik gertaez dadila, baina ez dirudi urrun ibiliko denik. Dena den, VIBRATORS-en azken lan hau, ALASKA 127 izeneko Rock and Roll zartada hau, oraintxe bertan gure esku egoteak (TWINS etxea dela medio hain zuzen), kezka eta zalantza guztiak desintegratzen ditu, 40 minutuz bederen. Komenigarria ordu aldaketaren sindromea jasaten dutenentzat, astinaldi bikain bat eman diezaioten.

jaialdiak

Azaroaren 3an
Donibane Garazin, Quilapayún.
Azpeitiako San Martin auzoan, **La polla record** eta **Hertzainak**.
Lizarran, **Barrikada**.
Azaroaren 9an, Falceseko Gure Bihotza lokalean, **La polla record**.

Eguzki Irratiaren jaialdiak

Eguzki Irratia Iruñeako irrati libre bat da, administrazioarekin arazorik izan duena, hirurogei pertsona in-

guru dira kolektiboki irrati hau aurrera ateratzen dutenak. Irrati honek zenbait kultur ekintza prestatzea erabaki du, urtean zehar Iruñean martxa piska bat sartzeko asmoz. Bururatu zaizkien lehen bi ekintzak beste hainbeste rock kontzertu dira. Irrati honek arratsaldeko zortziretatik goizaldeko ordubitarara eskeintzen ditu bere emisio orduak, eta diotenez laster hogeitalau orduko programazioa lortzeko asmoa dute Fm.ko 105.2tik. Eratu dituzten bi kontzertu hauen fetsak zehaztuak daude dagoeneko. **Lehena azaroaren 9an**, ostiralez ospatuko da, eta oraindik lokalaren kontua guztiz garbiturik ez badute ere, seguruenik Ansoaingo Txoko-Gorri ospatuko dira bi jaialdiok. Parte hartuko duten talde gehienak Iruñea bertakoak dira nahiz eta Irungo pare bat ere tartean egon. **Azaroaren bederatziko** kontzertu horretan **Belladonna**, **Fiebre**, **Kontuz-Hi** eta **Yo qué se?** arituko dira. **Hurrengo** ostiralerako, hau da **azaroaren 16rako** kontzertuan, **Porkeria T.**, **Kortatu**, **Vómito social** eta **IV Reich** agertuko dira jendaurrera.

Dantzaldia Donibane Garaziko ikastolaren alde

Azaroaren 2an, Oker taldeak dantzaldi bizi bat eskeiniko du donibane Garazin. Jaialdi hau Donibane Garaziko ikastola laguntzeko eratua da, eta Jaialaiean ospatuko da. Hasiera ordua gaueko hamaikak.

Gogora dezagun, hurrengo egunean, **azaroaren 3an**, larunbatez, Hegoameriketako **Quilapayún** talde ospetsuaren kantak aditzeko aukera ezin hobea izango dela Donibane Garazin bertan.

jaiak

Arabán
Baldegobin azaroaren 3an.
Gipuzkoan
Donostiako San Martin auzoan, azaroaren 8tik 11ra.

lehiaketak

Gasteiz hiriko literatur lehiaketa

Abenduaren azken egunean bukatzen da **Gasteiz Hiria** literatur sariketarako lanak aurkezteko epea. Sariaketa honetara nahi duenak aurkeztu ditzake lanak, nahiz euskaraz ala gazteleraz, ohizko baldintzak beteaz, hau da bi lerro tarteko eta izena eta datu pertsonalak plika batean sartzen direlarik. Lanak Gasteizko Kutxako gizarte lanen departamentura igorri behar dira, Postas kaleko 13 eta 15ean.

herri kirolak

Gernikako idi-probetako sari nagusia

Urriaren 28an eman zitzaion hasiera Gernikako Idi-Probetako Sari Nagusiari, urriko azken astelehenean izan zuelarik bigarren eguna hainbat espektazio sortarazten duen proba honek, esan beharrik ez dago hau dela Bizkaian eta baita Euskal Herrian ere ospatzen diren sarietatik garrantzitsuenetako bat, eta egun guzti hauetan Gernikako probalekura hurbilduko dira kirol honetako probalari onenak eta kirol hau maite duten zaletu asko ere. Sei egunez luzatzen den proba hau datorren asteburuarekin bukatzen da, probak aipatu egunetan ez ezik domusantu egunez, **azaroaren lehenean** ere ospatuko direlarik.

Asteburuari dagokion egitaraua da Gernikara hurbiltzeko asmoa dutenentzat zehaztuko duguna, bertakoek aukera frango izango bait dute bertan egitarauaren nondik norakoaren berri jasotzeko.

Azaroaren 2an, ostiralez, gaueko hamarretan, hiru buztarri arituko dira: Erandioko Antonio Aio, Berritzuko Artadialde Soziedadea eta Amorebietako Joxe Mari Larrea.

Azaroaren 3an, gaueko hamarretan ere, beste honoko hiru idi-pare hauen ahalegina ikusi ahal izango dute zaletuek probalekuan: Berritzko Iñaki Landa, Laukizko Aurrekoetxea-Fullaondo eta Mungiako Xabi Tailerrak.

Azaroaren 4ean, igandez, azkeneko ihardunaldia ospatuko da eta honetan lau buztarri izango dira lanean arituko direnak: Bergarako Joxe Mari Marzana **Arientza**, Barrikako Patxo Goikoetxea, Mungiako Iruña eta Boroako Jabier Solaguren. Igandearekin beraz jakin ahal izango da aurtengo Sari Nagusiko irabazlearen izena, azken klasifikape-na eta buztarri bakoitzak burututako lana.

Donostiako San Martin auzoko jaiak

Ostegunean, **azaroak 8an**, hasi eta iganderarte iraungo ditu Donostiako San Martin auzoko jaiak. Oraingoan, ostegun eta ostiraleko egitarauaren berri emango dizuegu, datorren asterako utziz asteburukoak.

Azaroaren 8an, osteguna, arratsaldeko 19.30tan botako da txupinazoa jaietxerari eman. Horrekin batera buruhandi eta erraldoiak txistularien laguntzarekin aterako dira, eta baita **Txantxangorri** txaranga ere. 20.30tan Manterola kalean jazza entzuteko aukera, **Kursaal** taldeak aktuaturako bait du. Ordu horretan bertan zezen-suzkoa aterako da txinpartaka. Bukatzeko gaueko 22.30tan danborrada.

Ostiralean, **azaroak 9an**, 19.30tan aurreko egunean bezala buruhandi eta erraldoiak aterako dira txistularien laguntzarekin. 20.30tan Beasaingo **Koskola** txaranga eta karate erakustaldia Manterola kalean. 20.30tan zezen-suzkoa eta ordubetik beranduago **Ekaitz** txaranga ibiliko da kaleak alaituz. Eguna bukatzeko antolatzaileek Niko Etxart eta bere taldearekin berbera eratu dute gaueko 23.00tatik aurrera.

kirola

saskibaloia

Aste honetan saskibaloiko maila ezberdinei dagozkien partidu zerrenda luzea ekarri dizuegu. Ohorezko mailan, larunbatean, **azaroak 3an**, Mendizorroztakopolikiroldegian partidu garrantzitsua Caja de Alava eta Caja de Madrid taldeen artean, arratsaldeko 20.00tan. Gogora dezagun berriro ere arabarrek daramaten denboraldi ona.

Lehenengo dibisioko B taldean caja de Bilbao eta Caja Guadalajararen arteko partidua, larunbatean ere, arrat-

saldeko 20.00tan La Casillan.

Bigarren mailan, igandean jokatuko dira partidu gehienak, eguerdiko 12.00tan. Donostian Juven eta Panplonaren artean eta Corazonistas eta Jarrillerosen artean. Indautxun, La Salle eta Tabirakoren artean eta Bilbon Escolar eta Gasteizen artean. Larunbatean zortziretan Iruñean Pamplona eta Askatuak taldeen arteko partidua.

futbola

Etxean tokatzen zaie jokatzea bilbotarrei. Iruñean Osasunari irabazi ondotik, Iruñearrek zeramaten denboraldi ona moztu zuten bilbotarrek, beraiek zeramaten txarra moztuz era berean. Igandean San Mames futbol zelaian Betisen kontra jokatu beharko du Athletic-ek. Zailak izaten dira beti Betis taldearen kontrako partiduak, baina ea ratxa txarra moztu eta aurrera egiten duten bilbotarrek. Lehen mailako beste euskal taldeei kanpoan jokatzea tokatzen zaie.

antzerkia

Euskal Antzerti Erakusketa

Urriaren 23an zabaldu zituen **Euskal Antzerti Erakusketak** bere ateak Donostiako San Telmoko Erakustokian. Bertan Eusko Jaurlaritzako **Antzerti** zerbitzuak euskal antzerkiaren inguruko erakusketa bat prestatu du, lehengo astean sail honetan bertan aditzera ematen genizuen. Egunean zehar, goizez hamarretatik ordubata t'erditara eta arratsaldean hiru t'erditatik zazpitara aurkituko ditu zabalik ikusleak erakusketako ateak. **Azaroaren seia** arte baina.

Erakusketa honetan ikusleari euskal antzerkiari hurbiltzeko era erraz bat ematen zaio, argazki, txartel, esku-programa, maketa, jatzera, bideo eta liburuak osatua bait dago. Zalantzarik ez bertan agertzen diren argazki interesgarriek bat baino gehiago harritzea lortuko dutela, nahiko ezkutu egon bait da orain artean euskal antzerkiaren historia. Modu erraz eta sinple bat euskal kulturaren senide pobreenetako bat ezagutzeko.

Bestalde eta institutu eta lizeotako ikasleei zuzenduta antzerki emanaldi batzu eskeintzen ditu egunotan **Maskarada** taldeak San Telmoko areto horretan bertan. Antzeztzen duten lana Dario Fo italiar antzerkigilearen **Pistolaren begi zuri beltzak** da, eta egunean bi emanaldi egiten dituzte **Maskaradak** goizeko hamarretatik ordubetik emanaldi berezi hauetan berrogeitamar pezetatakoa delarik. Esan behar azkenik bi egun besterik ez daudela jadanik obra hau Donostian ikusteko, **azaroaren 5a** eta **6a**, hain zuzen erakusketa interesgarri hau ikusteko azken bi egunak. Ondoren erakusketa beste hiriburu batetara joango da.

Baionako Nazioarteko Antzerki Jaialdia

azaroa

6

Azaroaren seiarekin, asteartez, emango zaio hasiera Baionako Nazioarteko Antzerki Jaialdiari. Egun horretan, arratsaldeko bostetan egingo da irekitzea Askatasunaren plazan ospatuko den ekintza batekin. Ondoren, arratsaldeko zortzi ornetan, **Pluga** zinema salan Euskadiko bost antzez taldek muntatutako **Oficio de Tinieblas** ikusi ahal izango da.

Azaroaren 7an, asteazkena, arratsaldeko bostetan haurrentzako antzerkia Gazteen Etxean **Histoïr d'Albert Bani-bal**, arratsaldez karriketan animazioa **Karraka** eta **Kukubiltxorekin**. Zazpi t'erditan Bartzelonako **Tricicle** taldeak **Manicomie** eskeiniko du Bokaleko kultur-salan. Bederatzitan, Akitaniako talde batek Becketten **Fin de Partida** antzeztuko du.

Azaroaren 8an, ostegunez, Bokaleko kultur zentroan eta arratsaldeko zazpi t'erditan, Pabeko talde batek **Soup cons maison** antzeztuko du. Bederatzitan, beti Bokalen, Molieren **Le Misanthrope** eskeiniko du Britainia aldeko talde batek.

Azaroaren 9an, ostiralez, arratsaldeko seiaretan Baionako Utopia zinema salan **Cyrano du Bergerac** txotxongilo muntaia eskeiniko du Arkaxongo talde batek. Zortziretan Bokaleko kultur zentroan **Pluttus Image**; eta hamarretan, Bokalen ere, Pariseko talde batek **Metamorphose de una melody** emango du.

Asteburuan zehar jaialdiak aurrera egingo duenez, datorren astean ere Baionako antzerki jaialdi honen berri emango diznugu datorren astean.

zineklubak

Fassbinder Bilbon

azaroa

5

Bilboko FAS zine-klubak datorren astelehenean, **Azaroak zortzi** **Viaje a la felicidad de mama Kuster** emango du. **Mitos con nombre propio** zikloa bukatu ondoren **Rainer Werner Fassbinder** zikloari ematen diote hasiera pelikula honekin.

Hegoamerikar filmeak Donostian

azaroa

5

Donostiako **Kresala** zineklubekoek **Azaroaren 5ean**, iadanik zine historiaren orri garrantzitsuenak bete dituen Orson Wellesen **Canpanadas a media noche** ikusteko aukera emango digute. Ohizko den eran emanaldia Donostiako Aurrezki Kutxaren kultur aretoan emango da. Saioa 7.30etan emango da.

Ibilaldia

Zuberoko V. ibilaldi jarraikia

Bortukariak Zubero-ko mendizale taldeak eraturik **azaroaren** lauean ibilaldi jarraikia izango da.

Eratzaileek diotenez horrelako ibilaldi baten helburua paraje eder batzuek dastatzeaz aparte mendizaleari ibil bide pila bat erakustean datza.

Ibilaldiak Larrañetik egingo du irteera. Larrañe, Zuberoan. Atharratzetik hogeiki kilometrotara dago. Euskal Herriko paraje dotoreenetako batean.

Larrañe-Lesartia(506m)tik irteera egin ondoren Intxauspia, Bordalepoa. Kurutxetako lepoa(921m) Otxogorrigaiña (1264m) Organbideskako lepoa (1284m) Surkatxegi (677m) Althabeborda (788m) Urtheborda (795m) Surkatxegiko arroila pasa ondoren Lessartian (506m) egingo da amaiera.

lehiaketa

Zarauzko gabon kanta lehiaketa

Zarauzko Udalak antolatuta eta Coral Zarautzarraren laguntzaz **lehenengo gabon kanta lehiaketa** aurkeztzen da. Abesbatzentzat egindako konposizioak beharko dira aurkeztu. Lehiaketa honen asmotan euskarazko gabon kantak bultzatu eta zabaltzeko nahia azaltzen du udalak. Saria 100.000 ptakoa izango da eta lanak aurkezteko epea 1985eko martxoaren 26 arte da. Zehaztasun gehiago bilatzen duenak deitu beza Zarautzko Udalera.

Landareria eta animaleriaz argazki lehiaketa Amurrión

Amurrioko Kultur etxeak eta Argazki Taldeak eraturik bertako Udalaren laguntzaz **Mendiko lagunak** lemapean iadanik bosgarrena suertatzen den lehiaketa antolatu du. Gai nagusitzat mendia eta bere kirolak, paisajea, landareria eta animaleria hartu dira.

Oinarrietan aipatzen denez Hego Euskadiko lurraldetan jaio edo bezi direnak aurkeztu ditzakete beren argazkiak. Hauek txuri beltzean edo diapositiban aurkeztu daitezke. Beste txapelketetara aurkeztu gabeak behar dute izan. Bi argazki gutxiarik eta gehienez lau bidali daitezke arlo bakoitzeko, diapositiban berriz nahi eta nahiezkoa da lau aurkeztea. Argazkien neurriak 30 40 zentimetrotakoak izan daitezke gehienez eta nahi bezain txikiak. Informazio gehiagorako Amurrioko Kultur Etxera edo Udal Etxera deitu.

Abenduaren 13a baino lehen iritxi behar dira originalak. Eta sariak zuri-beltzeko argazkientzat 10.000, 5.000 eta 3.000 pezetakoak izango dira lehenengo hirurontzat. Diapositibentzat berriz, 6.000, 4.000 eta 2.000 pezetakoak.

Ikastaroak

Bideo hastapenetako ikastaroak

Gipuzkoako Foru Aldundiak babes ematen diolarik eta Tolosako Argazki Elkarteari n laguntzarekin Kultur eta Hezkuntz batzordeak bideoaren hastapenetako ikastaro bat antolatu du. Argazki Elkartek San Francisco kalean duen lokalean emango dira ikastaroak eta bi astez luzatuko dira ikastaroak. **Azaroaren bostetik, bederatziarte** arratsaldeko zortziretatik hamarretara izango dira saioak. **Azaroaren hamabitik hamaseira** berdin eta larunbatetan hilak hamar eta hamazazpi errodate saio luze batzuk egingo dira. Goizeko hamarretatik arratsaldeko ordubiterdiarte arte eta hiruertatik zazpirak arte.

Ikastaroaren zuzendaria Inaki Aizpuru izango da. Erreporteroak filmea zuzendu berri duena eta Bideo mundu honetan aspalditik trebetua.

Ludotekei buruzko lehenengo Euskadiko Ihardunaldiak Gasteizen

Gasteizko Ongizate eta Osasuneko Udal Institutoko Gazteria sailak eraturik, Eusko Jaurlaritzaren laguntzaz baliatuz, **Ludotekei buruzko lehenengo Ihardunaldiak** izango dira Gasteizen **azaroaren lehenengo egunetan**.

Irakaskuntzaren munduan murgildurik daudenek izugarriko garrantzia ematen dio-

te jokoak umearen portaeran duten eraginari. Euskadin Rekaldeberrin, Ortuellan eta Txantrean kokatzen dira orainarte ludoteka bakarrak. Hori ikusirik antolatu dira ihardunaldi hauek. **Azaroaren 1,2,3, eta 4**ean izango da **Luis Elejalde** deritzan eskolan matrikulak murriztuak direla.

Ihardunaldi hauetan parte hartzeko OHOk irakaslea, monitore sozio-kulturala, pedagogoa, edo psikologoa izan behar da, edo Guraso edo Auzo elkarteak parteide.

Nahiz eta Gasteizko Udalak eta Eusko Jaurlaritzak laguntza eman Matrikula egiteko 1000 pezeta ordaindu behar da.

musika

XX. Gizaldiko musikaldia Bilbon

Joan zen urtean uholdeak izan zirela eta moztua gelditu zen musikaldiari orain eman zaio jarraipena. Urriaren hogeitamarrean hasi zen eta **Azaroaren bost, sei, zazpi, hamabi eta hamairuan** izango ditu saioak.

Musikaldi hau 1979an hasi eta urtero prestatu diren kontzieto zikloen bosgarrena duzue. Musikaldi honen saioak eratzaileen ustez normalean musika instituziotan ohizko ez diren emanaldiaz osatzen dira. Erabat bangardista den musika baten ezagutarazteaz aparte XX. gizaldiko musika garrantzitsuenaren mostra bat eman nahi da.

Aurtengo saioan hogeitazazpi autorek aurkeztuko dituzte beren obra propioak eta beste hamairu interpretatze lanean arituko dira.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren kultur sailak eratzen duen musikaldi honen entzunaldiak Bilboko Bellas Artes Museoa izango dira.

kurtsoak

Bertsolari eskola Elgoibarren

Elgoibarko Izarra kultur elkarteak bertsolari eskola ireki du aurtien ere. Kurtsoa programa honekin hasiko da:

Herritar doinu eta abestiak ikasi
Bertso eta bertsolari zaharrak ezagutu.
Bertsoen teknikaz jabetu.
Bertsoak idazten jardun.
Bapateko ariketak (Oinak emanda, puntutara e.a.)

Programa hau betetzeko liburuak, kasetak eta behin behineko materiala badute. Gipuzkoako Aldundiaren eta herriko Udaletxearen laguntzari esker. Bederatzi urtetik gorako edonor apunta daiteke, eta ez da ezer ordaindu behar.

Izen ematea elkarte bertan 7retatik 9ak bitartean edo Ikastolan egin daiteke. Eta lehen bilera **Azaroaren 8an**, ostegunean, iluntzeko 7retan Elgoibarko Izarrak Loriton daukan lokalean izango da. Han bertan izango dira klaseak aurrerantzean.

Martin Goikoetxea

Greystoke, ez hain tximu

Filma: Greystoke, la leyenda de Tarzan de los monos. **Zuzendaria:** Hugh Hudson. **Gidoia:** P.H. Vazak eta Michael Austin. **E.R.** Burroughs-en Tarzan de los Monosen oinarritua. **Musika:** John Scott. **Produzioa:** H. Hudson eta Stanley S. Canter. **Aktoreak:** Ralph Richardson, Ian Holm, James Fox eta Christopher Lambert.

Hau omen da benetazkoa. Hau omen Burroughs-en nobela erabat errespetatu duen bakarra. Hau Tarzan-en historia osoa kontatzen duena. Hau oihanean bakarrik gelditzen ez dena...

Eta hau, eta hau eta abar. Publizitatearen aginduak.

Hugh Hudson abentura handi xamar batean sartu da oraingo honetan Carros de Fuego-en arrakastaren ondoren. Benetan abentura handia da egin diren Tarzan guzien ondoren haien gainetik geldituko den beste bat egitea. Asko izan dira saio horretan porrot egin dutenak. Asko izan dira Johny Weismuller-en ondoren lelo batzu bezala agertu zaizkigun Tarzantxoak. Denek egin dute porrot.

Eta hasierako Tarzan haiek badakigu gaur egun zer diren. Haurtzaroko liluramendu bat pikutara bidaltzea bezalakoa da gaur Tarzan de los Monos hura ikustea. Gure sasoiaren abentura eta ekintza besterik ez zegoen tokian gelditasuna nabaritzen da eta efektu guziki agerian gelditzen zaizkigu. (Gauza berbera gertatuko ote zaie gaurko haurrei Greystoke hau hemendik hogeitertara ikustean?).

Gauza da gaur egun joera handia dagoela ekintza filmeak egiteko. Arrakasta handia daukate. Horien artean sartzen da Tarzan berri hau. Hori alde batetik, eta bestetik filmeari emandako tratamendu berezia, egindako propaganda eskusibistarekin batera hiru arrazoi izan daitezke filme honen abenturan sartzeko.

Pelikulak berriz bi alde ditu: bata oihanean barrena, bestea Eskozian. Bigarren parte hau da nobedosoena, honetan oinarritu dute Tar-

zan-en historiaren egiakoitasun publizitario guzia. Eta pelikula guziko parterik kaxkarrena da.

Egia da inadaptazio arazoak agertzen direla gizarte aristokrata baten erdian nolabait harekiko kritika bat suposatuz (Azken finean horixe da Tarzan)... baina, bueno, ezin esango dugu biguina dela kritika gogorrik espero ezin bada horrelako pelikula batetik.

Parte honetan ezkondu egingo da Lord Greystoke-ren herederoa (Tarzan), bere gurasoak oihanean tximuek akabatu aurretik Eskozian esposatzeko erastuna utzitako neskatxa berberarekin. Bazuen andregaiak norekin ezkondu... baina Tarzan bezalakoa gizon-basati-indartsu-guapo-erotiko baten aurrean nola egin atzera? Enfin. Betikoa.

Pasarte hunkigarriak ematen dira Tarzan-ek bere tximu-aita zoolojikoan erdi hilik aurkitu eta askatzen duenean. Hil egiten dutenean gero, Tarzanek hobeto ulertzen ditu tximuak eta haiengana doa berriro.

Baina hasieratik hartzen du historia pelikulak. Tarzanen gurasoak hil eta tximuek haur txikia hartu zutenetik. Tximurik kaxkarrena da Tarzan baina piskana piskana inteligentzia pizten joango zaio tximuen harri durako. Pasarte hauek dira pelikula guzian barrena dauden ederrenak. Oihanean barrengoak.

Ondo emana dago nola eniten den tximurik kaxkarrena tximuen errege.

Gainontzekoan ezer gutxi, ez da publizitateak dioen bezain berezi-berezi eta ona, baina gustora ikus daiteke denbora pasa.

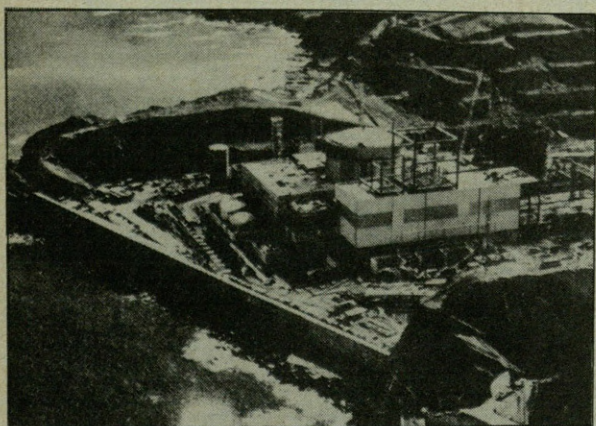
mendi ibilaldiak

Azaroaren 4rako

- Mendikari** (Hazparne): Xiberoko ibilaldi jarraikia. Abiatzea 7.30etan. Tf. (59) 294336.
- Ganerantz** (Portugalete): Pin-pil (1.292 m.) Gordo-tik (egun erdirako).
- Artibai** (Markina): Baraibar-Tuturre-Beloki-Guardaetxe.
- Arrola** (Antzuola): Uzturre-Atotxa (egun guztirako).
- Mirugain** (Otxandio): Garaio (Balzola).
- Meategi eskualdeko mendi taldeak** (Bizkaia): Ullibarri-Larraineta (1.115 m.)
- Aitzarte** (Donostia): Usurbil-Andatza-Asteasu.
- Gasteiz**: Arantzazu-Aketegi (1.544 m.) Aizkorri (1.531) Aratz (1.442 m.) Araia. Tf. 250354.
- Kresala** (Donostia): Gorramendi-Bardakomendi-Alkatxuri.
- Lagun-Onak** (Azpeitia): (1.2.3 eta 4ean): Orientatzeko Kurtsiloak.

Azaroaren 11rako

- Lagun-Onak** (Azpeitia): Andato.
- Tabira** (Durango): Zumarraga-Azpeitia zeharbidea.
- Pagoeta** (Zarautz): Sierra Salvada.
- Gasteiz**: Picón Blanco (1.512 m.) Espinosa de los Monteros (Burgos).
- Antiguo** (Donostia): Zubeltz-Dulantz-Kreizmendi-Etxabarri-Venta Larrion.
- Meategi eskualdeko mendi taldeak** (Bizkaia): Markina-Urregarai (egun erdirako).
- Arrola** (Antzuola): Kalamua.
- Sestao Alpino Club**: Borretxagane-Ibarrangelua.

Lemoizko zentralaren historiaz liburua laster

Lemoizko zentral nuklearraren historia kontatzen duen liburu mardul bat bukatuxea dute Euskadiko Antinuklear Batzordeek, eta denbora asko baino lehen kaleratuko da «Editorial Revolución» argitaletxearen eskutik. Beste jende batek ere parte hartzen du liburuan, «Comisión de Defensa de una Costa Vasca No Nuclear» taldekoek bezala.

Ez Euskal Herrian bakarrik, Europa mailan ere azken urteotan ezagutu den masa mugimendurik indartsuenaren jatorria eta historia horren inguruko prolemtikarekin liburu batean biltzea ideia galanta da, areago ikusten bada Lemoizko fabrikak zutik dirauela, nahiz eta ETak bi injinari hiltzean bere martxan jartzea istant batez bederen galerazi.

Lemoiz geldirik jarraitzeko «Plan Energético Nacional» delakoaren kalkuluak ere bere pisua izan du, eta edozein momentutan, giroak atseginagoak izanez gero, Estatuari zentrala berriz martxan jartzea bururatu dakiokela frogatzen du aste hauetan jakin ahal izan den berri honek: konpainia franko-belga bateko teknikariek daramatzate zentralaren mantenimendu lanak... ezkutuan.

«La Voz»enak egin du

Igandean, urriak 28, ez zen kaleratu Donostiako «La Voz de Euskadi» eta astelehenean ere ez. Bigarren honetan enpresa berak argitaratzen duen «La Tarde de Euskal Herria»k ere kale egin du. Paperik ez zutelako izan da. Eta papera lortu ezina definitiboa da egunkari baten projektua- ren bialbilitaterik eza erabakitzeke.

Lehendik nahikoa sendoturik agertzen diren egunkari- irakurleak kentzen ez du asmatu «La Voz»ek, eta oso sal- menta apalekin zebilela azken hilabeteotan Auzolan talde politikoak dirua sartu ote zuen susmoa ere zabaldua zen. Ez dirudi holakorik izan denik eta azkenean hondoa jo du.

Torturak ETaren prentsaren inbentuak

Guardia Civilak haserre omen daude «Amnesty Interna- tional» erakundeak Espainiako indar polizialak tortu- ratzaileen artean sartu ondoren prentsak «Intxaurrondo, centro de torturas» eta holakoak idatzi dituelako. Bainerarik ez dago beraz, eta detentuei koxkobiletan ez zaie elektro- doak ipintzearena asmakizun makabro bat baino ez da.

AI-ren informean, kasu gehiago ere badela argituz, ai- patzen diren bi kasuez ondoren esplikazio politik eman dizkio Madrilgo kazetariari Intxaurrondoko komandante den Rodriguez Galindok. Billabonako kontzejal den Joxe Mari Olarra, esate baterako, bera erori zen dutxa bateko baldosa batean irrist eginda, eta hori da bere ubelduen kau- sa.

«Ez dugu prentsarik», esplikatu du errabiaz komandan- teak, «ETak baduen moduan eta hau, norbaitek uste ez ba- du ere, gerla bat da». Tortura salatzen duen prentsa ETa- ren da beraz. Azken denboretan ETako militanteak bezala tratatzeko asmoa badute, argi ibili daiteke Euskal Herriko prentsa.

Iparraldean PNV Dutournier eta Ithurralderen bidetik?

Orain artean PNVk Iparraldean bere presentzia «Ager» aldizkariaren bidetik landu izan du. Baina badirudi al- derdi hartan nolabaiteko indar erreala bat dutenekin kontatu nahiko lukeela aurrerantzean.

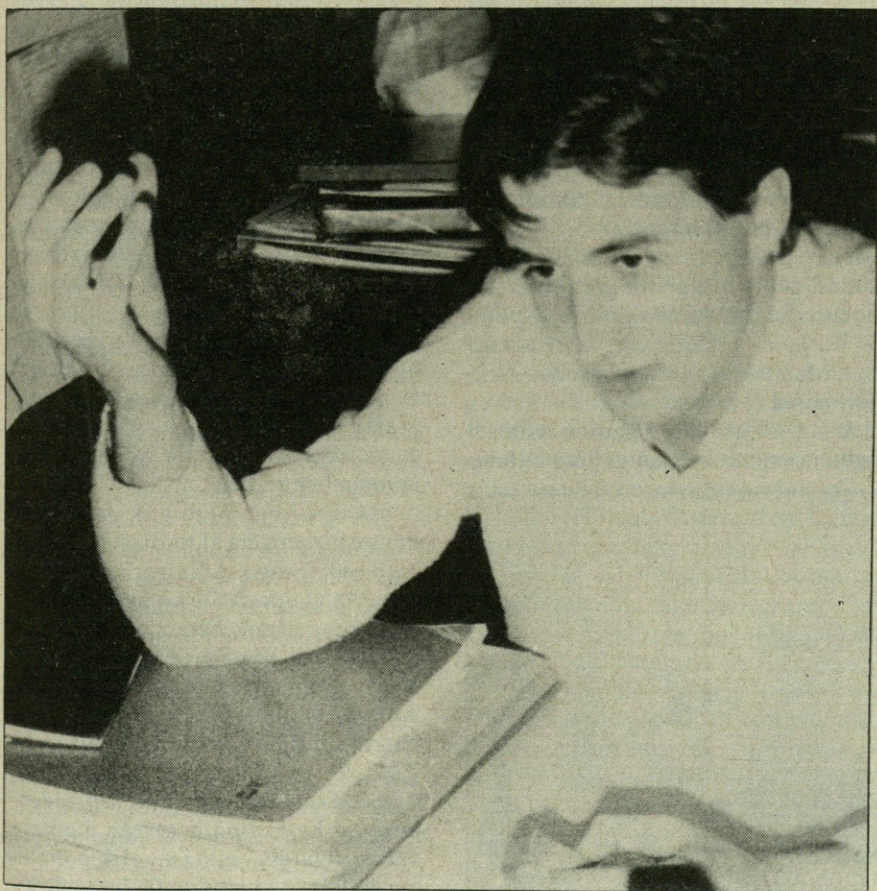
Komunitate autonomoko diruak neurri batean kontrol- latzen dituztela, Iparraldeko zenbait sektorek aspaldi bota die begia eta baita deiak ere jeltxideei, eta hauek ere erakutsi izan dute protagonismoa hartzeko prest daudela. «Berria» gaztafabrika ireki zutenean, esate baterako, han zen PNVko buru andana bat, Arzalluzengandik hasita.

Beti eskuindar ezagutu izan ditugun bi alkate plazaratu zaizkigu oraingoan euskaltzale, Sarako Dutournier eta Do- nibane Lohitzuneko Ithurralde, Mitterranden etorrera pro- fitatuz. Ithurraldek, adibidez, bi gauza eskatu zizkion presi- denteari: errefuxiatuen arazoa konpontzea eta gazte jendea hainbeste asaldatzen omen duen SEASKaren egoera fi- nantzieroa ziurtatzea.

Iparraldean interlokutore egokiak behar dituztela aipatu izan dute PNVko buruek askotan. Aurkitu dituzte.

Eusko Gaztedi Indarra

EGI-KO J.J.IMAZ: POSIBILISTEI HELBURUAK GOGORATU

«Ez gobernadoreak bakarrik, Policia Nacionala eta Guardia Civila ere joan daitezela Euskaditik».

Ezaguna egiten da bere hogeitabat urte gazteekin EAJko mitinetan mutiko ausart azaltzen den Josu Jon Imaz zumarratarra. Mutil formal eta ikasle txintxo baten trazak erakusten ditu. Errez sartzen da konbertsazioan eta berehala diosku orain dela urte batzuk Alderdian EGIrekin buruhauste gehiago bazuten orain lasaiago daudela. Eszisiotarainoko buruhausteak eman izan ditu EGIk, baina oraingoan horren arriskurik ez du PNVk.

ARGIA.— Aspaldi samarretik ikusi haugu EGIn buru azaltzen...

Josu Jon Imaz.— Zazpi urte daramatzat EGIn sartua.

A.— Eta ze aldaketa ikusi duk urte horietan?

J.J.I.— Hiru etapa ikusi ditut. Orain zazpi urte egundoko asmoak genituen denok, klandestinitatek aterata, eta nahiko bolada ona pasatu genuen. Gero, 79tik-edo duela bi urte arte, gazteria nahiko apal ibili da. Eta azkenaldi honetan berriz, gure aldetik behintzat, nahiko mugimendu ona ikusten dut. Gazteria piska bat arduratzen ari da, kezka batzuk ikusten dira, eta berriz ere gaztea bai gizarte eta bai politik mugimenduetan sartzen ari dela. Azken bi urteotan gure erakundearen sendotze bat ikusi dut.

A.— Zuen erakundea zertarako dela esango huke?

J.J.I.— Bi helburu nagusi ditugu: alde batetik ezin dugu ahaztu, nahiz eta gazteak izan, abertzaleak garela, eta gure helburu nagusiak izan behar du noski Euskadiren askatasun osoa, horri independentzia edo beste era batera deitzea berdin zait, baina askatasun osoa lortzea. Baina gure nazio konponentea baldin badugu, gure sozial konponentea ere badugu eta nahi dugun Euskadi hori gizarte progresista batean enmarkatu nahi genuke. Beste aldetik, gazteak garenez, gazteen arazoei ere konponbide bat eman behar diegu. Horretan ari gara lanean.

A.— Ibilera normalean, ze aktibitate mota egiten duzue?

J.J.I.— Bi aktibitate mota ditugu. Barru aldera egiten ditugunak dira EGiko gazteen formazioa, politiko eta soziala, eta gure afiliatuei erantzun bat

emateko aktibitateak. Kanpo aldera, gizarte aldera ere, gure perspektiba bat eman behar dugu eta noizean behin gure azalpen eta kanpainak egiten ditugu. Badakigu euskal gazterian ez garela guk nahi hainbat sartzen, baina ahalëginak egiten ditugu. Orain urtebete, adibidez, soldaduzkaren aurkako kanpaina bat egin genuen, udara honetan gobernadoreen aurkako kanpaina bat, eta orain sortea dela eta soldaduzkaren aurka beste kanpaina bat egiteko asmoa dugu.

A.— Betiko gaia da ea ze neurritaraino gazte erakunde bat alderdiaren mende antolatua dagoen.

J.J.I.— EGI garez, Eusko Alderdi Jeltzaleak dituen ponentzia edo programa ideologikoen mende gaude, hori ezin da ahaztu. Baina marko horretan askatasun osoa dugu linea horretan arazoei nahi ditugun erantzunak eman ahal izateko.

A.— Gobernadoreen aurkako kanpaina, esate baterako, zeuroi bururatu zaizue ala alderdiak esan dizue?

J.J.I.— Gauza horiek EGI barrutik sortuak izan dira. Soldaduzkaren kontrakoa bezala. Ikusten baduzu, kanpaina horiek oso ondo enmarkatzen dira Eusko Alderdi Jeltzalearen bidean, baina ekintza horiek gure mugimendutik sortuak dira.

Azken kanpainari buruz berriz esan behar dizut, Gobernadoreen aurkako

kanpaina izena eman zaiola, baina guk hori hemengo FOP guztietara zabaltzen dugu. Guk ez dugu bakarrik eskatzen gobernadoreak hemendik joatea. Guardia Civil eta Policia Nacionala ere joan daitezela Euskaditik eskatzen dugu, hemen gelditu daitezela juxtu Estatutoak markatzen dituen gauzetarako: pasaporteak bota, aduana eta mugetan egon... oraingoz behintzat, oraingoz, Estatutoa ez da guretzat helburu bat, helburua independentzia dela argi esan dut.

Estatutoak diona betetzea da, beraz, nahi duguna. Une batean bide hori hartu zuen gure Herriak eta ikusten dugu horri oztopo asko ari zaizkiola jartzen. Jendea mobilizatu nahi dugu oztopo horiek botatzeko eta Estatutoari baliagarritasun bat emateko.

A.— Gobernadoreena garbi geratu zen, baina indar polizialak alde egitearena ilunxeago geratu zen, komunikabideek haizatu ez zutelako agian...

J.J.I.— Badakizu nola Gasteizen Alderdi Egun bezperan manifestaldi bat egin genuen, hura bukatutakoan komunikatu bat pasatu genion gobernadoreari eta prentsaurreko batean azaldu genuen argi eta garbi han zer zioen: «Señores Cónsules de España en Euskadi, váyanse con sus Fuerzas de Orden Público en aplicación de lo que marca el Estatuto».

A.— Guk ere iku i genian Alderdi Eguna eta han entzun genian halako

gauza radikal tankerako bat, ez zekiat, helburuak lortzeko edozeren gainetik pasako zinetela EGiko gazteak, baita alderdiaren gainetik ere behar izanez gero.

J.J.I.— Beno, esaldia zuzenago izan zen «... y nadie, ni siquiera este Partido, será capaz de pararnos». Horrekin esan nahi nuena zera da: alderdiak politika posibilista bat darama eta gu helburu berdinekin gazteak gara, eta gazteok... badakizu batzutan posibilismo horiek piska bat baztertu egiten ditugula eta helburuetan bakarrik fijatzen gara, eta nahi nuen esan helburu horiek lortzeko, behar bada egoera txar batean, igual alderdiaren posibilismoa ez zela guretzat nahikoa izango. Baina uste dut alderdiak ez digula guri inoiz horrelako oztoporik jarriko, egoera hori ez dela sortuko.

A.— Ez al dira, dena dela, hitz radi-kalegiak?

J.J.I.— Ez dakit betidanik ze irudi eduki dugun EGikoek. «los benditos del PNV» edo «los santurrones» edo ez dakit. Eta azaldu garenean kalera garen bezala, jendea harritu samarra geratu da. «aibadios, hauek zer ari dira». Orain dela bi aste ere, Espainiako telebistako «Si yo fuera presidente» programa hartan azaldu ginenean, hurrengo egunean jende asko harrituta. «baina zertan ari zarete, erotu egin al zarete ala?». Baina guk gazte bezala, gazte abertzale bezala, jokaera hori eraman behar dugu.

Eta igual batzutan guk erabiltzen dugun hizkera eta alderdiarena ez dira berdinak izango. Adin gehiagoko jendea dira eta posibilismo baten bidetik sartuak, eta guk berriz gazte bezala hizkera hori baztertu egiten dugu eta zuzenagoak izaten gara. Zuzenagoak garez radikalagoak garela dirudi batzutan. Baina helburuak berdinak dira.

A.— Askok hitz egiten da azken denboretan Estatutoa betetzen digutela eta ez digutela betetzen. Hik politika posibilista eta helburuak aipatu dizkiguk. Nola ikusten duk Estatutoaren egoera?

J.J.I.— Egun batean Herri honek Estatutoaren bidea hautatu zuen eta gaur ikusten dugu hori nahiko moztua dagoela. Guk EGI bezala planteatzen duguna zera da: Estatuto hau bete egin behar dugu, eta hau betetzeko posibilitaterik ez badugu beste aukera batzuk pentsatu beharko ditugu. Beti ere biolentziarik erabili gabe, noski, baina mobilizazio aldetik edo igual

«Talde batean erregelak bete behar dira eta nafartarrek ez dituzte bete».

beste erreibindikazio bat eskatu beharko dugu.

A.— Biolentzia aipatzen duk. Nola ikusten duk?

J.J.I.— Bi biolentzia ikusten ditugu Euskadin gaur egun eta biak kritikatzeko ditut: alde batetik ETaren biolentzia, edo ezker abertzalearen biolentzia esango genuke, eta bestetik Estatu aldetik daramaten biolentzia, bai torturaren bidez, bai errepresioaren bidez edo GAL eta abarren bidez. Historia bat egiten dugu eta badakigu bat bestearen erantzuna izan zela eta abar, baina hala ere ikusten dugu euskal jendeak bere gizartea pazifikoki osatzeko gogoia eta asmoa duela. Eta guk esaten dieguna da, bai batzuei eta bai besteei, utzi ditzala bakoitzak bere biolentziak etxean eta goazen aukera uztera Euskal Herri honi ea hemengo jendeak lortzen duen bere gizartea osatzea. Herri honek badu mobilizazio kapazitatea erreibindikazioak biolentziarik gabe planteatzeko eta lortzeko.

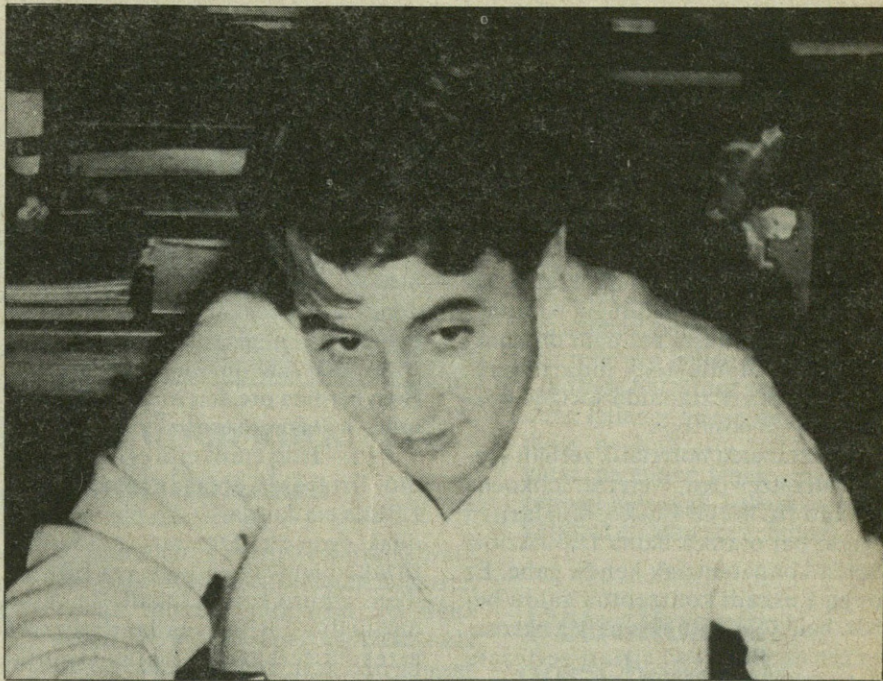
A.— Biolentziarekin bukatzeko baldintzak helduak ikusten al dituk?

J.J.I.— Egoera nahiko txarra ikusten dut une honetan. Madrilek ETarekin biolentziaren bidez bukatu nahi du. Baina, batzuek hori ikusi nahi ez duten arren, ETak ehun eta berrogeitamar mila boto ditu. HBren bidez, eta ezin egin dezakeguna da ETA akabatu biolentziaren bidez eta beste horiek mantendu, hortik beste ETA bat sortuko da eta.

Egin behar duguna da jende horri arrazoiak kendu, eta horretarako demokrazia sendotu. Demokrazia sendo bat ikusten badu jende horrek, beste bide batzuetatik joko du eta biolentziak ez du sentidurik izango. Biolentziaren kontra mobilizazioa erabili beharra daukagu.

A.— Biolentzia, Estatutua... Eta Komunitate Autonomoa eta Nafarroa elkarrengandik urrutiratzen ari gaituk.

J.J.I.— Nafarroa zoritxarrez ez dago gertu. Baina hori ez da Estatutoagatik. Zoritxarrez, kanpaina batzuk egon dituelako eta Estatuak bere medioak jarri dituelako, ikusten da Nafarroako jendeak ez duela Euskadin sartu nahi. Talde abertzale guztiok planteatu beharra daukagu hori eta guztion artean Nafarroarako politika zehatz bat egin, ea Nafarroako jendea nola ekarri dezakegun Euskadi aldera. Nafartarrek ulertzen badute euskaldunak direla, Estatutua nahiko bide da Euskadin integratzeko. Noski, sartu nahi ez ba-

«EBBk arbitro lana egin du Jaurilaritzaren eta Diputazioen artean».

dute, beren borondatearen aurka ezin da. Guk egin behar duguna da hemen gizarte bat sortu eta ikusi dezatela nafartarrek proiektu bat dugula eta hemen sartu daitezen eskuak zabalik ditugula.

A.— Kuriosoa da, biolentziaz ari gaituk eta Nafarroaz, eta bazirudik Nafarroaren gaia erdi ahaztua bezala egon ohi dela negoziaketa posible bat aipatzen hasi arte, kontrapartida gisa.

J.J.I.— Horrela Estatuaren aldetik ikusten da, eta hori txantaje hutsa da. Nafarroak sartu behar du Euskadin nafartarrek nahi dutelako, ez tipo batzuk kondizio bezala mahai baten gainean jartzen dutelako. Baita ere egia da hemengo biolentzia ikusi eta biolentzia horrek piska bat urruntzen du Nafarroa Euskaditik, eta biolentzia horrekin bukatuz igoal lortuko genuke piska bat gerturatzea. Baina baldintza txantajista bat bezala ez dut onartzen, noski.

A.— Beno, eta zuek ere PNVn istilurik haundiena Nafarroan eduki duzue.

J.J.I.— Zer esango dizut... Talde bakoitzean erregela batzuk markatu behar dira, eta zoritxarrez batzuek ez dituzte erregela horiek bete. Zigor gogorrak izan direla? Behar bada bai, baina hori alderdi barruko arazo bat da eta ez du zerikusirik izan behar Nafarroaren integrazioarekin. Eusko Alderdi Jeltzalea, nahiz eta alde batera edo bestera joan Nafarroan, guk eraman behar dugun bidea berdina

izango da. Nahiko arazo izango dugu Nafarroan alderdia osatzeko, baina hau osatu ondoren horrek ez du Nafarroako egoera aldatuko.

A.— Arauak arauak izango dituk baina Nafarroako abertzale bati gogor egingo zaiok eskubiari gobernua eskuetan jartzea.

J.J.I.— Benetan gogorra izan behar du. Baina kontutan izan Nafarroan jokatzeko ari ginela PSOEko bat izan presidente edo APko bat izan, eta beste aldetik planteatzen ari ginen alderdi abertzale batentzat Araba galdu ala ez galdu. Egoera nahiko larria zen eta gure burukideek erabaki bat hartu zuten. Dena baloratu behar da. Gogorra izan behar du nafartar batentzat abstenitu eta presidentzia ematea duela berrogei urte tiroka ibili direnei, baina beste aldetik gogorra da Araba tipo horiei ematea, jakinaz Araban abertzaletasuna oraindik ez dagoela sendotua. Nafarroa galtzeko arriskuan bagaude, Araba galtzeko arriskuan ere bagaude oraindik.

A.— Nola ikusten dik EGIko gazte batek alderdi barruan azken denboran darabilzuen krisia?

J.J.I.— Kristoa dagoela badakit, baina zerk batzen du alderdia? Helburua garbi egoteak, Euskadiren askatasuna, eta bestetik biolentzia bideak ez dituela erabiltzen. Aglutinante horien barruan posibilitate asko daude: badaude eskuindar direnak, badaude ezkertiar direnak, badaude

Gazteak izanez radikalagoak gara eta hizkera ezberdina erabiltzen dugu batzutan. Baina alderdiaren eta gure helburuak berdinak dira

demokristauak, sozialdemokratak badiugu, sozialistak badiugu, badiugu Euskadi zentralista bat nahi dutenak, badiugu Diputazioak indartu nahi dituztenak... Eztabaida sortzea normalea da eta positiboa.

Ea eztabaida horretatik zerbait sendoa ateratzen den. Neretzat lojikoena izango litzateke Eusko Jaurlaritzaren sendoa osatzea baina Diputazioei beren kompetentziak kendu gabe. Ez dugu Euskadi kontzeptua galdu behar, baina Euskadi zentralista bat osatu ere ez. Boterea herriari gerturatu behar zaio, bai diputazioetara eta bai udaletara.

Gero txarra izan da pertsonalismoak azaldu direla. Eta Alderdi Eguinean ere garbi utzi nuen EGIren eritzia: pertsonalismoak alde batera utzi

behar direla, gaur hau dena bihar alderdiko lehendakari izan baitaiteke, edo etzi lehendakaria diputatu nagusi.

A.— Krisiaz duzuen bertsioa EBBren berdina ote den iruditu zitzaizkidan orduan, eta orain ere bai.

J.J.I.— Hori ere okertu egin dela uste dut. Eztabaida honetan ez dira egon EBBko eta Jaurlaritzako planteamenduak, egon dira Diputazio eta Jaurlaritzako planteamenduak, eta EBB erdian, arbitro bezala jokatu du. Askok aipatu dira EBBren eta Jaurlaritzaren arteko diferentziak, baina Diputazioekin ere gogorrak izan ditu eta prentsan azaldu da nola EBBk gaizki ikusi zuen Diputazioak beren kontura «Ley de Régimen Local» negoziatzera Madrila joatea.

A.— Berrirori ere gazte mugimendura

pasatuz, zer moduz konpontzen zarete Jarraikoei?

J.J.I.— Gazteen arazoei buruzko zenbait kanpainatan, sodaduzkari buruzkoan adibidez, aurkitu izan gara, baina harremanak ez dira behar bezain onak. Eta nik dei egin nahi nieke, ez Jarrairi bakarrik, beste gazte guztiei ere bai, denon artean planteamendu orokor batera iristeko.

Euskadi mailan «Consejo de la Juventud de Euskadi» antolatzen ari da, Espainian mailan «Consejo Nacional de la Juventud» bezala, eta Parlamentuaren eta Jaurlaritzaren arteko kamara bezalako bat izango da. Erakunde sozial eta politikoa daude hor, scoutak eta beste. Une honetan hor daudenak dira EGI eta beste zenbait mugimendu fantasma, Juventudes Socialistas, Nuevas Generaciones de AP, Juventudes de Euskadiko Ezkerra... ez dute indar bat Euskadi mailan.

Dei bat egin nahi nieke Jarraikoei ere. Badakit berek esango dutela «eso es dependiente del gobierno vascongado» eta «por la vía del Estatuto». Baina bide egoki bat da, eta parte hartzea deitzen diet.

Iñaki ZUBIONDO

TORTURAREKIN AKABATZEA POSIBLE DA...

Estatuak nahi ba du

Barrionuevo eta bere kideen deklarazioak entzutea guztiz kafkiano da. Torturatzen dela frogatzekotan, torturatzaileak zigortzeko prest omen daude: baina, ikusten denez, torturatuari dagokio tortura izan dela frogatzea eta berreroak identifikatzea. Horiak hola, komisarietan eta kuarteliloetan zaku beltzak erabiltzen dituzte, atxilotuak itsutzeko. Beraz, ohiturez jasan behar diren bortizkerien gainean, iluntasunaren horrorera erantzen diote biktimari. Barrionuevo ziniko bat dela esatea motz gelditzen da; euskaraz, «gizon ustela» datzekio bederen.

Halere, Estatuak nahi ba du, torturarekin akabatzeko beste bideak

ba ditu. Aurtengo Amnistia Internazionalaren Txostenak Ipar Irlandako kasoa aipatzen digu. Han egoera zein gogorra den ondo dakigu: baina, ikusten denez, tortura sistematikoa baztertu dute. Eta nola? Goitik hartutako neurrien bidez. Forenseak tratatu txar edo tortura guztiak salatzen prest ziren; polizia buruak eta magistratuak torturaren kontra jarri ziren. Eta, Barrionuevo jauna, zuk ezin ba dezakezu jakin zein goardi zibil ibili ziren halako egunetan eta holako ordutan leku ezagun batetan, zure polizia guztiz kontrolgabe ibiltzen dela aitortu behar diguzu... Ipar Irlandan, beraz, barneko neurrien bidez, torturatzaileek admi-

nistrazioak ez zituela gehiago onartzen eta toleratzen ederki ulertu dute, eta geroztik problema askoz arindu dela baieztatzen digu Amnistia Internazionalak.

Beraz, egiazko deklarazioak egiten ba dituzte, ba dute non ikas ministroek eta politikariek. Orain arte bezala, torturatuaren gain uzten ba da torturaren frogak, zintismo ustela baizik ez dela ongi erakutsi digu munduan zehar gertatutako esperientzia osoak.

Baina, azken funtsean, Estatuak nahitara erabiltzen duela tortura pentsatu behar dugu. Eta ez soilki informazioa biltzeko: batez ere, sistema onartzen ez duen herriaren partearen zuzenki zigortzeko eta uzteko egiten dute, haren eskakizunak beldurraren bidez ixilduko dituztela iduritzen zaizelako. Estrategia atroza benetan, inongo humanismoren aurrean justifikaezina, baina estatu arrazoinek justifikatzeko dezaketena. Joera hau, gure alde jarriko den indar harreman soilak makur dezake. Han datza kakoa.

BELTZA

Maurice Bishop ez da guztiz hil

Estatu Batuetakoekin bateratsu, abenduaren 3an, Karibe aldeko Granada herri tikian ere hauteskundeak izango dira; egun hauetan Granada berria izan da, oraintxe urtebete iparramerikarrak hara indarrez sartu bait ziren, Maurice Bishop-ek dirijitzen zuen **New Jewel** alderdiaren barruan gertatu ziren iskanbila gogorrak —beraiaetan Bishop bera hilik suertatu zen— lotsagabeki aprobeztatuz.

New Jewel-en jarraikitzaileek, hain zuzen ere **Maurice Bishop** izeneko mogimenduan antolaturik, datozen hauteskundeetara presentatzea erabaki dute, ustez-eta bide horretatik beren indarra erakutsi dezaketen.

El Salvadorren indarrak hitz egiten du

La Palma-ko elkarriketen ondoren, zenbait pasadizo interesgarri gertatu da Ertamerikako errepublika txikian.

Gerrillariak gobernuari egindako proposamenak argitaratu dituzte: ejertzitoak ez diezaioela populazio zibilari gehiagorik ataka; soldaduen soldatak igo daitezzen, eta jeitsi daitezzen ofizialenak; bestetik, gerran desagertutakoak non dauden argitu dezatela; baita, adierazpen askatasuna ziurta dadila; eta neurri sozialetan antzeko zerbituak: langileen soldatak gora eta Estatuaren goi-funtzionarioenak behera etorri daitezzen, eta abar; denetara, 29 puntu.

Horrekin batera ofentsiba berri bati ekin diote: ekialdean trafiko guztia paralizatu dute, eta pare bat hegazkin lurreratuz fuerte jokatu dute.

Ejertzitoak ere fuerte jokatu du, besteak beste **Radio Venceremos** emisora deuseztu nahi izan duelarik, nahiz agi denez ezin izan du.

Eta proposamen barregarri bat egin du, eskuratuko duen arma bakoitzeko hainbat diru pagatuz; eskala batetan, 'gera-deposito' bat erakusten dionari, 6.000 kolon (400 bat mila pzta) emanen dio, aldiz kartutxo baten truke kolon laurden bat ordainduko du...

Kurdoen aurka ere koordinazioa

Iran eta Irak berriro elkarren kontra oso gogor hasi diren honetan, bigarren Estatu horrek turkiarrei baimena eman die, kurdoen pertsegitzeko hala behar baldin badute, Irak barruan sar daitezzen.

Irak-ek Kurdistango petrolioaren behar du; kurdoen lurretan, denek behar dute zerbitu. Kurdoak hogeita milioi lagun dituzu.

Europako gerrillariak ere jotzen dute

Alemanian atentatu bat, Frantzian bat baino gehiago, Belgikan dozena erdi bat, Britainia Handian Thatcher-ena eta gero beste sortaño bat... Nondik nahi datozelarik ere, European ere ugaritzen dira ezkertiar 'bonba-zale' en ekintzak.

«Britainiar gobernuak erakunde anti-terrorista berri bat sortuko du» eta «Belgikan borroka anti-terrorista koordinatuko da» titurrak irakurri ditugu pasa diren egunotan. Erantzun azkarra. Eta 'espazio judizial' arenak geroz eta gertuago dirudi.

Polisarioren sorpresa

Arabiar munduaren arras bestalde-ra, Polisariokoek ezina ematen zuena lortu egin dute: Maroko-k bere intereseko posizioak defendatzeko eraikitako izugarritzko paretara heldu eta zenbait puntutan hautsi egin dute. Horretarako metro batzutako zabalerako bide bat minez garbitu behar izan dute, halaber bistan da radar sistema dena neutralizatu... Duela hila bate gutxi, paretaren lanak amaitutakoan, zenbait agentziak Saharako gerra bukatutzat ematen zuen, baina.

Petrolioaren gora-beherak

Lehengoan Nigeriak eman zigun beste sorpresa bat, petrolioaren prezioak bere kasa jeitsi zituelarik. Izan ere Petrolioaren Produkzio eta Esportazioarako Erakundearen beste inork ez du holakorik egin, eta ez dirudi, deklarazioen araf era, oraingoan egingo dutenik, salbu eta konpetentzia delata oso beharturik aurkitzen badira.

Konoko gatazkak

Appartheiden sistemak, denetan protestazko ahotsak altxatuagatik, beltz jendea basaki erreprimitzen segitzen du. Azken aldiko errebueltetan, honezkero 80 beltz gertatu da hilik eta zenbait milaka atxilotu.

Eta eskualdean ere inponitzen ari da, Mozambique geroz eta gehiago amore ematen duelarik (Samora Machel orain arte 'bandido' tzat hartu izan dituen M.N.R.ko kontrairaultzaileekin elkarriketatzeraz prestatu egin da) eta horretaz 'indarrezko frontea' ahuldu daitekeelarik.

EEBBetako kapitalismoaren negozio basatia

Urtero 1.000.000 bat

inmigrante

Mexikanoak mugaz goiti, iparramerikarrak beti goitiago.

Los Angeles-ko Inmigraketa Zerbitzueren burua den Ernest Gustafson-ek kontatu duenez, aurren eta errutinazko bidaia batean Phoenix-etik L.A.a zihoala, bere giblean jarriarik zeuden hiru lagunak espainierazko elkarrizketa aditu zuen, *la linea* (muga)ri buruz aritzen zirela; arretaz entzunda, hiru lagun haiek USA-Mexiko muga ilegalki pasatu berriak zirela ulertu zuen. Haren esanera, Los Angeles-a iritsitakoan, duda-muda egin zuen, haien atxilotzeko laguntza eskatu ala ez eskatu, eta azkenez ez zuen eskatu. «Orain dela hamar urte eskua botako nien —deklaratu du—, baina Los Angeles eta Orange County-n milioitik gora ilegal dagoela jakinik, hiru gizonki haiek zer suposatzen zuten?»

1970 eta 1980. urteotako inmigraketak, dakitenen ustetan, 1910. etako zelebreekin konpara daitezke, hain dira ikaragarriak. baina bai populazioa eta bai lan indarra ere gaurregun askoz handiagoak dira, eta beraz Estatu Batuetako ekonomiak askoz errazago asimila ditzake migraketa berriak.

Azken garai hauetan, legez, urteko 500.000 lagun inguru sartzen da, gutxieneko EEBBetako irenste kapazitatea kontsideratzen delarik. Legez kanpoko inmigraketa beste kontu bat da. Dagoeneko, bizi, 2 milioitik 10 milioira lagun bizi da ilegal, eta urtero sartu, kalkulo batera, menturaz 100.000, menturaz 500.000 edo gehia-

go, jakiterik ez dago.

Legal nahiz ilegal, totalaren %82a Latinoamerika eta Asiako jendea izaten da; illegalen erdia baino gehiago berriz mexikarrak dira.

EEBBetako minoria aplastanteak

Gehitzen ez diren bakarrak, lurralde haietako aspaldiko bizilagunak dituzue, indioak alegia; navajoak zertxobait indarberritzen ari direla ematen du, baina gainerantzean herri horiek buelta eman dezaten ia ezinezkoa ematen du.

Beltzak aldiz badira 26,5 milioi, eta hispanoak 14,5, gehi kontrolik gabeko beste 8 bat azken denboretan. Denerata Estatu Batuetan %22 'ez-txuri' dago.

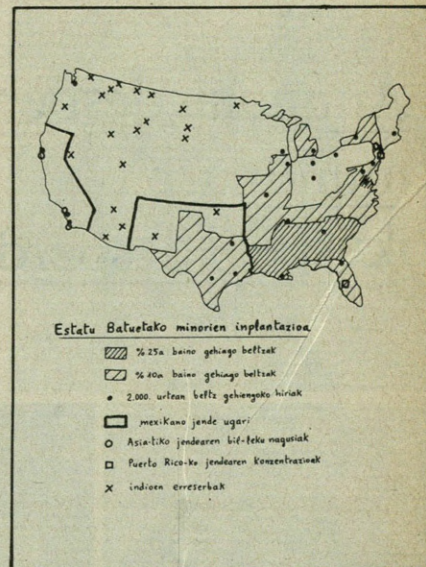
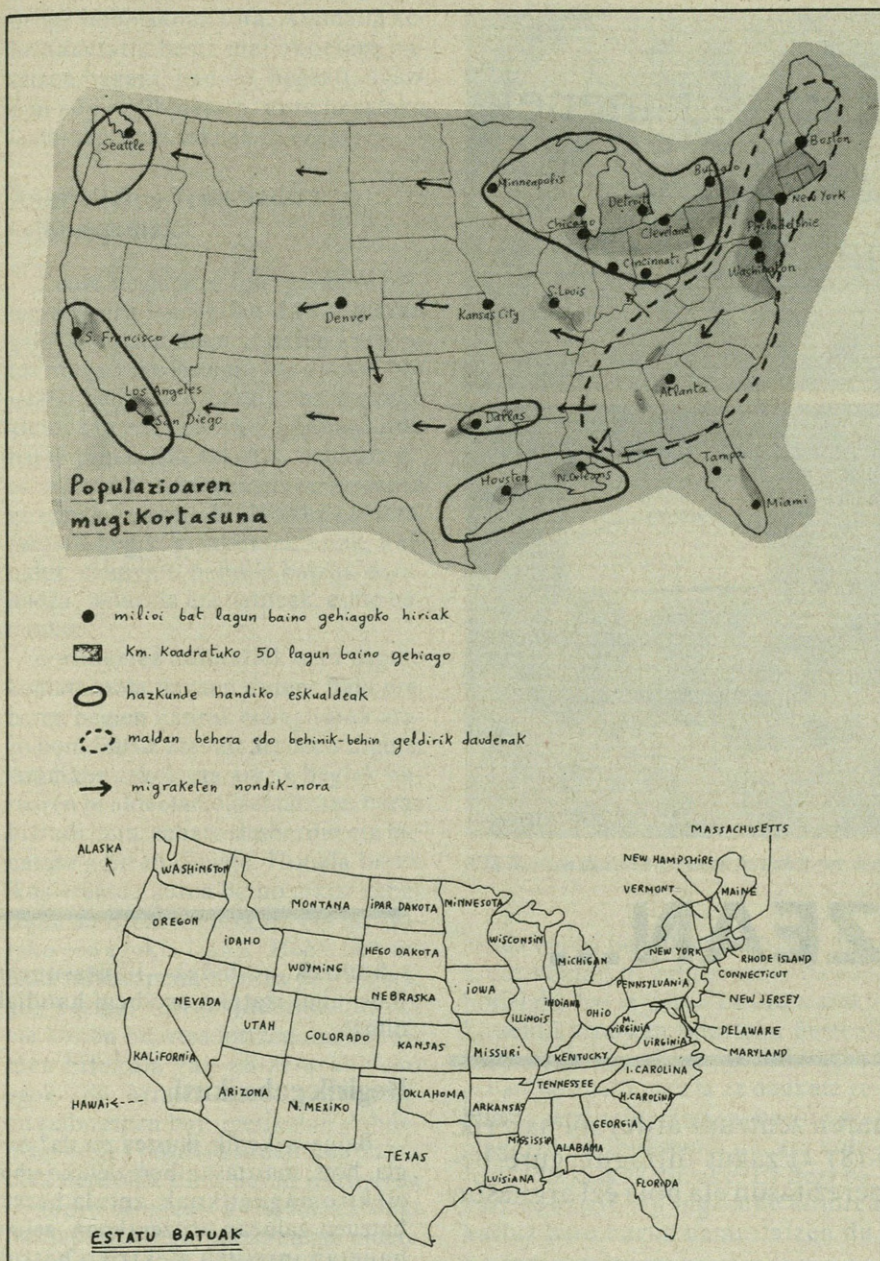
Beltzen konzentrazio garrantzitsuenak New York, Philadelphia, Washington, Detroit, Chicago, Los Angeles, San Diego, Seattle, Houston, Dallas, Memphis eta Atlanta dira, eta hispanoenak, California, Nuevo Mexiko eta Texas-eko Estatu osoez aparte, Los Angeles, New York, El Paso, Miami eta San Antonio.

Asiatiko asko ere badago, eta txinoak, japoniarrak eta koreatarrak behin baino gehiagotan pribilejiozko posizioetan egoten dira.

Migraketa guzti hauek, eta bai ondoko mapan erakusten diren Estatu barnekoak ere, EEBBetako alderdirik dinamikoenean biltzen dira, esan nahi baita California inguruan.

Guztiz negozio bat amerikarrentzat

Jende sartze u asibo honetan problema bat ikusten duenik badago, eta Simpson eta Mazzoli senatoreek 'so-

Sartzeko bideak

Joan den urtean El Paso-ko partean 90 nazionalitate desberdinetako inmi-grante-gai ilegal harrapatu zituzten. Horratik gutxienez izaten dira harra-patutakoak.

Tijuana-tik Los Angeles-a mexikar batentzat garraioak 350 dolar balio du. Ertamerikako beste edozeinentzat 1.000 bat dolar. Europatik (ser-bo-kroata ugari joaten da) eta ekialde erditik joaten direnentzat, Mexiko bi-dezko bidaia 3.000 dolarretik gora jotzen du. Horrekin emigrantea zerbi-tu behar duen Chicago edo New Jer-sey-ko errestaurantean bertan jartzen da.

Gero, mantentzea izaten da proble-ma, eta horretarako jakina da biderik egokienetakoa bertako baten batekin ezkontzea izaten dela; horretaz fun-tzionario batzu ezkonberriari **etxean zenbat telefono duzu? eta zure emaz-teak zer gosaltzen du?** tipoko galderak egitera dedikatzen dira, ezkontza egi-tazkoa ote denentz. Kontua franko.

Beste kasu bat kontatu da prentsan orain dela gutxi. Maria Olina, El Sal-vador-eko neskameak, Iparramerikan 20 urte zeramatzarik eta beraz hango nazionalitatea atxikirik, bere ama, anaia eta arreba deitu zituen; amak aldiz beste bi alabekin joan behar zuela esan zion, anaiak ere bere se-mearekin, eta arrebak beste horren-beste, bere haurrak eraman nahi zi-tuela. Orain 20 Olinatar bizi dira han, den-denak legalak.

Estatuak ez ikusiarena egiten due-larik, tranpa guztiek balio dute.

Pablo SASTRE

luzio' moduko bat proposatu dute: batetik EEBetako lan eskaintza gut-xitu, legez kanpokoek lan bat bilatze-rik izan ez dezaten, eta bestetik jada-nik lanean ari direnei nolabaiteko amnistia eman, beren egoera legaliza dezaten.

Baina gehienak ez dira horrenbeste kezkatzen, eta badago pisuzko arrazoi bat: Estatu Batuetako ekonomiarent-zat jendetza horren erabiltzea oso me-sedegarrria gertatzen ari da.

Hori betidanik izan da horrela. Gertatu ohi denez, bertakoek nahi ez dituzten lanak etorkinei ematen diz-kiete. Horren ejemplua New York-eko jantzien lantegiak dira; beraietan ga-rai batetan europarrek lan egiten zu-

ten, sarritan beste lanen bat eskuratu aintzin, eta ezkerotik gisa berean beltzak, puertorrikarrak, asiarrak eta beste enplegatu izan dira.

Los Angeles-en bakarrik, kalkuluen arabera, mexikarrik egongo ez balitz, bertako manufaktura industrietan gaizki ordaindutako 52.000 lanpostu gutxiago egongo litzateke.

Gobernuaren analisisetan hemen-dik 1995. urterarte beste 25 milioi lan-postu berri sortuko da Estatu Batue-tan, aldiz amerikarren lan-indarra 13,4 milioi lagunez soilik emendatuko da; soluzioak begi bistan dira: gehi-goko automatizazioa eta inmigraketa-ren atea ongi zabalik eukitzea.

Animalia desberdinen ikusmenek munduaren ikuspegi desberdinak dakartza

IKUSTEN DUZU GOIZEAN...

Orain baino lehen gure ikusmenaren zentzuaz arduratu naiz (ik. ARGIA 941. zenbakia (1982-VII-18) «Ezagut ditzagun gure begak»), gaur zentzu honen zenbait berezitasun eta nola ez! argitasun ekarri nahi dut.

Gizakumeak bost zentzu dauzkala gauza jakina da. Hala ere ezin da esan bostak maila berdinekoak direnik. Gizon bat gor gelditzen bada, adibidez, egoera atsekabea aurkitzen da noski, baina ikusmena galdu duen batekin alderatuz zoriontsua dela esan daiteke. Beraz, gure bizimodua dela eta, zentzuen garrantzia desberdina da.

Ikusmena, izaki bakoitzaren araberakoa

Beste horrenbeste esan daiteke animalia desberdinen ikusmenaz arituko bagina. Honela, esate baterako, gizakume itsu bat bizi daitekeen bitartean euli itsu batek bizirik irauteko posibi-

litate guztiak galduak ditu. Hau da, ikusmenaren garrantzia izaki bakoitzaren bizimoduaren araberakoa da. Bestalde, animalia bakoitzaren ikusmenaren nolakotasuna bizitzarako premiei egokitzen zaie. Premia hauen arabera begien betebeharrak desberdinak izango dira, hala nola: batzuek, argitasun eta iluntasunaren arteko diferentzia bakarrik aditzen duten bitartean, best batzuek argitasuna, sakontasuna, objektuen itxurak eta koloreak jasoko dituzte.

Beti iluntasunean bizitzen diren animaliak —saguzarrak, satorrak edota zizareak, adibidez— ikusmenik gabe ederki bizi dira. Beraientzat beste zenbait organo izatea askoz premiatsua da. Aldiz, gau-animalia batzuek

—hontzek, adibidez— iluntasunean ikusi ahal izateko oso begi handiak dituzte.

Begirik gabe ikusi

Baina, azkenik, ikustea zer da? Argia, hots, maiztasun berezietako uhin elektromagnetikoak, zelula berezi batzuen gainean aritzerakoan, zelula hauek inpulso elektriko batzuk agertzen dira; inpulsoak nerbio batek muinaraino eramaten ditu eta han ikertzen eta ulertzen dira ikusmenaren sententzia sortuz.

Zenbait animaliak, zelula horietako batzuk bere gorputzaren gainekaldean sakabanatuta dauzka eta, ez organo berezi batetan (begian) metatua. Animalia hauek argitasunaren eta iluntasunaren arteko diferentzia soila «ikusiko» dute. Hauen artean lurreko zizarea daukagu, adibidez. Baina animalia gehienetan zelula fotosentikor berezi horiek organo berezietan (begietan) kokatzen dira. Zelula fotosentikor horietako batzuk begi sinpleetan gelatinazko zorro batetan sartuta aurkituko ditugu eta ez beste. Barekurkuiluaren antenen puntetan dau-

denak honelakoak dira. Animalia xehetarik beste mailakoetara pasatzen bagara, hau da, hegazti, ugazdun edo anfibioetara, gure bezalako lente-begi deitutakoak dauzkate.

Animalien artean badira salbuespenak

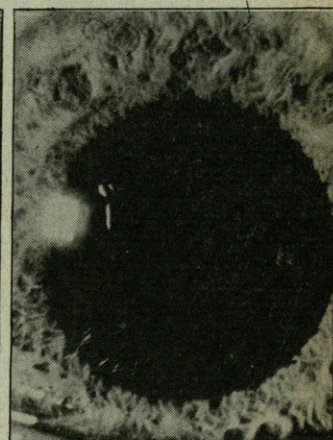
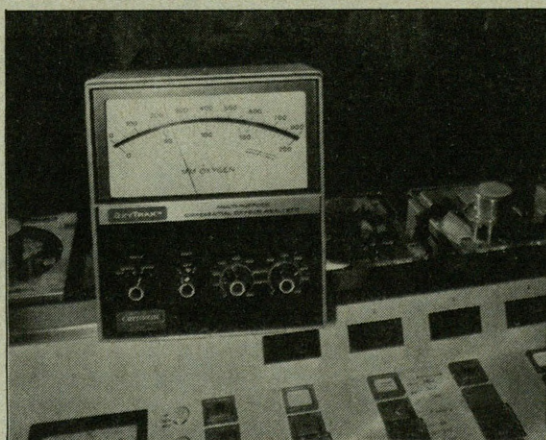
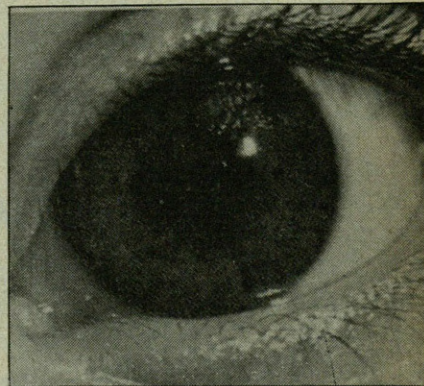
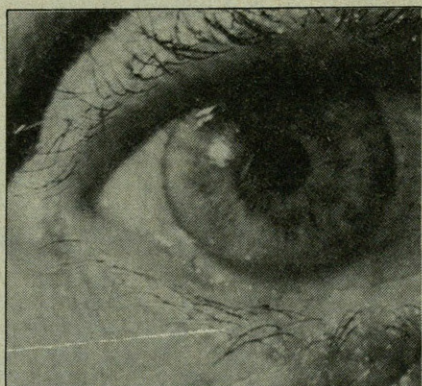
Lente-begi batek foto-ganbara baten antzera lan egiten du: begiaren gainean jotzen duen argiaren kantitatea mugatzeko sistema bat dauka; objektua behar den bezala enfokatzeko «lentea» egoki dezake; ganbara ilun bat daraman eta azkenik, pelikula gisa, zelula fotosentikorren sistema erretinak osatzen du. Horrez gainera, zenbait begik, gizakumearenak, adibidez, elementu babesle batzuk daramatza: betazala eta betileak, esate baterako.

Zoritxarrez animaliek ezin digute kontaktu nola ikusten duten; hala ere, beren begien itxurak eta egiturak arazo honi buruz zerbaite argitzen digute. Animalia askok eta askok begiak buaren bi aldeetan daramatzate, beraz bi irudi laun, zeharo desberdin eta banatuta aditzen dituzte. Honela beren ikus-eremua gurea baino askoz zabalagoa da beren segurtasun eta bizitzarako oso egokia izanik. Hegaztien artean salbuespena hontza da, begiak, guk bezala, aurrekalderantz dauka eta horien bitartez lortzen duen ikusmen bifokala gau-ehizetarako oso egokia da. Arraien artean platuxa dugu salbuespen bat: igeriketan dabilean begien posizioa simetrikoa da eta biak berdina dira, baina itsasoaren hondora doanean arrai hauek begi baten posizioa gorputzaren goi aldera pasatuz aldatzen du bestea itsutu egiten duen bitartean. Begi bakar horren bitartez bere gainean gertatzen den guztia ikus dezake.

Gizakumeon koloreak aditzeko ahalmena

Gizakumeek, tximinoek, beste zenbait ugazdunek eta baita olagarroek, begiak aurpegiaren aurreko aldean dauzkagu. Posizioa eta beren arteko distantziak direla eta bi begiek ematen dituzten irudiak ia berdina dira, honela ikusmenak sakontasunaren efektua lortzen du, ikusmen estereoskopikoa emanez.

Gizakumeen begiek beste berezitasuna badaukate: koloreak ere aditzen dituztela, alegia. Honetarako begiak

Nik ikusten dudana neronek badakit zer den, baina zuk ikusten duzuna gauza berbera al da?

zelula berezi batzuk eduki behar ditu. Gure begian bi zelula-mota daude, horietako bat argiaren kantitatearekiko sentikorra den bitartean besteak koloreekiko sentikortasuna du. Arrai eta anfibio gehienek ia ez daukate zelula hauetakorik. Hemen, berrir ere, olagarroa salbuespena da, eta koloreak ederki ikus ditzake. Ez hori bakarrik, baizik eta inguruko kolorea hartuz bere burua kamuflatzen du. Beste horrenbeste egiten du kamaleoiak, animalia hau oso motela denez gero, bere segurtasunerako ahal den panorama handiena ikusi behar du. Hau da, direkzio guztiak batera ikus ditzakeen animalia bakarra bere begi esferiko handiz baliatuz.

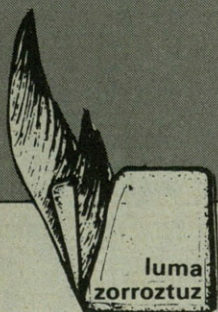
Munduaren ikuspegi guztiz desberdinak

Lente-begia alde batera utzirik, badaude aipagarri diren beste begi batzuk: intsektoen begi konposatuak, alegia. Hauek begi sinpleen multzo handi bat besterik ez dira. Begira sinple hauetako bakoitzak erretinari bere irudi berezia ematen dio. Erretinatik irudi guzti hauek nerbio batek murraino eramaten ditu eta han, egunkari

bateko telefoto bat izango balitz bezala, mila puntuen bitartez irudia berregin eta ikusi egiten da. Lortutakoa zehatzago izango da begi sinpleen kantitatea handiago izan ahal. Txikiburduntziaren buruan dauden bi begi handietako bakoitzak, adibidez, hogeitazortzi mila begi sinple dauka. Euliarenak, aldiz, lau mila eta inurriarenak sei baino ez dauka. Beraz, animalia hauetako bakoitzak munduaren beren ikuspegi berezia izango dute.

Baina, zer diot? animalia hauetako bakoitzak? Ez. Animalia mota bakoitzak, gu barne, noski. Horregatik, lerro hauetatik Historian zehar Filosofia kezkatu duen arazo bat sortaraz dezakegu: ikusten dugun mundua bera den bezala al da, ala gure muinak ematen digun itzulketa ote? Edo benetako ikuspegia norena da? guk daukaguna ala txikiburduntziak, adibidez, daukana? Edo, are gehiago, nik ikusten dudana neronek badakik zer den, baina zuk ikusten duzuna gauza berbera al da? Galderak hor daude, baten batek erantzun nahi baditu, Aldizkari honen orriak hemen dauzka.

Elhuyarreko L.M. BANDRES

Fito RODRIGUEZ

BIBA ELEUTERIA!

GORA IRENE!

(Savaterretaz kartaz karta)

Jakina denez eleutheria grekeraz askatasuna dugu. Izenburuan azaltzen den beste hitz potolo horrek, berriz pakea adierazi nahi du.

Baina gehienetan mintzairaren erabilkeran adierazi nahi dena ez da azpimarragrriena mezuaren bidez uler daitekeena baizik (metamintzaira-1).

Ez da gauza berbera PSOEko batek PAZen beharrean gaudela esatea edota Telesforo de Monzon zenak PAKEA Euskadiren helburua dela adieraztea.

Gutziz kontrakoa dugu manifestapenetan maiz oihukatu izan den «Aberri ala hil» esaldia edo Txakurtegietan harro azaltzen den «Todo por la Patria».

Azken finean erabat desberdina dateke horma batetan Euskadi ta Askatasuna idaztea edo askoz surrealistagoa den Euskadi ta Eleuteria.

Bistan dagoen guzti honek hizkuntzaren praktiketara bidaltzen gaitu edo, hobeto esateko, hizkuntz harremanetara, edo —zergatik ez?— mintzairaren estrategiaren azterketara.

Honetaz aritzeko natorkizue nahiz eta asuntua gehiegi

korapilatu gabe (asmoz behintzat).

Praktikaren ildotik ibiltzea da nire nahia. Ondorioz, praktiketatik abiatuko naiz eta adibide gisa hizkuntzaren erabilkera taktiko-praktikoan oso trebea den hitzontzi baten (Fernando FERNANDEZ Sabater —filosofo deritzona—) Euskadiko egoerari buruzko azken emaitzak azaletik saiatuko naiz ikertzen; honetarako, hauxek dira nire kartak:

KARTA: Eskutitza, Guttuna.

Irailaren bukaeran «El País» egunkarian azaldutako karta baten bidez aipatutako filosofo delakoak «Munduko Herri guztiei guttunaren aldeko sinaduraren ukapenerako arrazoiak «mortaloi» adierazi nahi zizkigun. «Zenbat eta Euskadin okerrago ikusita hainbat eta afamatuago hemen-dik kanpo»ren arautik behin eta berriz probetxu atera nahirik argitaratu zen idazkia une hartan. Begira dezagun, lehen esandakoaren arabera, testuingurua eta testua bera.

Etikako irakasle ospetsuaren eritzia publikatu zen estradizioaren hurrengo egunean. Beraz, periodikoetan agertzen zen estradizioaren notiziarekin batera. Honek esan nahi du artikulua lehendik idatzirik zegoela eta horretaz baliatuz «El País»-i komeni zitzaion mementuan argitara eman zuela. Ikuspegi honetatik argi eta garbi frogatzen da idazkiaren garrantzia edukian soil-soilik ez dagoela erabilkeran baizik. Inportanteena ez zen adierazten zena baizik eta definizio beharreko une beltz horretantxe, ezker prestigio zuen baten-batek ezkerrei definizioaren eza, hala nola, baina, azken finean, aholkatu.

Ondorioen bidez ulertzen dira ekintzen eta mezuen zentzua eta aipatutakoaren ondorioz, hain zuzen, Katalonian eta Madrilén bertan sinadurak galdu zirela jakina.

Bi hitzetan: testu hori taktikoki erabilia izan zen (2).

—Baina testuak berak zer zioen?

Egilea ikuspegi orokor batetan estradizioaren aurka kokatzen omen zen eskubidea berea horretaz jabetzen dena baino inportanteago baitzen. Hala eta guztiz ere aipatutako guttun honek eskatzen zuen laguntzari uko egiten zion indarkeriak duen hainbeste esagaietaz jabetzen ez zelako. Logika falta ederra! Eskubidea beraren jabetasuna baino azpimarragria baldin bada, guttunak indarkeria gehiegi ez badu zehazten ere, azpimarratu behar dena eskubidea bera da eta ez hor dauden hutsuneak... gero esango dute jarrera logikoa dela... bai zera!

KARTA: Naipea, jokua.

Testuak, beraz, ez ditu ezta logikaren arauak ere betetzen: ez ditu jokoaren erregelak errespetatzen, baina... tira, hau da jokua (ez joko) eta honen arabera tranpa eta guzti funtzionatu beharra dago.

Dena dela tranpak sarritan agerian daude eta egindakoa zuritu beharra dago.

Jokua deskubritzen bada (kasu honetan definizio ezaren eritzia) beste partidari eman dakioke txanda baina, noski, arau guztiak ondo zehaztuz (definituz). Honen lekukoa «El País»-en igandean (urriaren 21) agertutako hiztegia. Egilea berbera, jakina.

Hitz-jokuak kontzeptuak mugatu behar ditugula dio, baina askotan (prestidigitadoreen kasua testigu) tranpa arauetan datza, edo behintzat, begi-bistan dagoenetan.

KARTA: Mapa, plano.

Behin baino gehiagotan jokoak borroka bihurtu dira. Maizegi esan ohi da jokoetan arauak daudela eta gudetan, oster, ez.

Hizkuntzaren erabilkeran agerian-ez dagoen asko dugu (testuinguruak). Tranpa gehiegi. Are gehiago, tranpa araua da.

Etika, Logika, Filosofia edo beste izen ponpoxo baten gainean hitzegiten denean moralistaren aurpegi berritua hasi da azaltzen. Misiolariaren diskurtsoa hizkuntz eta lurralde guztien gainean, arrazoi orokorreran oinarriturik, baina bere txanoaren azpian kolonialismoaren senblantea ezkutatu.

Hizkuntzan bertan boterearen harremanak isladatzen dira. Diskurtsoaren desarroi bakoitzean karta, plano edo ta estrategi mapa dugu.

KARTA: Menu.

Baina azkeneko haxe ezkutatu nahiean ere arrazoi orokorren misiolari asko dugu bapo jaten.

Aholkuak ematen dizkigute eta aginduak bihurtzen zaizkigu normaren bidez. Indibidualitatez (gizabanakuntza?) hitzegiten dute eta normalizatu nahi gaituzte.

Moda, sasi-progresia, zita ederrak, zer jan, nola larrua jo, ze nolako kirol-mota... menu iraunkorra gure eguneroko bizitza reglatzeko (edo arreglatzeko).

Euskadiko Bertsolarien Txapelketa Nagusian gai-jartzaileak bota zien finalistei:

—Arrazoirik ez dugu gutxi geraldako!

Ez da guztiz egia, ezta gezurra ere... Geuk geure arrazoiak dugu baina baita arrazionala ez denarena ere... horregatik, hain zuzen inguratzen zaizkigun hainbeste «ratio»-ei esan diezaiekegu:

—Ez, ez dut maite!

KARTA: Bonba

Aspalditik uste nuen komunikabideetan zehar agertzen diren hainbeste egile edota eritzi amuak besterik ez zirela. Gehienetan kasu askorik ez egitea da komenigarria, baina noizean behin plazaratu beharra dago:

—Arrazoiaren artean boterearen borroka sortzen dela.

—Mintzaira bera arma dugula.

—Guda honetan, guztietan bezala, arrazoitik kanpo beste osagai daudela (intenzionalitatea etab.) ahaztuezinezkoak eta arrazoiaren apostoleak (Savaterren kasua), hain zuzen, ikusi nahi ez dituztenak. bere igandeko artikuluan Savaterrek Chatelet aipatzen digu bere hiztegitxoaren abiapuntu gisa (3). Dexente ahazten du berak maisua deitzen dionak estradizioaren aurka jarrera gogorra erakutsi duela (4), baita Vicennesko dekan-ohiak ildo honetaz utzitako beste ekarpen ederrak (5) ere.

Nik ez dut sinisten reglaz, arrazoiak edo hiztegiak gudan gaudenik, nire buruaren kontra ibiltzea litzateke eta. Ene uste apalean hizkuntzaren polisemiak gainditzeko gaitu eta guk bera ere hiztegiaren murritasunean, baina tranpa horretan, behinik behin, ez gara eroriko.

Hauexek dira hauexek hankazgorako kartak!

(1) «Ulerkuntza ez dago diskurtso linguistiko soilean kokatu beharrik, hori baino zabalagoa den testuinguru baten menpean ezarri behar dugu beti». — Jacques Derrida, pariseko «Le Monde Dimanche». 1982 uztailan.

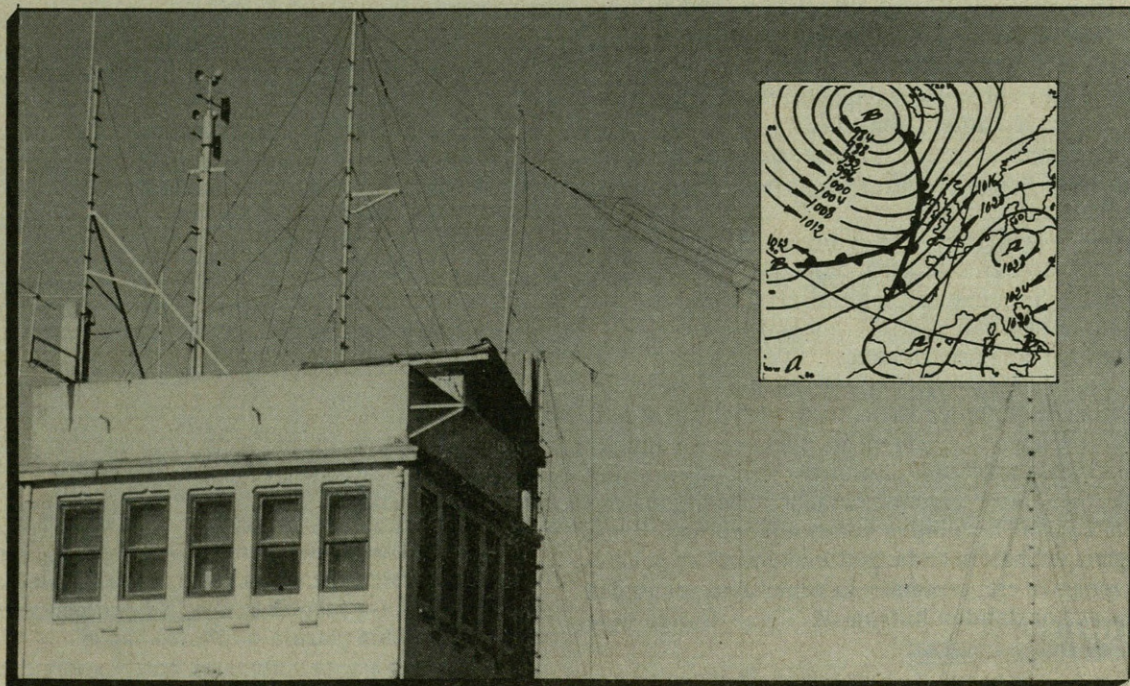
(2) «Kartaren metafora hau» estradizioarekin batera agertu zenez, agian estradizioak eman baino lehenago idatzirik zegoen, baina azpimarratu behar da testuingurua bera, edo hobeto esateko, bere erabilek taktikoa. Horrela, eta ez beste eraz, ulertzen da bere zentzua, eta azken finean, bere mezua.

(3) Ikus «El País», urriaren 21an. «Yo no es que te quiera... más bien no me importas mucho» (Seneca).

(4) Le Monde. Jeudi, octobre 1984.

(5) Cronique des idées perdues. Editions Stock, 1981.

Meteorologia, zientzia berri eta liluragarri bat

Ze eguraldi egingo du bihar?

Leioha zabaldu eta eskua luzatu, euria ote? Horra hor meteorologiaren lehen aztarna. Hortik aurrera berriz, irratiz entzuten dugun pronostikoa eta Telediarion agertzen zaigun gizona Antizikloi eta Borraska guziekin. Beste gainontzekoan bruma bezain iheskor eta lainoa bezain itxia aurkezten zaigu gai hau jende xeheari. Hitzegin asko hitzegiten dugu eguraldiari buruz... baina jakin...? Jakin, gero eta gehiago daki zientzia berri honek satellite eta ordenadoreei esker. Helburua... ahalik eta pronostiko fidagarrienak eta azkarrenak egitea.

Mundu berri baten aurrean aurkitzen zara derrepente. Norbaiten laguntza behar duzula. Antton Uriarterengana jo dugu guk bera izan da mundu berri honetan aurrenengo pausoak ematen erakutsi diguna.

«Ezjakintasun handia dago gai honen inguruan. Zenbait gauza uste dira eta zientifikoki ez dira egia» esan digu hasiera hasieratik. Seguruenik gu ere topikoarekin joan gatzazkiolako. Egia esan, lurra lehortzen ari ote den, beroa, tenporak, «Veranillo de San

Martin» eta horrelakoak ziren guk generamatzan galderak.

Gauza asko esaten da hortik zehar

Sartu ahala argitu digu ordea gauza horiek ez dutela benetazko pisurik, ia ia esan daitekeela gezurra direla. Eta gure zaharrek nola esaten dituzte ba? Nola erabiltzen dituzte gure guraso eta aitonamonek? «Jende helduak gauza asko esaten ditu. Eguraldiari buruz ere

esaten dituzte gauzak. Maila mitiko batetan hitzeginda, zer esango dizut, tira... Baina zientifikoki ez dago ezer. «El veranillo de San Martin» esatera-ko. Begira itzazu grafiko hauek. Hamar urtetik hona egon diren tenperaturen diagramak dituzu. San Martin azaroaren 11ean izaten da... Begira, uz da inondik inora veranillo hori ikusten. Areago beste batzutan baino hotzagoa ere agertzen da».

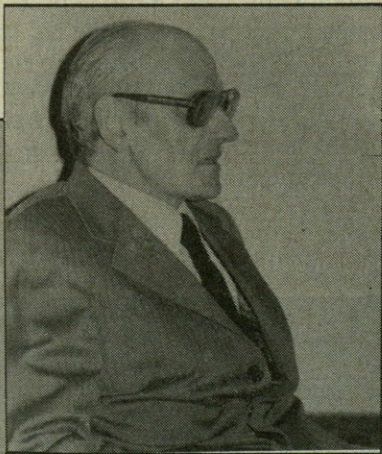
Grafikoak ikusita argi eta garbi geratzen da arrazoia daukala. Orduan

ordea zergatik ez dute meteorologoeak puntu hau argitu? Eta erantzun argia eman digu Antton-ek: jendeari egia esateko beldur direlako.

Guri harritu egin zaigu jendeari egia esateko beldur direla entzutea. Ez litzateke hain harrigarri gertatuko ikusiko bagenu meteorologia zientzia bezala disziplina berri bat dela. Gutxiago harrituko ginatke ikusita zenbat faktore ikutu behar dituzten ikusita eta zein probabilitate marjen txiekien ibiltzen diren prebisioak eta bi giratuta. Kontu handiarekin aritzen dira eta halaz eta guziz ere askotan erratzen dute. Normala beraz beldurrez izatea "beti" esan ohi dena atzera botatzeko orduan.

100 urte Euskal Herriko datuak jasotzen

Meteorologian egiten den aurrengo gauza datuak jasotzea da, hau da, termometrua jarri, plubiometrua, barometrua... Tresna zaharrak dira

KARLOS SANTAMARIA.— Orkologak zerura begiratzen zuen. Goi goiko lainoetara. Haien mugimenduen arauera antzematen zuen ze eguraldi egingo zuen. Puntak zeuzkan barra baten bidez neurtzen zuen lainoen abicdura. Gizon handia zen benetan. gero gertatu zitzaion Mexikora joan zela meteorologiari buruzko konferentziak ematera eta han ez zuela bat ere asmatu. Jakina, hemengoa ezaguna zitzaion gutxi gora behera. Obserbadore oso ona zen gainera. Obserbadore lokal bat. Mexikon ordea... dena aldatzen da: orografia, klima...

ARGIA.— Nola aldatu dira gauzak orduetik hona?

K.S.— Orkologak zeukan obserbatorioa. Orkologa Hernanikoa zen, parro-

maila batean. Betikoak. Hortik aurrera dator datuen interpretapena eta gaurko egunean informatizazioa.

Temperaturak aldatu diren jakiteko, esatebatera, duela urte mordo bat ze temperatura ziren jakin behar. Hörtarako garai hartako datuak izan behar eskura.

Euskal Herrian duela 100 urtetik honako datuak daude gutxi gora behera. Datu horien media egin eta gaurko hotz-beroan media bat eginaz jakin ahal izango da benetan klima aldatzen doan ala ez, lurra, esaten den bezala gero eta beroago dagoen ala ez.

Ingalaterran esaterako, eta ez dago hain urruti, klimari buruzko kontsiderazioak egiterakoan dexenteko antza izan dezake gureak hangoarekin, Ingalaterran 1600. urteko datuak badaude. Eleizetatik eta abadietatik hartutakoak. *«Apaizek apuntatzen ziztuzten lehorte garaiak eta euri aldiak noiz ziren. Badira beste metodo batzuk ere tenperatuara nolakoa izan zen ikertzeko: mahastiak non zeuden eta non dauden begiratzeko adibidez; mahastiek baldintza batzuk behar dituzte, horien arauera zerbait atera daiteke. Beste metodo bat zera da, begiratu po-*

lena non gorde den solidifikatuta. Goro edo beherago agertu polen mostra horiek tokian tokiko tenperaturaren informazioa emango digute».

Honela ondorio batetara ailegatu dira meteorologoak: XVII—XVIII. mendeak hotzagoak izan ziren. Frogatua dago 1850—1950 urteen bitartean ere tenperaturak igo egin izan direla.

«2020. urtea baino lehen orain baino bi gradu beroago izango da tenperatura media»

Karlos Santamaria, 40 urtez Igeldoko obserbatorioan

«Ez da herri jakintza mespretxatu behar, osatu egin behar da»

koa. Maria Cristina erreginak tresnak erregalatu zizkion. Diputazioak asko mejoratu zuen gero. Baina Orkologa hil egin zen eta oposiziotara atera zuten haren tokia. Gerra etorri eta estatuak kendu egin zion obserbatorioa diputazioari. Oporto etorri zen orduan eta inork ez zuen begi onez ikusi hemen. Orkologa handiaren hurrengoa zen, profesionala zen... eta gainera masoia. Eta asko zekien gizon hark. Irlandako meteorologi zentroen jefea izatera ailegatu zen.

Gero sartu nintzen ni, ministerio del airerena zen orduan, eta berrogei urte egin ditut hor.

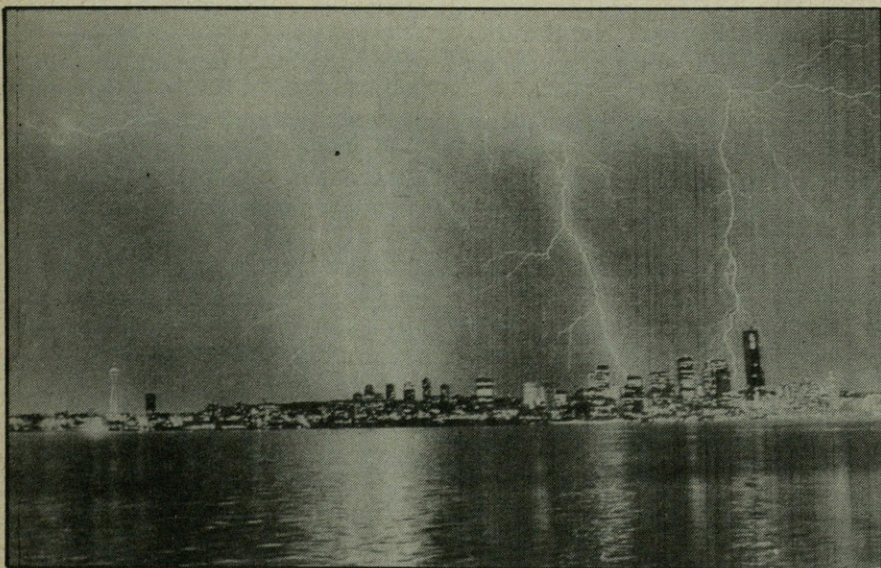
A.— Tenporak eta egia ote?

K.S.— Gauza horiek ez dira zientzia esakta bat, baina errealidade bat daukate eta gehienetan betetzen dira; gutxi gora behera eta errore margin batekin noski.

Tenporak esaterako. Badira urtean zehar pausaldiko zenbait tarte, eguraldia gutxi aldatzen denekoa. Eurria hasi eta zenbait egunez luzatzen da esaterako. Ez dira justu justu tenporak, baina urtaro aldaketetan ematen dira eguraldia estabilizatzen deneko tarte horiek, tenporak ere, ez dakit zergatik, tarte horietan kokatzen dira. Noski, ez da jendeak esaten duen bezala, eurria... bihar ere eurria, ez, gutxigora beherakoak dira.

A.— Badira beste batzuk, «El veranillo de San Martín»...

K.S.— «El Cornazo de San Francisco» zera da: udazkeneko lehen depresioaren ailegatzea. Normalean udan ez da depresiorik izaten, eta izatekotan txikiak izaten dira. Lehenengoa San Praixku aldean tokatzen da gehienetan. Hori horrela da. Artzai, baserritar eta jende guziorren obserbazioen ezagutza zehatzago

Tximista non eroriko den jakingo ez badu ere meteorologoak gero eta zehaztasun gehiagorekin eman ahal izango ditu bere eritziak.

Egia da beraz tenperaturak igo egin direla azken mende hauetan... baina zenbat igo dira? «*Gradu bat igo da tenperaturen media. Kontutan hartu mediatas hitzegiten ari garela, urte ba-koitzaren mediaz*». Gradu bat. Zer da hori, gutxi ala asko? «*Kontutan hartu glaziazioak izan ziren garaietan, hemen, oraingo media baino zortzi gradu gutxiagorekin gertatu zirela. Eta Golfo de Vizcayan izebergak ba zeuden*».

Izoztearen erdian

Gehiegi pentsatu gabe eman dezake

oso txikia dela zortzi gradutako diferentzia hori eta buruari galdetzen diotzu ea nola den posible glaziazio bat hain baldintza hurbiletan. Flohn ikertzaile alemandarrak botatako hipotesiaren arauera gerta daiteke tartean tartean oso azkar ematea hozte handi bat. Berak «glaziazio azkarra» izendatutako modeloa erakutsi zuen. Horren frogaz bezala antartikoan prospezio batzuk egin zituen. «*Izotza diferentea da azalean edota hondoa. Oxi- geno kopuru ezberdinak erakusten ditu. Antartikoan izotzetan zulatuz luraren tenperatura ezberdinak antzeman dai-*

tezke lurraren aldi ezberdinetarako. Prospezio horietan ohartu zen bazirela zortzi gradutako zenbait aldaketa, zenbait hotz-gune».

Glaziazio bat berez zera da: neguan egin duen elurra urte guztian mantentzea. Hau da, elurra izoztuta mantentzeko adina hotza egitea. Gainontzekoan erraza da esplikatzeko izebergak eta nola sortu izan diren: izotza arroka gainean dago asentatua. Izotz mendi ikaragarriak dira arroka gainean. Hain handiak dira ze goiko mailek egiten duten presioaren bitartez arroka eta berarekin ukipenean dagoen izotzaren artean berotasun minimo bat sortuaz, ukipenezko izotz hori urtu egiten dela izotz bloke ikaragarri horiek itsasoratu.

Izotza multzo handiz itsasoratu hasten dira glaziazioak. Horrek sortzen ditu tenperaturak behean mantentzeko baldintzak.

Gero eta bero handiago

Dena dela ez da izoztea gaur egungo kezka. Gaur egun berotea da baten baten burua baino gehiago berotzen duena. Nork ez du entzun gero eta lehorrago dagoela gure lurra? Nork ez ditu gurasoak entzun esanaz hamar urtetik hona bezalako berorik ez dela sekula ezagutu?

Zerbait egongo da hala baldin badiote, eta badiudi badagoela. Badi-rudi diogu zeren eta hipotesi ezberdi-

bat baino ez da. Egun guztian mendian bizi dira eta! Beti eguraldiari begira daude eta! Meteorologoak baino gehiago dakite horiek. Meteorologoa mapari begira arituko da askotan leihotik begiratu gabe sikiera.

«El veranillo de San Martín» esplikatzea ere oso erraza izazgo da. Nik nere aitari esaten nion txatxukeriak zirela kontu horiek. Ez zirela egia. Eta ez, badute esplikazioa fenomeno hauek. Ez da herri jakintza mespretxatu behar. Osatu egin behar da.

A.— Zein izan dira aurrerakadarik handienak?

K.S.— Meteorologia sinoptika deitzen zaio zonalde handi batetako datu guztiak mapan jarri egiten denari. Meteorologia sinoptika ez zen posible izan telegrafoa asmatu arte. Telegrafoa beharrezkoa zen datuak biltzeko eta informazio oso bat edukitzeko. Irratia eta telekomunikazio sistema berriek aurrerakada handia ekarri zioten meteorologiari. Eta ez

da datu berriak dauzkagula. datu berberak dira. Orain azkarrago eta gehiago heltzen dira. Lehen eta orain tenperatura, presioa, haizeen abiadura, euria jask... neurtzen dira. Gauza berberak.

Aurrerakada handia izan du batez ere gerrateetan. Bi gerrate handitan bereziki. Berlin bonbardeatzeko nahitaezkoa zen ze eguraldi egiten zuen jakitea. 1914.eko gerratean asmatu zen fronteen teoria, hau da aide beroa eta hotza ez dira nahastean, bultzatzen egiten du bata bestearekin. Gaurko egunean oinarriko gauza da.

A.— Orain sateliteekin...

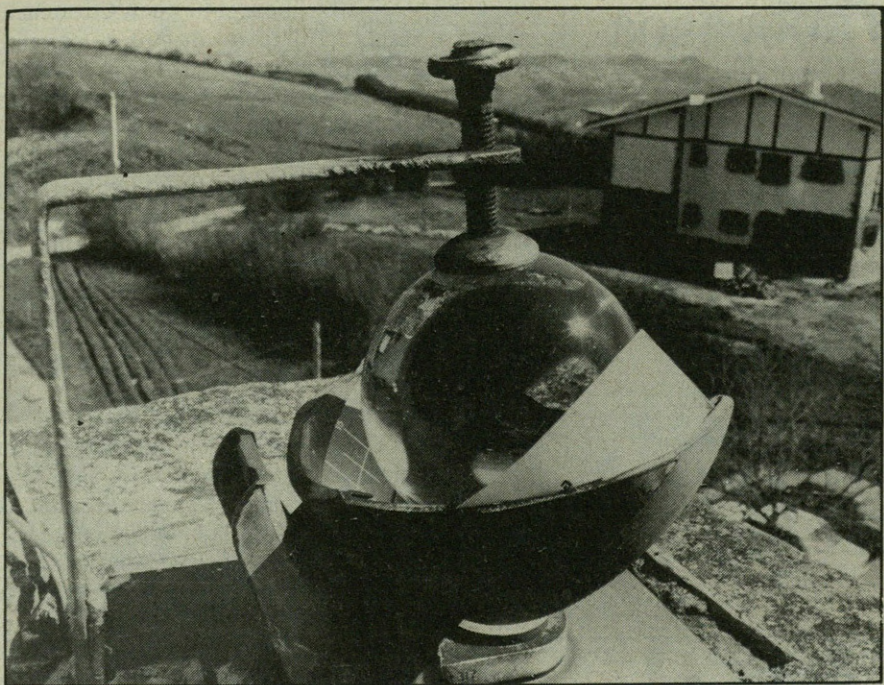
K.S.— Sateliteekin eta uste dut hemendik aurrera aurrerakada handiak egingo direla eta prebentzioak nahitaez gero eta hobeagoak izango direla. Hemen zerbitzu txikia dago, egia, baina ez pentsa beste tokuan baino askoz ere eskasagoa denik. Tresna hauek merkeak dira, hemen ez da teleskopiorik behar.

A.— Euskal Herrian ze obserbatorio daude?

K.S.— Igeldon dago zentrala, gero aldeporiutan ere badaude eta gero estazio txikiak ere bai. Estatutuak, nik ez dut ulertzen nola egin duten, baina artikulo batean dio que los servicios meteorológicos son de la competencia exclusiva del estado, eta beste batean dio, los servicios meteorológicos son de la competencia exclusiva de la comunidad. Nik ez dut ulertzen nola egin duten hori baina hala da. Nik uste dut eraiki daitekeela zerbitzu bat obserbatorio txikiz osatua. Ondo zaindutako obserbatorioekin noski. Profesionalekin noski. Sare bat montatu eta denak komunikazioan jarri. Ez da asko kostatzen, ez da garestia. Gauza txikia da. Gipuzkoan 30 estazio nahiko izango lirateke.

Hemen gainera afizio handia dio jendeak meteorologiari. Estatuak ordea ez du aurrera bultzatu nahi hemengo obserbatorioa. Gero eta utziago dauka.

J.M./L.B.

Hemen agertzen den tresna honek Igeldo mendiko eguzki orduak neurtzen ditu. Neurketak egiteko behar izaten den tenperatura es da garestia arlo honetan.

nak bait daude eta kontrako zenbait datu ere bai.

CO₂ delakoaren eraginez omen da gaur eguneko bero gehiago izatearen joera. Dioxido de Carbono hau gero eta ugariagoa da atmosferan industriaren eta petroleo erretzearen ondorioz. CO₂ hori trasparentea da eguzkiaren erradiazioarekiko; ez ordea lurrraren erradiazioentzat. «Jende askok ez dakien gauza da hau, baina lurrak, edozein gorputzek bezala, bere erradiazioak ditu. Gertatzen da infrarrojotan dela eta ez dela ikusten. Baina hortxe daude». Eguzkiaren berotasuna lurrean geratuko litzateke beraz lurrekoa atmosferara pasa gabe, ez bait dio uzten CO₂ak.

«Dena dela ez da gauza segurua. Badakigu 1950. urterarte igo egin dela tenperatura media. Dioxido de Carbono izan da esplikazioa. 1970. urterarte berriz ez da gehiago igo nahiz eta in-

dustria askoz ere gehiago egon eta CO₂ ere askoz ere ugariago agertu aidean». Garbi dagoena da 1970. urtetik hona berriro ere tenperatura media igotzen ari dela. Prebisioek diote 2020. urterako bi gradu gehiagokoa izango dela.

Zer suposatuko luke gure lurra bi gradu beroago agertzeak urtean? «Horren ondorioz, berotze horren ondorioz, haizeen aldaketa bat ekarriko luke toki batzutan euri gehiago eginaz eta beste zenbaitetan gutxiago. Estatu Batuetan esaterako euri gutxiago egingo luke. Hirugarren munduan aldiz, Indian, Afrikan... euri dexente gehiago egingo luke».

Meteorologia, zientzia berri bat

Edonork pentsa dezake adarra jotzen ari garela. Galdetuko du, «hurren egunean ze eguraldi egin behar duen ez ditek asmatzen eta 2020. urtean zer izango dugun esango ditek?».

Bakoitzaren esku dago sinistea ala ez sinistea. Baina siniskaitz denari ondo etorriko zaio begiradaxo bat ematea meteorologiak urte gutxitan egin duen aurrerakadari.

Hori bai, aitortu beharra dago gaur egun ezinezkoa zaiola meteorologiari hamar eguneko epean, aldezturik, eguraldia zein izango den esatea. «Bost egunetara egiten diren prebisioak onak suertatzen zaizkigu gehien batean. Esan Baiteke muga horren ba-

rruan ondo gabiltzala. Baina halaz ere askotan ez du egiten guk ustekoa. Zer gertatzen den? Mila faktore daude. Guk orokorki zer dagoen antzeman dezakegu. Baina kontutan hartu fenomeno orokor batek beste lokal batetan eragina duela eta honek hartan. Pentsa gure lurra zein diferentea den, zenbat mendi eta zenbat zulo dauden. Guzia ezin dugu kontrolatu». Harrigarriena, oraindik ez dakite fenomeno lokal batek nola eragiten duen beste orokor batean. Ekaitz bat dator esaterako. Antzematzen dute. Baina ezin dute antzeman ekaitz horrek bidean jasaten dituen aldaketak lurrraren orografiaren ondorioz (eta toki horretan egon daitezkeen beste hainbat fenomenoren ondorioz).

Halaz eta guztiz ere gero eta gehiago dakite guzinezaz. Hiru gauza behar dira ezagutza sakonago bat izateko: estazio asko ahalik eta datu gehienak lortzeko, ordenagailuen gaitasuna handiagotzea ahalik eta informazio gehiena erabiltzeko, eta atmosfera alda dezaketen faktore guztiak zeintzuk diren argitzea.

Aurrenengo biak dira gaur egun gehien landu direnak: 19.000 estazio eta obserbatorio daude munduan zehar barreiatuta. Gehienak iparraldeko hemisferioan eta toki ahaltsuenetan. Hauetaz gain sateliteak daude ordu erdiz ordu erdi «fotografiak» egiten ari direnak. «Sateliteen bidez itsasoaren tenperatura, lainoen altura, lurrraren berotasuna, zenbat euri egin duen puntu batean... jakin daitezke».

Kontua da hemen ez dagoela sateliterik, «beharrik ere ez; nahikoa da haiek emandako informazioa zintetan ekartzea eta hemen interpretatzea».

Datuak beraz gero eta gehiago daude. Ordenagailuak ere gero eta indartsuagoak dira... etorkizunerako posibilitate ederrak agertzen zaizkigu beraz.

Prebisioak fidagarriagoak izango dira, nekazaritza irabazten aterako da, itsasuntziek jakingo dute olatuak non ez dituzten kontra, egazkinek ze haize bolada aprobeztatu... eta gu, kalera irten aurretik eta zerura begiratu gabe, guardasolik hartu beharrean gauden ala ez.

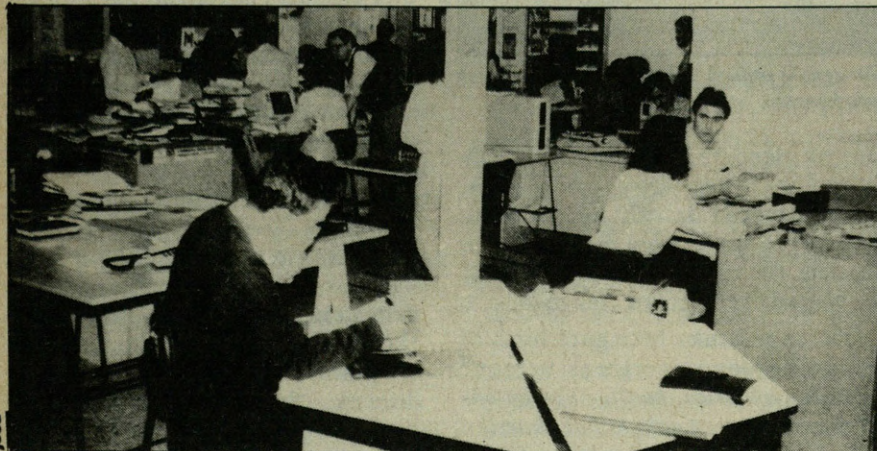
Oraindik ordea jai daukagu. Estatu espainol osoan 150 meteorologo ofizial baino ez omen daude... Berriz ere harrapatuko gaitu euriak!

«Izoztalditan orain baino zortzi gradu gutxiago ziren hemen, besterik ez»

**Joxe MOLLARI
L. BASTIDA**

Uste baino harrera hobeagoa jaso dute kioskoetan

«Liberacion» Espainiako ezkerraren itxaropena

Ate aurrean administrazioa, eskuinetan erredakzioa, teletipoak pasilo estuan, pantailak, mahaiak... inondik ez dago metro beteko txoko lasai bat

Nahiko arreta haundiz segitu da Euskal Herriko zenbait sektoretan Madrilgo «Liberación» egunkariaren sorrera. Ez da broma Estatu Espainolean ezkerreko definitzen den prentsa bat eraikitzea, eta guretzako ere badu eraginik. Euskaldunok hala ere gure irrifarrearen atzean fidakaitz segituz begiratzen diegu Madrilgo berrikuntzei, eta nahiago izan dugu bertara inguratzea.

Erredazio txiki eta berri bateko eromena

Bravo Murillo inguruan geratzen da «Liberación» jarri duteneko Lorenza Correa kalea. Baina Castellanoako edizioak, urbanizazioa eta trafiko alimalea ikusi ondoren, edozein hiritako proletario auzo batean zabilazala iduritu ko zu inguru horietan, etxe zahar eta bajuago eta kale estuekin.

Iritsi, ate pasatu eta harridura. ARGIA egiten dugun bajera ezagutzen baduzu ongi dakizu zer den leku estu

batean eta ezin kabiturik lan egitea. Horren hiru halako da «Liberación»-ekoa, lokala haundiagoa noski, baina jende askoz ere gehiago. Ate aurrean administrazioa, eskuinetan erredazioa, inondik ez dago metro beteko txoko lasai bat, teletipoak pasilo estuan, pantailak, mahaiak, gela txiki batean fotokonposaketa kontrolatzen duen ordenadore gela... eta estuasun hartan pilatzen diren berrogei lagunek egindako burrunba.

Nazioarteko sekzioaren arduradun den Manolo Revuelta-rekin zita egin digu euskaldunoi mesede bat egitega-

tik gartzela ezagutu duen Carmenek. Gela bat kausitu dugu hitz egiteko, azkar. Erredaziotik pasa gara eta aski izan da Manolok behatzaz seinalatu bakarrik egitea «mira, aquella es la directora» zuzendaria keinuka hasi dadin inor ez ekartzeko jainkoagatik, erotuko dela, lanez ito dabilela. Manolok berak erakutsi diezagula nahi duen guztia.

Kotoliko tranposoen inprimategia

Urriaren 13an irten ziren lehenbiziko kalera eta oraindik ere mila gauza zintzilik dute «Liberación» en. Inprimategitik hasita. «Inprimategiarena izan da alukeriarik haundienetako bat. Guk rotatiba bat erosteko ahalmenik ez genuenez, «Ya» egunkaria argitaratzen duen «Editorial Católica»-ekin egin genuen tratua, han inprimatzeko. Eta plazaratzeko bi egun falta zirela, kontratu eta guzti, esaten digute han ezin zela». Xedera polita katolikoa.

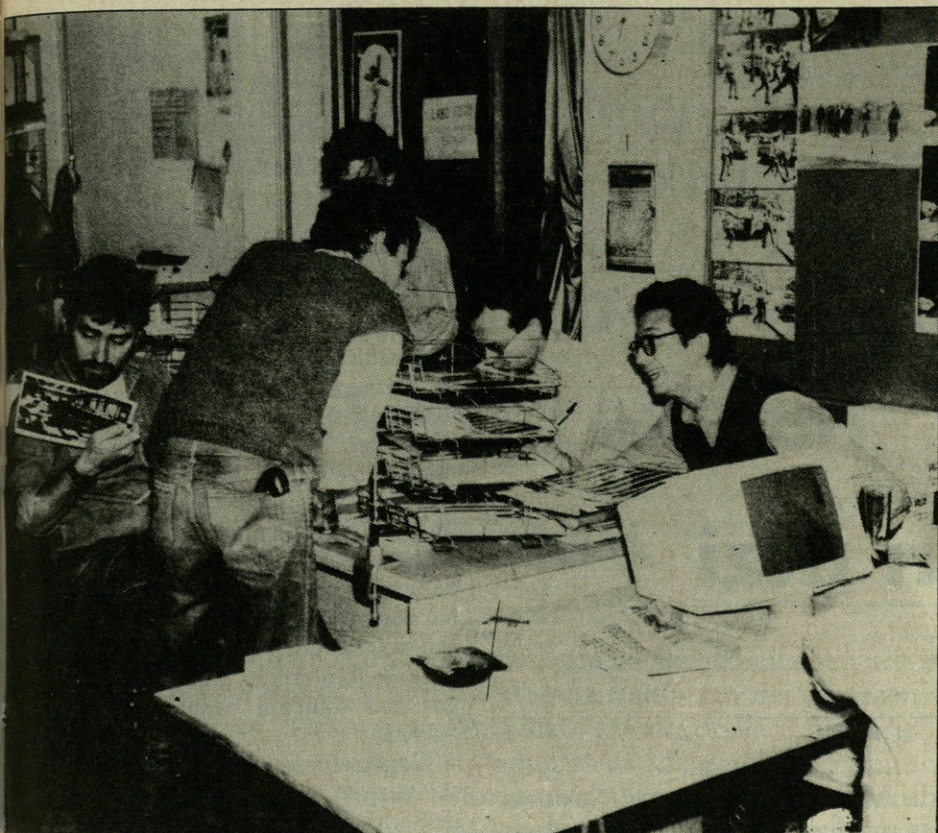
Irarkolaren kaxkartasuna «Liberación» ikusi hutsarekin nabari da, argazkien kalitateetik hasita. Baina okerrera ez da hori, ia egunero gainera aberiak eta abar izan ohi dituzte, eta beti geratzen zaie Estatuko punturen bat egunkaririk gabe. «Baina irten beharra geneukan. Ezin genuen jendea denbora gehiagoz kobratu gabe edukin».

Inprimategiz aldatzekotan dira, hala ere, eta aste honetatik edo hurrengotik aurrera 28 orrialdetatik 32ra pasako dira. Katalunian, gainera, edizio aparte bat egingen dute. Hogeitasei-zortzi orriren plantxak Madrilan egin eta egunero azkeneko abioian bialdu Bartzelonara, eta han gainerako orriak egin eta kaleratu.

«El País»-en ezkerretara

Kooperatiba gisa funtzionatzen du «Liberación»-ek. Guztiek agintzen eta kobratzen omen dute berdin. «Zuzendaritik hasi eta telefonistaraino, denok kobratzen dugu berdin: 125.000 pezeta. Ez da oso egokia izan behar bada, baina ez litzaioke inori gustatuko albokoak berak bcino gehiago kobratzea».

Berrogei ta ale batzuk dira egunkarian eta esaten zaigunez kooperatibako asanblada da erabaki guztien nagusi. Sosak biltzeko egin duten kanpainak eta hasieratik beren babesa es-

«Liberación» egunkariak Madrilen duen erredeakzioaren zati bat. Toki gutxi baina itxaropena soberan

kaini duten pertsonalitateek ze kontrol mota eduki dezaketen galdetu diogunean, Manolo Revueltak zalantzarik gabe erantzun digu: batere ez, eta gainera hasieratik utzi zaiela garbi beren babesa ez dela gero partizipazio batean gauzatzen.

Behin honetara iritsiz gero joera politikoa aipatu behar zen. «El primer periódico a la izquierda del País» izan da «Liberación»-en publizitatea eta ezkerretik jotzen duela esaten da, baina ortodoxia zehatz bat gabe, ezkerren abaniko osoa hartu nahiz.

«Euskal Herriari dagokionez, Euskadiko Ezkerra eta Herri Batasunako joera harrapatu nahiko genuke». Guerra Garrido ere, PSOEkoa dela oso ezaguna da, hor azaltzen dela argudiatzen dio Josuk, eta ea nola ezkontzen ahal dituen guztiak. «Bueno, guk Izquierda Socialistakoekin lan egin dezakegu. Orain, badakigu Danborena eta Benegas eta horiekin zer eginik ez dagoela, horiev PNVren eskubitara daude».

Madridgo ezkertiarrentzat oxigenoa

Euskal Herriko aktualitatea nola

tratatzen duten, hala ere, eztabaidatzen ari direla zioskun Manolo Revueltak. Berak aitortzen zigun hasierako asteetan ez dutela asmatu hemengo errealitatea egoki tratatzen eta asko findu nahiko luketen puntuetako bat horixe dela juxtu.

Hala ere, lojiko den bezala, «Liberación» Espainiarentzako egina da eta Madrilerako batez ere. Eta hango ezkertiar giroan izugarritzko zirrara egin du egunkari honen ateratzeak. Orain artean «El País»ek gozatu duen monopolioari astindua eman bait dio. Monopolioa hautsi beharra garbiago ikusten zen Estatu mailan, TSOE agintzen dagoenetik eskubitaratuz joan den neurri berdintsuan joan delako «El País» ere eskubitara lerratuz; baina beti ere PSOEren eskubitik, «El País» ez da eta egunkari sozialista izan sekula.

«Uste dut azken asteotan 'El País' bera bestetan ahaztuago uzten dituen gaiak ikutzera behartua sentitu dela, Euskal Herriari buruzko berriak ere bai, eta hori behintzat lortu du 'Liberación'ek. Estatu mailan, aspaldian prentsan ematen ez zen ikuspegi berri bat eskaintzen da». Projektuaz ilusioz

betea mintzatu zaigu Carmen, eta badirudi Madrilgo ezkertiar asko ere edozertan laguntzeko prest dagoela.

PSOE bere jarreretan eskubitara erabat klarifikatuta, PCE hondoa jota, OTANen aurkako mugimendua lan askorekin mantenduz, guztiz sakabanatuta eta etsipenez betea zegoen ezker batek oxigenoa hartzen du.

Nork kontrolatzen du eta nork kontrolatuko du?

Euskaldunoi dagokigunez, ederki etorriko zaigu Estatuan gure berri hobeto ematea, eta ezartzen zaigun zigorra norbaitek goizero salatzea. Ezkerrean sortu daitezkeen eztabaidetan eta alternatibetan ere zer esanik izanen du. Nahiz eta hitz egin den Euskal Herrian «Liberación»-ek dituen korrespentsalen inguruko mesfidantzaz, besteez isiltzen dituztenak garbiago agertuko direla-espero daiteke.

Eta hala ere, euskalduna fidakaitz da. Egunkari baten ezkertasunaren eta «majo» izatearen garantia bakarra erredazio eta kooperatiba profesional bat badira, kontraesanak berehala usaintzen dira. Kontrolik gabe lanean hastea polita zaio profesionalari, bai, baina ez al da kontrola beti etortzen?

Prentsaren zabaltasunaz non mintzatu da hemen baino gehiago? Eta historiak erakutsi digu zabala beti nonbaitetik begiratzuz izaten dela. Ikus «Egin», «Deia», «Punto y Hora», «Ere»... Edo gauzak zabal ikusteko leihoa aukeratu edo tirabiren artean ito.

Frantzia ere bada «Liberación» bat. Pentsa Frantzia ezkerrek Espainian baino tradizio luzeagoa duela, pentsa hura dela 68ko Maiatzaren seaska eta sukaldea... eta begira orain «Liberación» zertan dabilen. Diruak berehala sortzen ditu kontraesanak, egunkaria hedatu beharragatik ez bada mantentzeagatik edo bestela ez dakit zergatik. Eta orduan, edo norbaitek jartzen du erizpide politiko bat edo... bankuak ezartzen du berea. Gauza hori bada segurua: kapitalaren joera politikoak matizak eduki ditzake baina ez zalantzarik.

Behia ala zezena izango den jakin baino lehen guk akabatu eta xerra bihurtu nahi dugula esanen du norbaitek. Ez da hori. Gauzak alde zuretik pittin bat pentsatzea soilik.

Eraso gogorrak AEKren aurka

Debako Udalak gaueskola kale gorrian utzi nahi

Zenbait erasoren jasale gertatu da AEK azken asteotan. Sestaon ertzain bat eskolatik bidali zutela eta publizitate handia eman diote prentsan AEK desprestijiatu nahiean. Bitartean Debako Udalak kale gorrian utzi ditu AEKko gaueskolako ikasleak: ez die udal-lokalik utzi. Eibarren ere ez dituzte onartu AEK eta Euskaltegi Munitipalaren eskariak.

Joandako astean hasi ziren Debako gaueskolakoen protesta ekintzak. Asteartean kalean eman zituzten eskolak. Arazoa zein den? Gaueko orduetan euskara irakasteko lokalik ez daukatela eta udalak ez diela utzi nahi.

Beste zenbait ekintzen artean asanblada bat egin zuten ostegunean manifestaldi batekin jarraituz, eta ostira-lean, udaletxeko plenoan gaia permanentera peloteatu zelarik, udaleko zinegotzi guztiak erretenitu zituzten udaletxean bertan gaueko ordu bi t'erdia arte. Eta hala ere ezin adostasun batetara ailegatu. Alkatearen hitzetan «Lokalak badauzkagu». AEKkoak «Orduan zer da, guri ez dizkiguzutela utzi nahi?». Alkateak «Bai, horixe da».

Historia luzea da benetan. Ostolaza Fundazioak daukan etxean eman ohi ditu, eta ematen ditu oraindik ere arratsalde, eskolak Debako AEKk. Aurten ordea, eta Ostolaza Fundazio horrek behar zituelarik beste zenbait ekintzetarako AEKk ezin ditu gaueko orduak etxe horretan eman. Udalari eskatu diote lokala. Udalak berriz ikusi duzue, nola erantzun dien. (Ez

dakit gogoratu beharra dagoen baina Debako udaletxean PNV da nagusi).

Zer dagoen horren azpian? «Ba, zera, Udalak HABE sortu nahi du Deban. Horretarako inspektore bat ere etorri zen herrira baina ikusi zuen Deban oso ikasle gutxi zeudela eta ez zegoela baldintzarik HABEren euskaltegi bat

AEK, berriz ere diskriminaturik?

montatzeko. Halaz eta guztiz ere ez diote esan alkateari ezetz. Guk badakigu ezezkoan direla baina alkateari ez diote ezetzik eman» dio AEKko irakasle batek. Beste zenbaiten ustez udalak badaki Deban ez dela HABErik sortuko, baina halaz ere ez dietela AEKkoei lokalik utzi nahi.

HABEkoak luzamendutan omen dabilta. Egia aitortu ez eta ea Elgoibar edo beste tokiren batean konpontzen duten Debakoa. Zeren eta Deban 78 ikasle besterik ez bait daude oraingoz bost taldetan banatuta... denak AEKn.

Gogorraldi horretara iritsi aurretik saiatu ziren AEKkoak elkarrizketa bidez arazoa konpontzen. Proposamen bat egin zuen alkateak orduan: eskolak emateko pisu bat hartzea proposatzen zuen. Uda egingo zela alokairuaren kargu, nahiz eta batzorde iraunkorrek onartu ez erabaki hori. AEKk udal lokalak eskatu izan ditu beti baina, konpromezu batetara heltzeko helburuarekin, pronto agertu zen alkatearen proposamena onartzera. Batzorde iraunkorrek ordea ezezkoa eman zion alkatearen proposamenari.

Bitartean kalean segi behar.

Peru Unzueta

HABEk onartu ez Eibarko AEKren proposamenak

Hitz bitan esateko Eibarko AEKk eta Euskaltegi Munitipalaren eskariari, hau da, bi urtetako esperientzia daukaten irakasleak birregite frogatik batzuren ondoren onartzea, ezezkoa eman dio HABEko zuzendari orokorrak, hau da Gonzalez de Chavarrik. Hori dela eta zenbait protesta ekintza izan da iragan astean Eibarren. Mani esaldi bat ere egin zen.

Inork ez daki noiz jarriko den martxan berriz Eibarko Euskaltegi Munitipala. Bertako irakaslegoaren postura ere ez da oso nabarmen agertu oraingoz. Badirudi HABEkoen erantzunari begira daudela.

Bestalde AEKn matrikulaturik dauden 500 ikasleek gelak irekitzea eskatu diote udaletxeari.

Araba eta Gipuzkoako «campus»etan diharduten ikasle bizkaitarrak

EHUko planifikazio ezaren jasaleak

Azken aste hauetan egunkarietaratutako den ikasle bizkaitarren arazoa ez da batere berria, Unibertsitatea itxuraldatzen eta estaltzen saiatu den arren. Oraingoan, Bizkaiko Diputazioak orain arte ematen zuen garraioetarako diru-laguntza kendu egin duela dugu ikasle hauen prolema. Baina historia apur bat egin dezagun kontu zahar honen jatorria ezagutu ahal izateko.

Bilboko ikasleek gogor ekin diote borrokari eta dagoeneko protesta ekintza batzuri burutu dute.

Hasiera batetan, jaiotzen ari zen Euskal Herriko Unibertsitatea Leioan zentralizatu beharrean (hasieran pentsatuta zengoen), hiru campusetan banatu zen. Honek, lehenengo begirada batetan arrazoizkoa ematen duena, ez da hainbeste kontutan hartzen badugu Bilbotik kanpo ezarri ziren fakultateak, zegoeneko Djustuko jesuiten unibertsitate pribatuaren zeudenen (eta dauden) paraleloak direla hain zuzen ere. Jakina, hiru campus egiteko behar zen inbertsioa justifikatzeko izugarritzko erakartze kanpaina burutu zuen EHUk Bizkaiko institutoetan, bertako ikasleek baieztatu

zitzaketen Unibertsitate publikoak ikasteko ematen zizkien erreztasun mordoak. Honen ondorioz EHUko haziera neurkaitza bihurtu zen, eta adibide bat jartzearen 80-81 kurtsoan autobus bakarra bazegoen Gasteiza joateko, hiru urte geroago 18 ziren Bilbo-Gasteiz bidea egunero egiten zutenak. Oso errez uler daitekeenez, orduan emandako erreztasun hain barnean garraioen subentzioa zegoen lehenengo eta behin, eta beraz diru-laguntza hori kentzeak gutxienez adar jotze izugarria suposatzen du, eta arazoan sakonduez gero, benetako iruzurra.

Hiru instituzioen axolagabekeria

Gauden momentuan, Diputazioak ez du hortan diru gehiagorik eman nahi, fakultateak Bizkaian erakitzeke ematea nahiago duelako aitxakiaz; EHUK, bere aldetik, garraioen kontua ez dagokiola Unibertsitateari; eta Euskal Gobernuak, antza, ez du bitarteko agertu nahi eta edozein negoziaketatik at mantentzen da. Hitz batez, hiru instituzioen axolagabekeria ez dio ikasle kopuru handi baten arazo puntual, momentuko bati erantzunik eman nahi.

EHUK beka sistema baten bitartez dana konpondutzat ematen omen du, baremoak ikasleen errendimenduan, besteak beste, oinarritzen direla, zeinek nahasten diren eta kontraesaten unibertsitatearen publikotasuna eta bere joera elitista.

Bilboko ikasleek, bere aldetik, gogor ekin diote borrokari eta dagoeneko protesta ekintza batzuri burutu dute, besteak beste, manifestazioak, enkar teladak... baina Leioako Erretoregoan 150 bat pertsonak entzerrona bat burura eramaten ari delarik, aipaturiko fakultateetan klaseak hasiak dira ezer gertatuko ez balitz bezala, eta kasu batzutan ikasleen erdiak klasera joatea ezinezkoa duela.

Beharrezko elkartasun hori

Gasteiz eta Donostiako ikasleei ere elkartasuna eskatu zaie zenbait asanbladatan, proposamena azaroaren 5era arte greba egitea delarik.

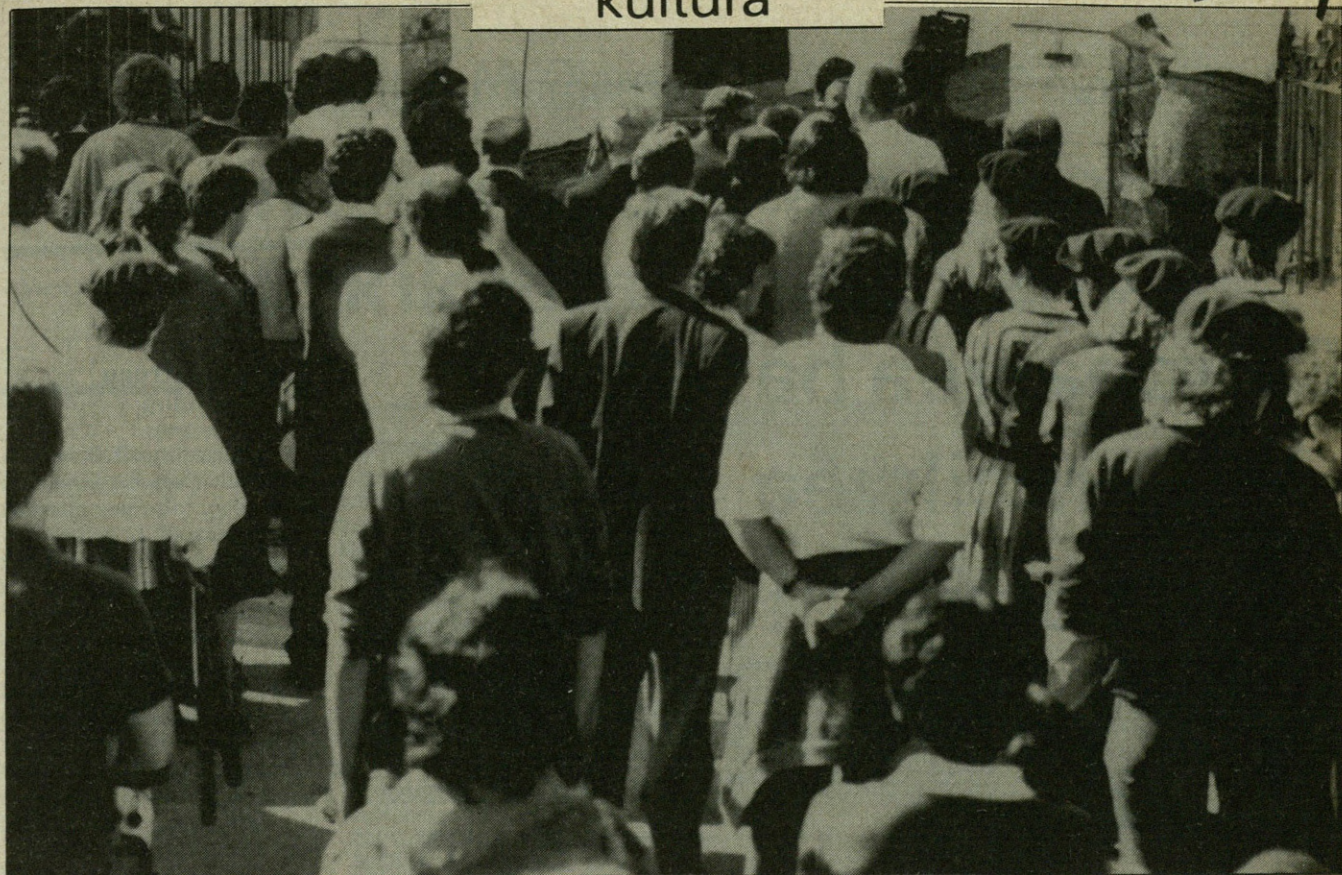
Gasteizko kasuari dagokionean, zaila ikusten da ikasle guztien elkartasuna lortzea, aurreko urteetan jazotako Araba-Bizkaia lehiakidetasunagatik zentroen kokatzea zela eta. Dena dela, ikasle aditzera emen dutenez bi gauza horiek ez dira nahastu behar, hala nola elkartasun ezari (gertatzekotan) ezin dakioke probintzi lehiakidetasunez jantzi. Era berean, ikasle gipuztarrekin koordinazio bat eman daitekeela guztiontzako garraio subentzionatuaren aldeko burrukan adierazi dute. Argi utzi nahi dute, bestalde, eskatutakoa ez dela besteek jasotzen dutena baino gehiago, 100 eguneko eta ikasleko subentzioa hain zuzen ere, eta epe laburreko denboran udal pisuen azpiegitura sortaraz dezaten.

Manu L.

Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco

Lehendakaritzako Idazkaritza
Argitalpen Zerbitzua

Urriaren 27an izan zen Hazparneko Kultur Etxearen estrenatze ofiziala. Ofiziala diogu, aspalditik ari bait zen «Eihartze» izeneko zentru kultural hori martxan. Baionako Kultur Zentroaren iskanbilak oraindik urrun ere ez direnean interesgarria gerta dakiguke «Eihartze»koari atentzio piska bat gehiago ematea, erreferentzia gisa Baionakoa baino askoz euskaldunagoa eta askoz herritarragoa bait da. Halere, horri buruzko informazio zabalagorik kausituko duzu Kultur Atari honetako hurrengo orrian. Itxaro Bordak zerbitzatutako artikulu batez.

berriak

Sabin

Koldo Izagirrek «Euzkadi merezi zuten» nobela argitaratu du.— «Hordago» argitaletxeak aurtan lehenbiziko aldiz argitaratu du euskarazko liburu bat, bestalde Koldo Izagirreren lehenengo nobela delarik. Izenburua «Euzkadi merezi zuten» darama, eta bere ehun orrialdeetan zehar duela bi belaunalditako istorioak kondatzen dira, egileak berak ezagutu ez, eta ahoz kondatutako ipuinez jasotako istorioak. Kokagune geografikoa Koldoren jaioterri ingurukoa da. Pasaia ingurukoa, eta nobelan zehar antzeman daitekeen idaz-tankera guztiz trinkoa da, parrafo bakoitza hamai-ka detaile eta ñabarduraz betetzen duelarik. Merezi du poliki irakurtzea, Koldoren nobela honek.

40 urte bete ditu «Herria» Iparraldeko aldizkariak.— Kasik osorik euskaraz (%10 bat frantsesez egiten dute) kaleratzen den «Herria» astekariak 40 urte bete ditu aurtan, eta urteurren horren ospakizuna hile honen 17an egingo du Gerezietan Euskaltzaleen Biltzarra profitatuz eta Elizalderi plaka bat eskeinez. Piarres Lafitte zuzendari gisako lanetan ari zela kaleratu zen aldizkari hau 1944. urtean, justu-justu gerran alemanek Iparraldek ihesegin zuten mementuan. Halere, nahiz eta «Herria» izenez urte horretan sortu, aurretik «Eskualduna» eta «Eskualdun ona» izenez argitaratutako beste aldizkariaren segida bezala kontsidera daiteke orain-
go «Herria» hau.

**«Txistu y Tamboliñ...» berriz ere eraso bizian Durangoalde-
tik.**— Benetan sorpresa bizia jaso genuen «Txistu y Tamboliñ...» literatur aldizkariaren lehenbiziko alea jaso eta irakurri genu-
nean. Jakin ere bagenekien diru-arazo larriekin zebiltzala eta
bigarrena kaleratzea zaila zeukatela. Halere, Durangoaldeko
lagunek ez dute zitarekin hutsegin, eta hemen dira berriz beren
bigarren zenbakia kalean daukatela. Lehenagokoan azpiztitulua
«... y otras cosas de las Vascongadas» bazen ere oraingoan «y va. le
mata. y vuelve» dugu. Adore berrituaz azaltzen zaizkigu «txistula-
ri-tamboliñeroak», erderari dextente leku zabalagoa eman diotela
ikustean kezka apur bat ere sortu zaigula aitortu behar arren.

**Elisabete Illarramendi, Munduko Akordeoi Txapelketan
irabazle.**— Iragan hilaren 22an izan zen Suizan Munduko Akor-
dei Txapelketa. Suizako La Chaux de Fons herrian, eta bertan
neska euskaldun batek eraman zuen sari inportanteena, lehen
saria. Elisabete Illarramendi du izena neska horrek eta 19 urterekin
jasoa dauka akordeoilari batek mundu mailan eduki dezakeen
ilusio haundienetako bat. Dena dela, ez da batere gauza berria
euskaldun batek munduko akordeoilari txapelduna gertatzea,
duela hamabost bat urte Bikondoa maisuak bereganatu zuenetik
urtez urte etengabe aritu bait dira gure akordeoilariak nazioarteko
sariak berenganatzen. Bikondoaren ikaslea da, hain zuzen, orain-
go neska txapelduna.

Urriaren 27an egin zen Hazparneko Kultur Etxearen

estrenatze ofiziala

Estrenatzea bat da, erabiltzea beste bat

Iragan igandekoa estreinatze ofiziala izan zen; martxan aspalditik ari bait zen «Eihartzea» zentrua.

Urriaren azken larunbatarekin egin zen Hazparneko Kultur Etxearen estrenatze ofiziala. Hala ere erabilpen frango eman diote orainarte «Eihartzea»ri bertan bere bulegoa eta tokia duten kultur batasunek. Baionako Kultur Zentroaren istiluak ez dira urrun oraindik eta orain lanean jo eta ke diharduen «Eihartzea»ren estreinatzeari buruz egin digu artikulua Itxaro Bordak.

Iragan larunbatean, urriaren 27. egunean Hazparnen gertatu da «Eihartzea» zentro kultural berriaren estreinatzea. Estreinatze ofiziala hain zuzen: zentru horretan ibiltzen direnek aspalditik estreinatua bait zuten.

Ipar Euskal Herriko zentro kulturaletan lehenetan irekia izan zen Hazparneko «Eihartzea» hau. Duela bi edo hiru urte Francis Hammes poetaren etxea berritzen hasi zuten Hazparneko kultural batasun batzuek. Eta hona orain. Hazparneko kultural bizia zentru horretan indartzen dela antzerkiaren, kantuarien, musikaren, dantzaren eta abarren bitartez.

Hamaika batasun elkarturik

Urriaren 27ko larunbatean beraz, kriston giro euskaldunean pasatu zen estreinatzea. Goizeko hamarrak eta erditan dantzariak eta txistulariak ibili ziren Hazparneko karriketan; ondotik auzapezen eta hautetsien mintzaldiak hasi ziren. usurbildarren txalapartaren soinuak estomaka irekitzen zuela aperitiferrako. Bazkaritik lekora, arratsalde pasa izan zen edo zentroko erakusketa lokaletan edo karriketan. Eguna Oker dantzatalde famatuaren soinuarekin bukatu zen.

Hazparneko «Eihartzea» zentro kulturalan hamaika batasuna batzen dira zein bere permanente eta bulegoekin: Argazki batasuna, Birigarroak (txistu batasuna), Bordaxuri (antzerkia), Emazteek diote (feministak), gau-eskolak, Kimalaxo (Koldo Amestoy), Mendikari (mendigoizaleak), Marmuts elgar-oinka (dantza), Ortzia (marrazkiak) eta Zur-

kaitza (aste kulturalaren arduraduna).

Kultur zentruen mugimendua

Batasunak hor bizi dira. Nola etxea hitzarmen bat firmaturik lortua den, batzorde nagusi batek kudeatzen du zentroaren harat-honata. Batzorde nagusi horretan herriko Etxeko ordezkari bat dago. Baionako kultur etxearentzat «Eihartzea»k hautatu ordezkari bat eta hamaika batasunetako hautetsiak. Permanente bat ere bada eta etxe-zain bikote bat.

Hona zer egin daitekeen kultur Etxe honetan: bilkurak, erakusketak, mintzaldiak, gau-beilak, ikastaldiak, antzerki jaialdiak. Orohar «Eihartzea»k euskal kultura herrikoia- ren etxea izan nahi du lau haizetara bidaltzen dituen gomita beroen bitartez.

Estrenatze eguna aipatu-eta, seinala dezagun Iparraldean den zentru kulturalen mugimendua. Barnekaldean hiru badira. «Uhaitza» Zuberoan, «Haize-berri» Izuran eta «Eihartzea» Hazparnen. Euskal kulturak mobilizatzen duela gero eta gehiago ageri da. Diru laguntza ofizialak gehienetan eskas direnez gero, besoen eta aginen indarrez haunditzen, loratzen dira zentru horiek. “Contrat de pays” delakoan ondotik zituen herriak bere zentru kulturalak erdietsi. Baionan “Centre Culturel du Pays Basque” eraiki dute azken denbora hauetan, erreklamatu, ospe, benedikazio gobernamental eta diru frangorekin. Hau, datorren urtarilaren lehenean martxan jarriko da.

Bukatuko dugu sail hau SUSTA zentru kulturalen batasun berria aurkeztuz. Batasun honek animazio planetan ari diren langileen interesak zaintzeko xedea dauka. Azkenean euskal kulturak lanpostuak kreatzen bait ditu.

Itxaro BORDA

J.M. Olaizola "Txiliku"

«Haurrekin habilela beti sartzen zaizkik hire literaturan»

ARGIA.— Lehen ere argitaratua huen liburu bat Sor Sailean, ze alde zegok ipuin haien eta hauen artean?

TXILIKU.— Hura gehiago huen laugarren mailakoentzat, hau, bost-sei... maila horietako.

A.— Nola bereizten da maila horietarako literatura?

T.— Askotan gertatzen duk laugarren mailakoek igual seigarren mailakoen liburuak behar dituztela... Zaila duk tipifikatzea nola izan daitezkeen baina gutxi gora behera izaten dizkitek beren gustoa eta.

Aparte egin izandu dizkiat holako neurketa batzuk. Irakurri ondoren test erraz bat jarri umeei eta galdetu, bueno, ze iruditu zaizue liburu hau atsegina ala aspergarria, erraza ala zaila, egokia ala desegokia, zaharagoentzako ala gaztetxoagoentzako... Fitxa txiki bat egin ikusteko maila bakoitzean ze liburu mota gustatzen den gehien.

A.— Sorpresak ere aterako dituk horrelako neurketa batekin...

T.— «Nikolas Txiki» rekin esaterako, hiru liburu dituk, «Nikolas Txiki oporretan» eta horrela, pentsa zitekeen liburu horiek seigarren zazpigarren mailakoentzat egokiagoak zirela, baina boskarrengok joan zen urtean oso gustora hartu zituzten.

A.— Ze ipuin mota dituzte gogozkoen maila bakoitzean?

T.— Hor bazegok momentu bat fantasiatzko, misteriozko ipuin klasikotatik ipuin errealistago batzutarra pasatzen direnekoa. Hor izaten duk, batzuk lehenxeago, besteak beranduxeago... boskarren seigarren maila horietan izaten duk aldaketa. Orduan hasten dituk Enid Blyton-en «Los cinco», «Los siete» eta horrelakoak irakurtzen.

«Niretzat aurrena literatura egitea duk, eta gero haurrentzat balio baldin badu bale».

Zarauzko ikastolako maisu bat dugu Txiliku. Irakaskuntzaz gain idazten ere aspaldian trebatutakoa. Haurrekin dabil ikastolan eta haurrentzat idatzi du bereziki. «Zozoa eta biok» argitaratua du «Elkar»eko Sor Sailean. Itzul Sailean ere argitaratua zuen beste bat. Oraingoan «Kaltxaberde, Tturku eta Gotzon» izenekoa dugu liburu berria.

A.— Oraindik ere funtzionatzen ditek liburu horiek?

T.— Nik uste diat baietz. Lehen garai batean irakurtzen ziren Salgari eta Verne gutxixeago apreziatzen dituk agian, baina lehen aipatu dugun joera dagoela ikusten da, aldatze bat.

A.— Ipuiak idazterakoan hire ikastolako haurrak izango dituk gogoan...

T.— Askotan, egiterakoan ezin dituk burutik kendu ba justu egiten ari haiz han aurrean dauzkaan haientzako. Hor hain zuzen bazegok ipuin bat, gairera, justu, izenak ere gelako ikasleak dituk. Ba hori,

egiterakoan askotan egiten nian egin ahala edo nolabait kontaktatzen joan edo kontaktu eta gero idatzi... orduan bertako izenak.

A.— Liburuak hiru ipuinez osatua zegok...

T.— Aurrenengoa duk Kaltxaberde, bestea Tturku eta bestea Gotzon. Bat ez duk ipuia. Duk hamar hamabi urteko talde bat nola dabilen, narrazio bat gehiago, gero horri lotua zegok beste ipuin bat.

Aurrenengoa duk ipuin fantastiko bat, klasiko klasikoa, besterik gabe. Bigarrenengoa bazegok errealtatetik salto bat... hiruretan zegok fantasia puntu bat.

A.— Gaur egun ba al dago Enid Blyton eta horiek gaintzeko adina material euskaraz?

T.— Nik uste diat oraindik asko dagoela egiteko. Ez zekiat itzulpenak izan behar duten edo egindakoak edo... zaila duk. Baina bueno, aspaldi honetan diferentzia handia egin dik. Lehen ez zitxion ia batere eta gaur egun bazeudek. Itzul Saila dela. Sor Saila dela. Tximista Saila... bazegok material bat.

A.— Hi bezala ba al zeudek maisuak idaztera ere dedikatzen direnak?

T.— Bai bazeudek. Sor Sailean dauden gehienak irakaskuntzan ibilitakoak dituk. Orain dabilzanak edo lehen ibilitakoak.

A.— Haurrekin ez dabilen jendea ez duk gehiegi arduratzen haurretaz...

T.— Nik uste diat haurrekin ez dabilenak, noski, literatura egiterakoan ere ez duk... bueno nik uste diat ez dela egin behar, hau haurrentzako literatura da eta hau ez. Niretzat aurrena duk literatura egitea, eta gero haurrentzat balio baldin badu bale. Baina egia duk hamar urteko haurrekin ibilita egiterakoan badaukak horientzat egiteko zera bat.

Egia esan orain arte beti nahiko markatuta izan diat didaktikotasun hori. Itzulpen bat egin nuenean zortzigarren mailakoentzat gai batzuk erabiltzeko asmoa neukan... eta ez zekiat beldur nauk irakaskuntzan ibiliz gero beti arrazoi hori hor egongo dela nolabait... ez daukak horrelako askatasun bat da... egiten diat literatura gustatzen zaidalako eta hor konpon! Baina, egiten duk eta pentsatzen duk aprobetxatzea gauza bat sartzeko.

I.U.

«Fuego Eterno» ren errodatzea hasia dago jadanik

Jose Angel Rebolledo: «Istorio bat kontatu nahi dut»

ARGIA.— «Mikelen Heriotza» filmeko gidoia egiten aritu zinen Imanol Uriberekin batera, hori baino lehen zer egin duzu zinema munduan?

REBOLLEDO.— Asko, berno, denbora asko daramat. Edonoren hasiera tipikoaz gain, super zortziarekin, Madrileko zinema eskolan ibili nintzen, hori zen profesioan sartu ahal izateko bideetarikoa bat. Bi bide zeuden, meritorialea eginez, errodatzetan parte hartu kategorian igoz gutxinaka, edota zinema eskolan sartuz, baina jende asko aurkezten zenez, urtero zortzi edo hamar besterik ez ziren sartzen. Filmeak zuzentzeko zuzendari karneta behar bait zen. Ospe haundiko norbait izanez gero ere lor zenezakeen karnet hori.

Kanta misteriotsu baten lilura

A.— Zuk titulua atera zenuen?

R.— Zinema eskola horretan egon nintzen zenbait gauza eginez, bukatu eta titulu hori atera nuen, 73an. Orduan hona etorri nintzen. hau zinemagintzaren alorrean basamortua zen. Hemen laburmetraiak, filme industrialak, publizitatea... denetik egin dut. Klaseak ere eman ditut zinemagintzaren teoria eta historiaz Leioan. Kooperatiba bat sortu genuen, «Lankor», kooperatiba estruktura zuen produktora bat zen, Larruquet, Agirresarobe eta beste batzuekin; «Euskal Herri Musika» filmea egin genuen «Banco de Vizcaya»-k produzitua, urtebete aritu ginen, medio urriekin. Ondoren, «Burgosko Prozesua» Imanol Uriberekin, presupuesto txikiko filme bat. «Mikelen heriotza» egin nuenako banuen filme honetarako gidoiaren lehen bertsioa.

«Orain ez nau kezkatzen «cine vasco» delakoaren koordinadak zehazteak».

Jose Angel Rebolledo, bilbotarra, baina gero eta gehiago Donostialdean dabilena. Guk bere lehen luzemetraiaren errodatzearen tarte batean harrapatu genuen, igande goizez, horrelakoak izaten bait dira tarte aprobetxagarri bakarrak behin zinemagintzaren erlojeriazko sistema martxan jarrietz gero. Imanol uribek produzitu eta berak zuzentzen duen «Fuego Eterno» izena eramango duen luzemetraia horren jestazioa izan genuen aitzaki.

A.— Nola izan zen istorio honen aurkikuntza?

R.— Azkueren «Cancionero»-a begiratu. irakurri etb erakarri ninduen. Oso misteriotsua eta izugarria zen, ez zuen ezer esplikatzen eta guztia argi zegoen... Oso poetikoa zela iruditu zitzaidan, emakume bat ezkondu eta egun berean alargundu, eta zazpi urtez edukitzen du senarraren gorpua etxean limoi urez ukutzuz. Horri bueltak ematen hasi eta istorio bat sortu nuen. «Goizean goizik...» kantaren inguruko datuak bilatzen saiatu nintzen.

A.— Horren inguruan istorio konplexuago bat sortu duzu?

R.— Bai, pertsonaia gehiago sartu dut, ez dut protagonisten filme bat egin nahi izan, sei pertsonaia nagusiren inguruan eraiki dut. Gertaerak XVII. mendean Azkubiako etxean. Askain inguruan gertatu omen ziren, eta batzuk diotenez ezkontza 1633an izan zen Gabrielle Lohitegi eta Piarres Hirigarainen artean. Alde batetik oso mende distiratsua da, eta bestaldetik oso iluna, hor lekutu ditut nire ikerketa lanak.

A.— Zeintzuk osatzen duzue filme honen fitxa teknikoak?

R.— Produktore ejekutiboa Imanol Uribe da, argazki zuzendaria Xabier Agirresarobe, antzezle nagusiak, Angela Molina, Imanol Arias, Montserrat Salvador, Miriam de Maeztu, Ovidi Montllor, Ramon Barea, Amaia Lasa, jende piloia, ia denak daude. Urriaren hamabostean hasi ginen eta bederatzi astetako lana izango dugu abenduaren hamabosta arte.

Amodiozko istorio bat giotzeko leku bila

A.— Lokalizazioak deritzoten horiekin lan frango izan duzue, ezta?

R.— Asko bai, imajina deza-
kezue zein zaila den garai har-
tako itxura duen lekua aurkit-
zea, guztia argi-postez bete-
dago, eta aurkitu ditugun le-
kuak bata bestetatik nahiko
urrundak daude, eta horrek pro-
dukzioa garestitzen du. Zestoa
inguruan, Zumarragan, Oiart-
zun eta Lesaka inguruan, Eli-
zondon, Arizkun inguruan,
Bizkaian Elorrión...

A.— Zenbateko presupuestoa
du filme honek?

R.— Presupuestoa ehun mi-
lioio baino goragokoa da, ehun
eta hoge milioi.

A.— Eusko Jaurlaritzatik la-
guntzarik jasoko al du?

R.— Bai, hoge milioitako
subentzioa du filmeak.

A.— Ez al da presupuesto
orokorraren laudena izaten?

R.— Bai, baina aurkez dai-
tezkeen presupuestoen gorena
larogeti milioi da. Horrek esan
nahi du ezin dela larogeti milioi
baino gehiagoko filmerik egin.
Nahiz eta bostehun milioiko
filme bat aurkeztu hoge beste-
rik ez dute ematen. Ni filme hau
idazte hasi nintzenean gauza
single bat egiteko asmoa nuen,
orain jendeari kontatu eta ez
didate sinesten, baina nik me-
dio gutxirekin egin nahi nuen.
Eta filmea singlea da baina de-
koratu eta jazkeren arazoa ez da
nolanahikoa, eta zaldiak eta-
bar, eta ez dago inongo gudurik
eta ez ezer. Jazkera berri bat
egin nahi izan dugu, ezberdina,
sortu nahi izan dugu.

Politena antzezleak zuzentzea

A.— Jadanik badaramazki-
zue egun batzuetan errodatzen eta
hau zuk zuzentzen duzun lehen
lana da, nahiz eta medioa hur-
biletik segitu duzun, zernolako
esperientzia gertatzen ari da?

R.— Bai, «Mikelen Heriot-
za»-ren errodatzean egon nint-
zen, eta ezagutzen nuen piska
bat eromen hau. Ongi goaz,
arazo lojikoekin, ez duela zuk
nahi zenukeen eguraldia egiten,
baina pentsatutako egitaraua
beietzen ari gara, eta oso bete-
da, hasieran egindako hamaika
astetako errodatze lana bede-
ratzaira jaitsi behar izan bait du-
gu.

A.— Antzezleak zuzentzen zer
moduz moldatzen zara?

R.— Ez dakit... Errodatzeko

gauzarik politenetakoa da. Is-
torio bat idaztean tankera bate-
ko pertsonaiak dituzu, baina
antzezleak gorpuzten ez dituen
arteak ez da ezertan zehazten,
orduan idaztitakoa eta antzez-
leak ematen duenaren arteko
nahasketa sortzen da. Hori oso
polita da. Antzezleen arteko ez-
berdintasunak ere haundiak di-
ra.

A.— Alderdi horretan, ezber-
dintasunak nabariak al dira
Madriletik edota Bartzelonatik
datozen antzezleen eta hemen-
goen artean?

R.— Bai, nolabait, baina
pentsatzen dut ezberdina izan-
go dela eraberean zure lehen
filmea izan edo piloa egin ba-
duzu. Interpretatzea eta zu-
zentzea lanbideak dira, eta lan-
bide orok jarraipena eskatzen
du. Hau nire lehen filmea da eta
espero dut ez dela azkena izan-
go.

Euskararen arazoa

A.— Euskararen asuntua nola
dago?

R.— Euskararen asuntua... Bi
bertsio egiteko ideia daukat nik.
Gaztelarazkoak euskarazko za-
ti batzuei edukiko dituzte, bertso-
lariak, kantak... itzulezina diren
gauzak.

A.— «Tasio»-n bazegoen lan
bat hitzegiteko moduari, hizke-
rari buruz egina, honetan horre-
lako zerbait planteiatu duzue?

R.— Ez, hemen saiaturako gara
Angela Molinak bere lana bi-
koiztu dezan. Erabili nahi du-
gun gaztelera mota gaztelera
neutroa izango da.

A.— Eta euskararen bertsoia
noren ardurapean egongo da?

R.— Hori ez dakit oraindik...

A.— Esan nahi dizut, euskara
neutroa erabiliko den edota zer-
bait berezia egingo den...

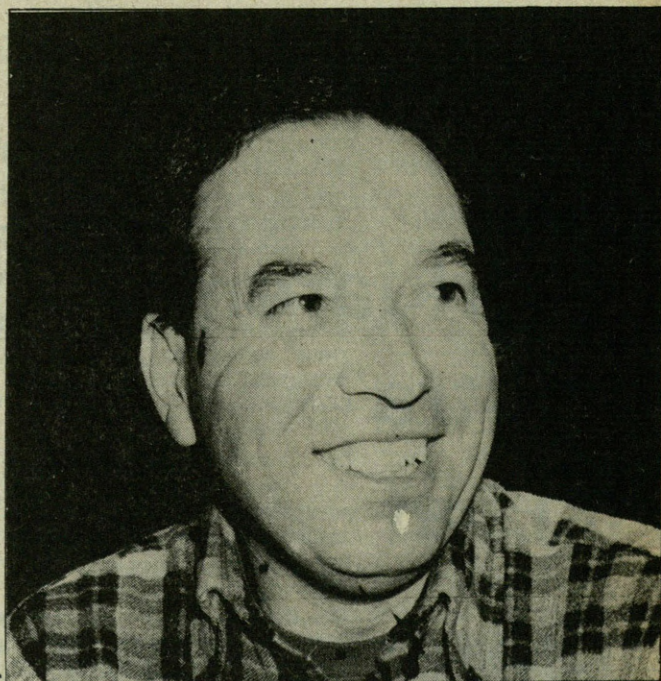
R.— Uste dut, eta ez da ezer
ziurra, batuan izango dela. Hori
bai, kanta Bedaxagar zuberoa-
rrak egingo du. Dena dela hiz-
kuntzen gai hau niri piska bat
arrotz gertatzen zait.

A.— Zure mundua zer da iru-
diena?

R.— Ez, nirea istorioa kon-
tatzea da.

«Cine basko»aren koordinadak

A.— Beharrezko dirudi «Ake-
larre» filmeari erreferentzia

«Hizkuntzaren gaia niri piska bat arrotz gertatzen zait».

egitea, garai berdinean kokatua
dagoenez...

R.— Erlatiboki, ez dakit ziur-
ki garai berdinekoak diren.

A.— Baina zine historikoaren
sailean sar genitzakeen.

R.— Bueno nik uste dut bi
gauza oso ezberdin direla, bai-
na agian badute zerikusirik.
Agian jeneroa. Hori «oesteko»
filmetan bezala da, bi mila ikusi
ditugu zerikusi gutxirekin elka-
rren artean. «Oestekoetan»
errepikatzen diren topikoekin
bezala gerta daiteke, sheriffa,
zazpigarreneko zalduneria,
etabar.

A.— Azkenaldian «cine bas-
co» izenez bataiatu diren filme
askotxo egin da, ze eritzi duzu
gai honi buruz?

R.— Oraindik gutxitxo egin
dira, baina nik uste dut nahiko
maila ona dutela. garrantziz-
koena gehiago egitea da eta ja-
rraitze bat lortzea, azpiegitura
eta teknika mailan ekoizteko
ahalmena sortzea, eta hori urte
askotako arazoa da, aukera
arazoa. Zaila da filme bat egi-
tea, niretzat behintzat hala izan
da, eta ia ia ez dut sinesten egi-
ten ari naizela. Nik uste dut
euskal zinemagintzarako oina-
rrizkoa dela moeta guztitako
baldintzak sor daitezen, antzez-
le, gidoiari, teknikoak, nobatu
batzua gara.

A.— Maila teorikoago bate-
tan...

R.— Bêti planteiatzen den
gaia da, eta nik ez dut jakiten
ongi nola erantzun. Azken aldia
mahai inguru batetan galdetu
zidaten eta nik erantzun nuen
hizketaldirako gai on bat zela,
mamitsua delako. Uste dut
koordinada guztitatik definitu
behar dela, estetiko, hizkunt-
za, politikoa... Baina nik uste
dut une zehatz batean, egoera
berezi batetan egiten den filme
baterik lekukotasunaren lana be-
tezen duela. Kritikaren lana da
produktu hori aztertzea eta
egoerak nolako eragina izan
duen beregan zehaztea.

A.— Zuk pertsonalki argi al
dauzkazu aipatu dituzun koor-
denada horietako batzue?

R.— Orain ez nau horrek ar-
duratzen. Orain istorio bat ahal
dudan hobekien kontatzeak ar-
duratzen, eta zuk diozun hori
berez erantsiko zaio.

«Fuego Eterno» da Rebolle-
dok egingo duen bere lehen fil-
mearen izenburua. izenburu ho-
rren esanahi sinboliko eta poeti-
kotaz hizketan amaitu genuen
gure hizketaldi luzea. Berak
izenburu horretan maila ezber-
din asko sartzen ditu, sua, suaren
inguruko ipuinak, zinema sala
iluna, pantailaren hipnotismoa,
maitasunaren eta inkisizioaren
sua...

M.A. / J.L.

«Euskal Antzerti Erakusketa» eratu du «Antzerti» k

Euskal antzerkiaren muestra txiki bat

Euskal antzerkia egon badagoela ez du inork zalantzarik. Egon egon zela ere jendeak badaki. Baina noizdanik eta ze eratan egon den euskal antzerki hori gutxi daki zehaztasunez. Areago, bada existentzia hori zalantzan jartzen duenik. Urriaren azken egunotan Donostian zabaldu da «Euskal Antzerti Erakusketa», euskal antzerkiaren historiaren zati garrantzitsu batzuren adierazle.

gallego

Erakusketaren zabaltean, ezkerretik eskuinera: Lekuona zaharra, Ramon Labaien, Eugenio Arozena, Antonio M. Labaien eta Josemari Etxebeste.

Estreinatze eguneko saltsak

Urriaren 23an ospatu zen «Euskal Antzerti Erakusketa» ren estreinatze ekitaldi ofiziala. Mahai luze baten atzean ageri zen euskal antzerkiarekin zerikusi zuten ala zeharkakoa duen hainbat pertsona. Eugenio Arozena «Antzerti» Zerbitzuetako zuzendari teknikoa, Josemari Etxebeste, zuzendari administratiboa, Lekuona zaharra, Antonio Maria Labaien, bere seme Ramon Labaien, Eusko Jaurlaritzatik Baleriano Iarza, eta ausentzia mailan Joseba Arregi Kultur sailburua, zeinaren presentzia anuntziatua bait zegoen.

Jendartean ere aurpegi eza-

gun asko, antzerki munduarekin hartueman zuzeneko pertsonai asko, komunikabideetako informatzaileak ere han zeuden, gerta zitekenaz xuxen informatzeko asmoz.

Eta gertatu zena hain zuzen. «Antzerti» eskolako arazoan azaleratzea izan zen, bertan ikasten dihardutenek eskola horretako funts gabezia eta hutsuneak salatu bait zituzten besapean eraman eta hizlariak hizketan hasi bezain pronto zabaldu zituzten kartelen bidez. Irakasle falta, antolamendu eskasa, etabar izan ziren salaketak, eskola beraren esistentzia salatzen zutelarik batzuk paradojokoki. Aurten ez omen da inor berririk sartu lehen ikasturtea egitera; horrekin,

ikasturte amaierako diploma banaketan Arregik aditzera emandako euskal gizartearen antzezle «irensketarako» ahalmenarena ez zela kasualitatez izan baieztatzen da.

Erakusketaren lehen asmoa

Azaroaren 6a arte Donostia-ko Santelmon ikusi ahal izango den erakusketa hau prestatzen ibili den Patri Urkizurekin mintzatu ginen berak erakusketan zehar lagundu eta adierazpenak eman ondoren.

Urkizuri gisa honetako erakusketa bat egiteko kezka nondik nora sortu zitzaion galdetu genion hasteko. «*hemen ez dago gauza askorik ikusteko, museoa kendu eta pinturaz egoten diren esposizioez gain, euskal kulturaz ezertxo ere ez dago antolatuta. Joaten bazara Parisa, Londres edo edozein lekura, badago mila museo eta mila gauza, edozeri buruz. Pentsatu nuen bilduta dagoen materiala, sakabanatua dagoena eta «Antzerti» n dagoenarekin euskal antzerkiaren erakusketa egitea.*

Jendeari eskeintza zabala egiteaz gain, instituto eta lizeotako ikasleengan pentsatu dute antolatzaileek erakusketa antolatzekoan. Hutsune hori bete asmo dute antolatzaileek, eraberean goiz eta arratsalde «Maskarada» taldeak eskeintzen duen «Pistolaren begi zuri beltzak» obraren emanaldiak ere beraiei zuzenduak dira.

«Oinarrian ere bazegoen beste *desafio bat*», esan digu Urkizuk. «*Erreterian behin egin zen mahai inguru batetan zenbait pertsona ibili zen euskal antzerkiak ez zuela tradizioz esanez. Orduan nik desafio bezala hartu nuen*». Desafio horri helduz eta lan dexente eginez burutu duela egin beharreko lana zehazten digu.

Erakusketa mugikorra

Donostian estreinatu den erakusketa honen asmoa mugikorra izatea da. Azaroan Bilbon egongo omen da, eta Gasteiza ere eramango dute, nahiz eta hasierako asmoa Gasteizen bertan eta Nazioarteko Jaialdiaren markoa aprobetxatuz estreinatzea izan zen. Baionatik eta Pabetik ere erakusketa bertara eramateko interesa erakutsi dutela dirudi, eta lehen kexa hain zuzen Iparraldetik iritsi zaio erakusketa honi. «*Daniel Landartek esan du erakusketa Iparraldera eramaten denean, hango gauza gehiago jarriko dituztela*».

Erakusketak ez ditu, hala ere euskal antzerkiaren arlo guztiak betetzen. «*ez, ez, arlo guztia prestatzea ezina da. Bi bakarrik aritu gara*». Patrirentzat argi dago ibili diren moduan ezin zitekeela gauza haundiagorik egin. «*Antzerti*» n zegoen materiala. Baionako Euskal Museoak eta Herri Liburutegikoa... Antzerki taldeetakoek utzitakoa ere aprobetxatu dute, *eta*

Labaian eta Iñaki Beobidek protestan aritu ziren «Antzerti»ko ikasleek kartelak irakurtzen.

noski, muestra txiki bat besterik ez da. Behar bezala aztertzeke eta osoa izateko beharko lirateke gutxienez bi pertsona dedikatutak eskusiboki horretara, aztertzeri eta dagoen material guztia ateratzera eta orduan beste esposizio monumentalago bat aterako litzateke. Oraingo hau txikia eta partziala da.»

«Nire kriterioa fundamental-ki kronologikoa izan da. Zailantzan egon nintzen tematikoa ala kronologikoa egin, eta erabaki dut kronologikoa». Hala

ere onartzen du erakusketa zentzu batean tematikoa gertatzen dela. Maskaradetatik hasi. Pastoralari emandako sail garrantzitsua, euskal operaren lehen aztarnak, teatro berriaren sortzaileak. Gipuzkoako idazleak. Bizkaikoak, gerra ondorengo antzerkia, maketatzailak. antzerki idazle eta itzultzaileak. «Jarrai» taldea, «Intxi-xu», Iparraldekoa, eta, azkenik, gaur egunekora iristeko, «Antzerti»k bultzatutako produkzioekin.

Euskal antzerkia iruditan

Irudian oinarritutako erakusketa da, eta hori nahita egin dagoela zalantzarik ez. «ez dago testo askorik, fotografia asko sartu dugu, eta fotografien osagarri sarrerako maketak, jakkerak eta bideoa», tartean, kartelak eta esku programak, hala nola, liburuak ere aurki daitezkeelarik, garai ezberdinetakoak, zahar kutsukoak. «Gaur egun irudiaren munduan gaude, eta irudiaren bidez historiako gauza askotaz jabe gaitezke. Eta hori izan da saioa. Batez ere ezagutzen ez ditugun XIX. mendeko irudiak errekupe-za. Lan horretan hastea».

Horrek esan nahi du datorren urtean jarraipena izango duela. muestra txiki hori haunditzen joango dela, edo daitekeela. «beharko lukeela» dio Urkizuk. Azken asmoa Euskal Antzerkiaren Museo bat eraikitzea lit-

zateke. «Donostiako museo horretan material guztia bildu, biblioteka on bat jarri...». Donostian. Urkizuren ustez Donostiak baduelako antzerki tradizio bat, eta Bilbon adibidez euskal operarena egin zitekeelako.

Liburu bat prestatu du Patri Urkizuk euskal antzerkiaren historia arakatuz. «liburuak berez preparatua behar zuen izan, irailaren erdirako bukatua nuen, eta gero presupuestoak direla, partidak, inprenta, ezin genuen presentatu, atzo zen momentu egokia liburuaren aurkezpene egiteko. Nahiko liburu dexentekoa atera da, azkenean badu antzerkien katalogoa, itzulpenen katalogoa, nahiko osatua dela uste dut. Erakusketa honetan agertzen diren baino gauza gehiago agertzen da, bai. Bilbon egiten denerako edo aterako da».

M.A.

Erakusketa baten beharrezkotasuna eta hutsuneak

Aldez aurretik txalo soil bat eskeini nahi diet «Antzerti»ko arduradunei, behingoz tajuzko zerbait prestatu dutelarik, errekupe-ze lan garrantzitsu baten lehen urratsa izan daiteke eta «Euskal Antzerti Erakusketak» izenez bataiatua izan den hau.

Egitarruari begiratuz gero, ezin beteagoa eta osatuagoa agertzen zaigu delako erakusketa. Hala ere, gu-ne ilun eta kritikagarri-rik agertzen du, eta horien aipatzera zuzenduko naiz hurrengo lerrootan.

Patri Urkizuk berak elkar-rrizketan aipatzen duenez, hau muestra txiki bat beste-rik ez da. Muestra haundia- go bat lortzekotan horretara jarri beharko litzateke eskusiboki bi pertsona. Ezin- bestekotzat jotzen dudana horretan diharduenik nola ez dagoen ez dut ulert-

zen. Milioiak beste zulo bat- zutatik aise irristatzen dire- nean, zuloak estutzen dira hain zuzen profitagarri izan daitekeen arlo batetan bo- tatzeko.

Erakusketaren zuloetari- ko bat deskompensazioa da. Arlo batzutan material uga- ri ageri da, pastoralari buruz kasu baterako, eta bestetaz gutxi, gaur egunekoaz adi- bidez. Beste hutsune bat ze- ra da, gaur egunekoari begi- ra, «Antzerti»k berak egin- dako lanari ematen zaion garrantzia. Norberaren et- xean nagusia agintari dela zalantzarik ez, baina ez lit- zateke gaizki egongo beste taldeei, eta lan ugari eta «Antzerti»k baino garrant- zitsuagoa egin duten taldeei merezi duten lekutxo es- keini izan baliote. Zentzu horretan ez dute balio espai- zio eta denbora aitzakiek.

Jazkeren arloan petatxo

nabaria da. «Arlekino»ren jazkerak agertzen dira, eta gutxi gehiago (hau bada ez- pada ere diot, nahiz eta nik gehiago ez ikusi baliteke ge- hiagorik egotea eta).

Agian, beste hutsune bat ere, ikusleei argibideak es- keiniko lizkioketen tes- tu-panelen eza litzateke. Antzerki mundu ezezag- nerako irudien arteko zubi- a egin zezaketenak.

Orohar, presaz egindako erakusketa baten itxura hartu diot nik, nahiz eta, be- rriro errepikatuko dut, oso beharrezkoa izan gisa hone- tako erakusketa bat mun- tatzea, eta muntatzen ja- rraitzea. Oreaka gehiagore- kin, hori bai.

Erakusketa honek beste

arlo garrantzitsu bat eskeini digu. Estatizismotik ihes egiten uzten dion emanaldi sail bat antolatuta da. «Mas- karada» taldea da emanaldi horiek eskeintzen dituen. Horrelako aukerarik ez dute sekula izan euskal antzerki taldeek, hainbeste egun ja- rraiean antzestu ahal izatea, eta «Maskarada»koek zinez merezi zuten horrelako au- kera bat. Eta hala ere, «Maskarada»ri berea kendu barik, ez legoke batere txar- to programaketa zabalago bati heldu izan baliote anto- latzaileek. Erakusketa hau, historiaren oihartzunez in- guraturik, benetan, gaurko euskal antzerkiaren erakus- keta izan zedin.

Mikel ANTZAK

bertsolaritza

● Bizkaiko herrietan zehar bertso-saioak egiteko asmoa.-- Bizkaiko Bertsolari Eskolek eginiko proiektu baten ondorioz, eta Bizkaiko Diputazioaren diru-laguntza bati esker, normalean bertso-saiorik ikusten ez duten zenbait herritan bertsolariak ikusteko aukera izango da. Proiektua hama-bi herritan egitea zen, baina diru-laguntza uste baino txikiagoa izan denez, sei herritara mugatu beharrean aurkituko dira Bizkaiko Bertsolari Eskolakoak beren egitasmoa. Oraindik zein herritan izango den ez dakigu, baina esan bezala normalean bertso-saiorik ikusterik edukitzen ez duten herriak izango dira.

zinema

● Imanol Uriberen hurrengo filmerako gidoia amaiturik Gauza jakina denez, Imanol Uribek zuzenduko duen hurrengo filmea Iñigo de Loiolari buruz izango da (gerora, saildutu ondoren San Inazio bihurtuko zenari buruz, alegia). Nahiz eta errodatzen hasteko urte t'erdi pasako den, gidoi literarioa dagoeneko finiturik dago, lan hori enkargu modura burutu duena Rafael Castellano izan delarik. Castellanak berak esanda, "Ignacius peccatore" zeneko garaiaik besterik ez dira jasoko filme horretan, jeneralean kasik tonu pikareskoa hartzen duelarik.

irratigintza

● Baskongadetako irratien entzule-maila eta euskaraportzentaia.-- Aipatu ezinezko iturri pribatu batek enkargatutako inkesta baten emaitzen arabera, hauek izango lirateke Hego Euskal Herriko hirukote autonomikoan euskarari tokirik uzten dioten irratien entzule-maila, ondoren baikoitzak daukan euskara-portzentiaia zehazten delarik: Euskadi Irratia, Donostia: 44.900 entzule (%100 euskaraz); Herri Irratia, Loiola: 57.400 entzule (%65 euskaraz); Herri Irratia, Donostia: 57.900 entzule (%40 euskaraz); Segura Irratia: 24.900 entzule (%50 euskaraz); Herri Irratia, Bilbo: 141.100 entzule (%25 euskaraz); Eusko Irratia, Bilbo: 30.000 entzule (%11 euskaraz). Gainerakoen entzuleria ez dugu emanen, euskaraz apenas edo bateren sartzun ez dutelako. Datu interesgarriak, gure usterako.

euskal kulturaz

Sabin

TXU
TXU
MU
TXU
KA

liburuak

● Tolosako Udalak euskara gizarte bizitzan aztertzen duen liburua argitaratuko.-- "Tolosan euskaraz-Euskara gizarte bizitzan" izenburupean Tolosan eratu ziren ihardunaldietan eskeinitako hitzaldiak hartu eta liburuska batetan sartzeko asmoa du Tolosako Udalak euskara batzordearen eraginez. Ihardunaldi horietan euskaraz gizartearen duen erabilpena aztertzen zireneko lau atalak bilduko dira liburuzka horretan: euskara administrazioan, gizarte zerbitzutan, irakaskuntzan eta lan munduan. Hitzaldi horiek Iñaki Larrañaga eta Luis Arazilen esku egon zirela esan behar da. Durangokorako kaleratzeko asmoa dute, liburu horrekin batera iazko San Juan literatur lehiaketan saritutako lanekin moldatutako liburu ere banatuko dutelarik.

● Ipuin-liburu bana agitaratuko dute Martin Ugalde eta Velez de Mendizabalek.-- Tamaina haundiko bi literatur sorpresa prestatu dizkigu "Erein" argitaletxeak Durangoko Azokarako: Martin Ugalde eta Joxemari Velez de Mendizabal-en ipuin-liburu bana. Biak batera jarri baditugu izen bi horietaz mintzatzean etortzen zaizkigun Lakua aldeko konnotazio amankomunengatik izan da. Martinen liburuak "Mantal urdina" eramango du izena, eta Velez de Mendizabalenak, aldiz, "Zeu zara Karmen". Esan beharra dago Mar-

tinek makina bat ipuin-liburu eginak zeuzkala aurretik ere (bide trebatua dauka beraz ipuinena), eta Velezen kasuan lehenengo ipuin-liburua bada ere ezin ahanztzizkoa da bai Joxemari Velez de Mendizabal eta bai Martin Ugalde Gasteizko Jaurilaritzan kargua hartu baino dexente lehenago bere literatur zaletasun eta lanengatik zirela ezagunak. Hantxe lanean egonda ere, ikusia dago literatur iturria ez zaiela guztiz agortu. Pozgarria, beraz.

disakoak

● Eskuderoen "Hileta" oraindik ere kaleratu ezinik.-- Nahiz eta guk berri gisa aspaldi emana eduki, azken-azken orduko prolemengatik kaleratu ezinean geratu zen Eskudero maisuaren "Hileta" rekin grabatutako diskoa. Itxura denez, grabazioarekin prolema latzak izan zituzten eta azkenerako irten zen produktua ez zen egilearen gustokoa izan. Hila-bete mordo bat atzeratu da, beraz, disko horren merkaturatzea eta espero dugu oraindik ere ez dela beste hainbestetan atzeratuko.

aldizkariak

● "Susa" aldizkariak 13. zenbakia kaleratzeko prest.-- Zorte txarrekoa omen den zenbakira iritsiko dira hemendik aste pare batetara "Susa"koak gero eta sendotuagoa ageri den beren aldizkariaren plazaratzearekin. Oraingoan elkarriketa Lucien Etxezaharretarekin eginda dute, eta Joxe Austin Arrietaren saio luze batekin batera, mordoska bat saio eta sorkuntzazko lan prestatuak omen dituzte, maketazioaren aldaketa nabarmen baten laguntzarekin argiratzeko.

kulturgintza

● Daniel Landart Baionako "Euskal Herriko Zentro Kultural" kontrobertitu eta itilutsura joango omen da Daniel Landart antzerkigilea bertan antzerki arduradun gisa lan egiteko asmoz. Zentro Kulturalaren inguruan piztutako eztabaidek oraindik hurbil daudelarik, urtarilaren lehenean martxan hasiko omen den zentru horren egina-hal eta ekintzen zai dago hainbat jende, askoren mesfidantza nabaria delarik. Daniel landartek erakutsi ohi duen lanerako grinak zerbait onik eman ahalko al du!

**HARPI-
DEDUN IZAN
ZAITEZ!**

aizu!

Ale baten prezioa: 150 pztā

Urte osoko harpidetza:

—Hego Euskal Herria: 1.500 pztā

(Euskadi sur)

—Iparr Euskal Herria: 100 libera

(Euskadi norte)

—Atzerria (extranjero): 2.000 pztā

Ale atzeratuak: —4, 5/6, 7 200 pztā.
—8, 9, 10, 11 300 pztā
—12, 13, 14/15 350 pztā

Izen Abizenak

Helbidea Tinoa

Herria Probintzia

Bankua/Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Kontu zenbakia

Izenpea (Firma)

AIZU! Astarloa kalea 2, 3^a esk.

Bilbo. BIZKAIA

Telefona 424 14 80

Alperren Elkarte

Duela gutxi, alperren elkarte bat ireki omen dute Londonen. Iritsi da arratsaldeko 7rak aldera lehenengo bazkidea eta galdetzen dio atezainari:

- Hau al da alperren elkarte?
- Bai.
- Orduan, sar nazazu!

Itxoinaldi luzea

Duela gutxi gertatu omen zen honako hau Lizarran. Telefonoak hotsegiten du eta:

- Etxeberria jauna hor al da?
- Ez, hemen ez dago Etxeberria jaunik.
- Eta noiz iritsiko den ba al dakizu?
- Ez dakit-bada: ordu bete, hilabete, urte bete.... ez dakit.
- Aizu! Baina hori ez al da Etxeberria jaunaren etxea?
- Ez. Hau hilerria da.

Ingeleseko azterketa

Urretxuko eskola batetan galdetzen omen dio ingelesezko irakasleak, gelako ikaslerik bihurrienari, ahozko azterketan:

- Edurne! Oraintxe bertan, ingelesezko lau hitz esan behar dizkidazu.
- Hori oso erreza da andereño. Mmmm... Metro Goldwin Mayer Aug!
- Aug? Zer esan nahi du hitz horrek?
- Horrek? Lehoiaren orroa, andereño.

Autobus geltokian

Duela astebete, Donostiako Boulevardean Egiako autobusa itxoitzen ari nintzela Argiara joateko, hara non sartzen den tipo bat aurrean genuen

autobusean eta galdetzen dion gidariari:

- Igeldora al zoaz?
- Bai.
- Ba ondo pasa, eh?

Basamortuan

Esploradore bat Saharako basamortuaren erdian galdu egiten da.

Bost egun batetik bestera ibili ondoren tuareg bat aurkitzen du:

- Eeeeh! Gizon! Ba al dakizu nondik joaten den itsasora?
- Bai, handik zuzen zuzenean.
- Eta oso urruti al dago?
- 500 bat kilometrotara.
- Hau duk hau hondartza luzea!

Mozkorak garbitegian

Bi mozkor, tabernara sartu beharrean, garbitegira sartzen dira, nahasturik.

Eseri eta garbigailu baten aurrean eseritzen dira. «Kamareroooooo» esan eta aparatoak nola garbitzen zuen begira gelditzen dira eta batakasaten dio besteari:

- Programazio-aldaketa hauekin, ez zegok telebista ikusterik.

Oso soziailea

Eskolan notak banatzeko garaia izan nonbait eta maisu batek bere ikasle bati notekin batera ohar bat jartzen dio etxera eraman dezan: «oso soziailea da». Haurra heltzen da etxera bere notekin eta amari erakusten dizkio, amak «oso soziailea da» irakurri eta bapatean egundoko astindua ematen dio.

Handik egun batzutara, ama kalera datorren batetan, maisuarekin elkartu eta komentatzen dio: Eman dizkiot bai ederrak, eman dizkiot ederrak gero! Oso soziailea! Ikusiko du horrek!

Maisua sinistu ezinik zur eta lur aldamenean.

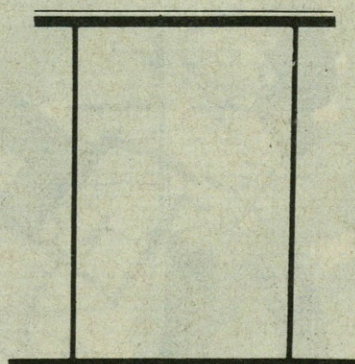
Egia eta zuzentasuna' Hau da gure Jaungoikua

Biotza goibel ametsak haundi,
Itxaropena geroko
Geroa, zer da? gero zer dago?
Duda asko bitarteko.
Egi irudiz lorazko hitzak
Guzurraren babeseko
Herri xearen gose egarria
Honek ez dauzku aseko
Egintza bidez ikusten dana
Hori dogu sinistuko.

Guztion aita Jainkua dala
Eleizak dauzku aitortzen.
Euskal Herriari sinismen hori
Ez da hain erraza kentzen,
Bakoitzak daukaz bere eretxiak
Nerea noia agertzen,
Famili baten batzuk aukeran
Beste batzuek sufritzen
Guztion aita izan da jauna
Zergaitik gozuz banantzen?

Demokrazien izenarekin
Kontzientzi bage zigorrez
Herri bat hemen sufritzen dago
Menperatua indarrez.
Eleiztar asko ixilik dagoz
Egia esaten bildurrez.
Ta bitartian gure herria
Justizi eske negarrez
Hau ikusi ta Jainkoa dala
Sinesten ez dago errez.

Balendin Enbeita

Oharra: joan zen asteko ARGIA argitaratutako "Beste danak ditut palta" izeneko bertsoak ere Balendin Enbeitarenak ziren. Hutsegite batez ez genuen bere izena jarri bertsoen ondoan. Barkatu.

ARGIA

Pertsona bat naz ba dut zentzuna
Ez naz sinesmen bakua
Kontzientzia dut eta honekin
Daukat zeregin nahikua.
Sinistuten dut badala norbait
Gu baino goragokua
Ez da gizonak eta diruak
Indarrez sorturikua
Egia eta zuzentasuna
Hau da gure Jaungoikua.

Jaungoikua ta justiziagaz
Indarrak ez du okerrik
Eta jauntxuen menpetasuna
ez da gaurkua bakarrik.
Lenago ere hartuak gara
Hemen nahikua egurrik,
Lur maite honek eleuke izango
Zapaltzailien bildurrik
Geure artian ez balegoke
Anai euskaldun maltzurrik.

Belengo izarra agertu bazan
egia azalduteko,
Herriak ditun eskubideak
Gizonai erakusteko,
Inoren gauzai bakean itxi
Norberarena zainduteko.
Guk be badogu eskubidea
Geuria eskatuteko,
Geure lurrian hestuntza gabe
Aske bizi izateko.

ARGIA BERTSO-PAPER SARIAK BADU EPAI-MAHAIA

Jadanik bat baino gehiago estutzen hasia zen bertso-paper lehiaketaren berririk ez dela eta. Bertsoak bidaltzeko epea bukatu ondoren juradu egoki bat antolatzeko lanean aritu gara eta izen guztiak ziur jakin arte nahiago genuen ezer ez esatea.

Jakin ezazue berrogeita hamasei bertso-paper heldu zaizkigula. Ez da zifra txarra lehendabiziko aldia izateko. Denen fotokopiak atera eta honez gero epaileak lanean ariko dira.

Honako hauek osatzen dute epai-mahaia: Juanito Dorronsoro, Jose Ramon Etxebarria, Xanti Iparragirre, Mikel Mendizabal eta Joxe Mari Ostolaza.

Bere garaian jakin eraziko da irabazlearen izena eta saria berriz ARGIA EGUNA dela eta antolatuko dugun afari batean emanen zaio.

(Artikulu hau «Deia»ra urriaren 18an bidalia izan zen)

«Euskera en la Universidad» dela-ta

B. BAKAIKOA

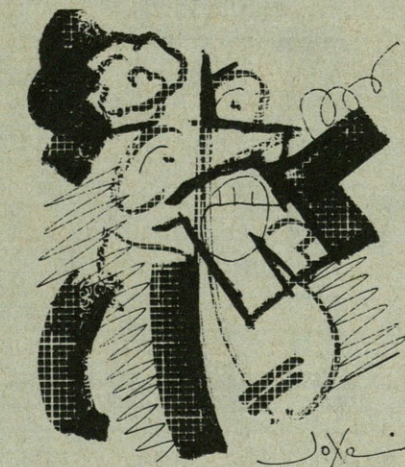
URRIAREN 14ean Xabier Arzalluzek Deian «El Euskara en la Universidad»i buruz argitaratu zuen artikulu bat eta egia esan, artikulu horrek asko poztu nindun, baina eraberean zenbait galdera aidean geratzen ziran, jakinez zer-nolako paper garrantzitsua izan duen Arzalluz jaunak euskal hizkuntz eta kulturaren munduan.

Benetan pozgarria de X. Arzalluz bezalako gizon jakintsu eta prestu bat unibertsitateak irabaztea. Are gehiago, gizon honek euskaraz ematen baldin baditu bere klaseak Deustuko Unibertsitateko Zuzenbide-Fakultatean eta Zuzenbide Politikari buruz. Benetan, euskarak urrats inportante bat emango du X. Arzalluzen eskutik.

Artikulu horretan, beste zenbait gauza batzuren artean, Elhuyar, UZEI eta antzeko euskal kultur erakunde batzuk egindako lan eskerga goratzen du Arzalluz jaunak. Aurreago «trabajo titánico» egiten dutela aipatzen du eta benetako poza ematen du honelako gizon boteretsuak horrela errekonozitzea. Badirudi bide onetik goazela.

BAINA zoritxarrez, errekonozimendu hori nahiko berandu datorkigu, hain zuzen ere Arzalluz jauna Jaurlaritzako alderditik baztertu denean, alegia, bera kargu boteretsua utzi duenean. Ni neu ziur nago eta badakit, jakin ere, Arzalluz jauna berriro alderdiko buruzagi bilakatzen bada, euskal kultur erakundeetan gabiltzanok diru publiko-laguntza oparoagoa jasoko dugu, zeren eta orain arte Eusko Jaurlaritzak ogi-apurrak besterik ez bait dizkigu eman eta ez gara gaurkoak.

Nik ulertzen ez dudana zera da, alegia, X. Arzalluz EAJren buruza-

gia zenean eta alderdi hau Jaurlaritzan zegoenean zergatik ez zuen esku zabalagoa izaten euskal kultur erakundeekin, erdal kultur erakundeekin diru oparoagoa jasotzen zuten bitartean. Edo, EAJ eta Jaurlaritzaren programak kontraesanean al zeuden?

Nik behintzat ez dut uste honelako kontraesanik zegoenik; zeren, azken finean, alderdia gobernura iritsi zenean Arzalluzen zuzendaritzapean bait zegoen eta bere ardurapean egindako programak erdietsi bait zuen Gasteiza joatea.

NI Udako Euskal Unibertsitateko partaide naiz eta erakunde honi buruz Elhuyar edo UZEIri ematen zaien diru publiko-laguntzari buruz baino gehiago dakit eta, tamalez, esan beharrean nago iaz Jaurlaritzak milioi bat eman zigula, nahiz gure aurrekontua, zuhurra eta publikoa, 10 milioitakoa izan eta euskal komunitateari eskaintzen diogun zerbitzu horrek 5 milioitako defizita sortu. Aurten be-

rriz, gure defizita bikoiztu egin zaigu geure bolumena asko igo delako eta gure bezeriari gutxiago eskatu diogulako. baino Jaurlaritzatik 4 milioi baino gutxiago jasotzen jarraitu da (HABEren bidez 2.2 milioi eta Kultura, Hezkuntza eta Hizkuntza Politikaren Idazkaritzatik 1.75 milioi!!). Beraz, ez dezakegu esan laguntza handirik jasotzen dugunik, are gutxiago beste zenbait erakundek eskuraturakoarekin konparatzen badugu.

Bestalde, lasai esan dezakegu, gaurregun Komunitate Autonomoko unibertsitateetan euskaraz zenbait asignatura irakasten baldin bada UEU, Elhuyar edo UZEI daudelako dela. Are gehiago, X. Arzalluzek bere klaseak euskaraz eskaintzeko aukera badu, erakunde horiek sortutako azpiegitura, giro eta irakaslegoari zorko diola. Halaz ere, orain Arzalluz jaunak egin duen bezala, hor lanean, jotake, gabiltzanok laguntza morala jasotzen dugu eta bien bitartean, diru publikoak erderaz lana egiten dutenentzat izaten dira eta egoera honen errudun, zailantzarik gabe, gobernuan dagoen alderdiarena da.

AZKENIK, esan behar dut UEUren helburuetako bat unibertsitateko irakaslego euskalduna prestatzea eta gaitzea dela eta eginkizun astun hau nahiko ondo betetzen ari garelakoan gaude-la. Prestakuntza hau denentzako da eta zeresanik ez Xabier Arzalluzek ere UEUko ateak zabal-zabalik dituela. Gainera, Zuzenbide Saila ere ba dugu eta bertan, Arzalluz jaunak bere ekarpen aberatsak eskain ditzake eta berak, bai bere euskara, bai beste zenbait jakintzen ikuspuntu ezberdinak goratzeko eta kontrastatzeko aukera ederra izan dezake.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA